Butoi B. Tudorel-Severin

Psihanaliza crimei

- femeia asasin -

"... omul se poate ascunde de ***multe,*** *numai de Sine nu..."*

SOCIETATEA
ŞTIINŢĂ & TEHNICĂ SA

1996

Redactor de carte:
CRISTINA ANISESCU

Coperta: VICTOR SFÎRLEA

Machetare și tehnoredactare:
CRISTIAN ROMÂN

Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București

ISBN 973 - 9236-03-0

CUPRINS

Prefață

Nici o crimă nu poate şi nu trebuie să fie justificată. Dar, în același timp, orice crimă poate şi este necesar să fie explicată. Pentru a clarifica, din punct de vedere juridic, derularea reală a evenimentelor. Pentru a ne avertiza pe toţi asupra pericolului din noi şi din semenii noștri. Pentru a ne informa asupra felului în care, ceva confuz, adesea cu rădăcini în instinct dar și cu determinări în social, poate izbucni, într-un acting-out cu consecinţe iremediabile. Și, nu în ultimul rând, pentru a-l ajuta pe cel sau pe cea care a comis "păcatul capital" să se înțeleagă pe sine, să-și înțeleagă fapta și, uneori, printr-un lung și dureros efort, să se poată reîntoarce fizic și sufletește pe tărâmul umanității.

Acestea ar fi câteva din rațiunile pe care autorul le dă necesității utilizării psihologiei, în special a celei dinamice, psihanalitice în practica criminalistică. Despre faza, relativ incipientă, în care se află la noi în țară, integrarea psihanalizei în domeniul psihologiei judiciare vorbesc foarte grăitor "excesele" de limbaj ale Dl Psih. Col. Tudorel Butoi. Deși unul dintre cercetătorii și practicienii de avangardă ai domeniului său, Domnia sa afirmă: "sunt psihanalist", "fac psihanaliză" cu un fel de mândrie sfidătoare, pe care o ghicim născută din frustrarea zecilor de ani de practică profesionala, sub regimul trecut, perioadă în care cuvântul "psihanaliză", rostit în public ar

fi riscat să-i curme întreagă carieră de criminalist... Din această perspectivă, poate că nici n-ar mai trebui să amintim că "psihanalist" nu este decât acela care a trecut printr-un proces de formare specific (analiză personală, studiu instituționalizat, practică supervizată și evaluare finală în vederea investirii cu statutul de psihanalist). La fel cum "a face psihanaliză " este o exprimare care, de drept, nu poate aparține decât celui care are calificarea de psihanalist, obținută în procesul anterior amintit. Personal, ca psihanalist, ca persoană care se ocupă cu formarea, supervizarea și validarea psihanaliștilor la noi în țară, îi "scuz" colegului T. Butoi "impostura" de limbaj. Nu de altceva dar, multe din momentele descrise pe care le-a trăit în dinamica interacțiunii cu "pacienții săi", au ceva din autenticitatea și creativitatea actului autentic psihanalitic. Indiferent cât de "corecte"sau aproximative ar fi unele analize de caz, din punctul de vedere strict al teoriei psihanalitice moderne, esența procesului psihanalitic, interacțiunea transfer - contratransfereste prezentă. Și, așa cum afirmă autorul, până la un anumit punct, analogia dintre interogatoriul criminalistic și cura psihanalitică poate fi susținută. Aceasta pentru că, de multe ori, psihanalistul se află în postura celui care dorește să reconstituie "crima" și ale cărei consecințe sunt materializate în simptomatologia unei boli psihice. Iar cel care a comis "crima", la nivel de fantasmă în cazul pacientului în analiză, reală (deși nu lipsită de fantasmă) în situația criminalistă, se opune din toate forțele aparatului mental (inconștient la pacient, parțial conștient la delincvent) restabilirii adevărului.

Aplicarea psihologiei, de inspirație mai mult sau mai puțin psihanalitică, are deja o îndelungată tradiție în practica judiciară și criminalistică din țările avansate. Mai mult decât atât, se poate spune că au fost consumate și excesele de "psihologism" sau "psihanalism" soldate, în trecutul nu prea îndepărtat, cu orientări de nuanță rouseaunist-socialistă, con-

form căreia responsabilitatea actului criminal ar reveni preponderent societăţii sau chiar "statului", individul fiind aproape complet deculpabilizat. Din fericire, atât pentru domeniul justiţiei cât şi pentru multe alte zone ale activităţii umane, în ultimul deceniu, au început să fie luate în considerare, din ce în ce mai insistent, rezultatele unor cercetări care indică existenţa unei ponderi semnificative a factorului individual, uneori chiar cu predeterminări genetice. Beneficiind de avantajul existenţei în prezent a unei mature psihologii criminaliste, specialiştii noştri au şansa de a se putea feri de excese, de a evita greşelile colegilor din Vest şi chiar de a învăţa din ele. Este exact ceea ce demonstrează autorul cărţii de faţă atunci când se apleacă cu înţelegere şi compasiune umană asupra analizei destinului criminalului fără a aluneca, aşa cum unii au făcut-o cândva, într-o "solidarizare" cu "Răul", într-o tentativă de a desfiinţa barierele dintre călău şi victimă. Dl Psih. T. Butoi ştie, fără a ne-o spune explicit, ca a recunoaşte că avem cu toţii în noi porniri "delincvente" trebuie doar să ne ajute să-l înţelegem pe cel care a depăşit hotarul dintre fantasmă şi faptă. Şi nu poate, la fel cum nu trebuie, să servească la asumarea unei culpabilităţi colective şi la tolerarea comportamentului deviant...

Necesitatea de a nu brutaliza fizic şi psihic persoana anchetată, aşa cum sugerează autorul, nu vine numai din obligaţia de a respecta drepturile omului, ci şi dintr-un calcul al eficienţei anchetatorului. O spun, prin cuvintele lor, unii dintre criminalii citaţi în lucrare, a căror rezistenţă la confesiune creştea proporţional cu gradul de abuz fizic practicat asupra lor şi care au preferat să mărturisească adevărul celui care i-a tratat omeneşte. Iar dincolo de trucul "poliţistul rău şi poliţistul bun", a trata un semen cu mijloace umane, indiferent de gradul de dezumanizare al acestuia, constituie o protecţie nu numai asupra lui dar şi asupra noastră, a celor care am risca să ne dezumanizăm în încercarea de a ne purta cu cineva "pe măsura

*faptelor sale". Această agresivitate față de criminal, nu este altceva decât o "**formaţiereacţională**" în fața impulsurilor noastre pe care le bănuim similare cu ale lui. Conform zicalei: ceea ce **urîm** mai mult la alții sunt exact pornirile pe care le avem și noi și de'care ne **temem**...*

*Studiul "Psihanaliza crimei" încearcă să ne treacă dincolo de mentalitatea **primitivă**, de sorginte tribală, din nefericire încă. existentă în noi, aici și oriunde în lume (evident, în grade diferite), conform căreia pedepsirea infractorului reprezintă doar o răzbunare, **o** "plată" a faptei comise **şi** o posibilă, dar discutabilă, avertizare pentru potențialii **delincvenţi**. în justiția modernă, pe lângă izolarea infractorului de societate, în vederea prevenirii recăderii "în păcat", se urmărește, de câte ori este posibil, și o recuperare a acestuia. Iar pentru a afla cu precizie când și cum acest din urmă lucru este posibil, pentru a ști în cine și pe ce căi trebuie să investim efortul de reeducare, este absolut necesar să **înţelegem** mecanismele de funcționare ale fostului **delincvent**. înțelegere pe care, cel puțin **până** la ora actuală, nu ne-o poate da decât o investigație de tip psihologic-psihanalitic complexă, operată "pe verticală", de la mecanismele superficiale, conștient-voluntare până la determinanții pulsionali de profunzime, care există și operează în zonele inconștientului.*

*Sub aspectul acțiunii de recuperare, numită modest în lucrare "repere **psihoterapeutice**", distincția **dintre psihanaliză** ca metodă specifică de psihoterapie și psihanaliza ca procedeu de investigație, este uneori pierdută. Vorbind despre "**decondiţionare**", "întărirea încrederii în sine", plasarea pacientului într-o perioadă precisă din trecutul său, autorul sugerează utilizarea unor strategii combinate, aplicarea unor demersuri complexe, cu implicații cel puțin originale între elemente ale metodelor behavioriste, cognitive și chiar de tip **sugestiv-hipnotice**...*

Exprimându-şi scepticismul asupra posibilității de recuperare a psihopaților centrați pe delicte sexuale, Dl Psih. Tudorel Butoi atinge, fără însă a exploata în întregime din punct de vedere teoretic, problema dependenței (addiction), al cărei model, accesibil înțelegerii generale, îl constituie dependența de drog. Se observă, în aceste cazuri, o dublă determinare a conduitei "compulsive". Pe de-o pane avem de-a face cu motivația de debut, de constituire a addictiei (dependenței), care se explică uneori exclusiv prin factori pur psihologici, pretabili analizei psihanalitice. Pe de altă parte însă, odată consolidată dependența, repetarea periodică sau permanentă a actului devine o trebuinţă, la ale cărei rădăcini se dovedesc a fi procese biochimice. Conform "principiului plăcerii" (și al evitării neplăcerii), toate organismele vii, de la formele cele mai simple până la individul uman, au tendița de a acționa în direcția maximalizării stării afective pozitive şi a reducerii stării afective negative. Pe termen scurt (secunde) stările pozitive ca și cele negative par a fi determinate predominant psihic, fără modificări sesizabile de chimism. Pe termen mediu (minute, ore) ca şi pe termen îndelungat (zile, luni, ani), componenta biochimică, prin producerea hormonilor cerebrali (molecule "ale plăcerii" sau "ale durerii") devine hotărîtoare. La individul uman, principiul plăcerii guvernează exclusiv procesele psihice primare, specifice funcționalității "Sine-lui" inconștient. Existența unui regim conștient de funcționare, considerat a aparține "Eu-lui", precum și interiorizarea, chiar în zonele inconștiente ale personalității, a unor principii de acțiune de tip normă morală, reduc și uneori chiar anulează comandamentele structurilor primare hedonice, predominant condiționate genetic (instinctele). într-o definire împrumutată din cercetările "psihologiei darwiniste", instinctul apare drept o coincidență, fixată filogenetic prin selecție naturală, între stimularea zonelor hipotalamice ale plăcerii sau ale durerii și anumite comporta-

mente favorabile individului (adaptaîive) sau nocive (dezadapîative). Argumente în favoarea acestui punct de vedere au fost furnizate de unele experimente, de laborator sau naturale, în care "coincidența" dintre plăcere-durere și efectele adaptative-dezadaptative ale comportamentelor, nu s-a mai produs. Faimoasele experimente din deceniul 50 al secolului nostru ne-au relevat situația înfricoșătoare (dacă o extrapolăm la individul uman) în care un subiect (șobolan), cu electrozi stimulanți implantați în zona "plăcerii" din nucleul limbic al hipotalamusului, au refuzat hrana, apa și sexul, murind prin epuizare, în acțiunea "compulsivă"de a apăsa fără oprire pe o pedală pe care o descoperiseră a fi generatoare de impulsuri "de plăcere". Ca și cum conduita instinctuală nu ar consta în comportamente adaptative ci în căutarea actelor care produc stări afective pozitive. O dată inversată coincidența dintre "bine" adaptativ şi "bun" afectiv, comportamentele instinctuale au luat o turnură opusă instinctului de conservare! Desigur, așa cum s-a obiectat adesea, dar poate totuși prea frecvent, oamenii nu sunt șobolani, iar rezultatele experimentelor pe animale nu pot fi extrapolate la noi. Mai ales în domeniul psihic unde diferențele dintre oameni și animale ating punctul maxim. Cu toate că nu intenționăm să comitem această extrapolare abuzivă, am dori totuşi să amintim că, deși structura individului uman este infinit mai complexă decât a celorlalte viețuitoare, noi ne deosebim de ele nu atât prin ceea ce nu avem cât prin ceea ce avem în plus. Iar atunci când se întâmplă ca, din diferite motive, structurile superioare să nu funcționeze la deplina lor capacitate, intră în joc procesele primare, guvernate strict de "principiul plăcerii". Un exemplu în acest sens l-ar putea constitui conduita celui dependent de drog (fie doar și alcool), care a ajuns la doze extreme (pentru că cele reduse și medii au devenit deja "ineficiente"), care ştie că se autodistruge și, cu toate acestea, nu se poate abține de la ingerarea substanței, care uneori nici măcar

nu mai generează plăcere, ci doar previne durerea provocată de abstinență... Într-un mod similar, psihopatul agresiv sexual (la care consumarea actului joacă rolul impulsului transmis la șobolan prin electrod), care declară că odată eliberat va continua să comită acte criminale, indiferent de consecințe, se comportă cel puțin neadaptativ. Și aceasta nu dintr-o deficiență cognitivă, pentru că mulți dintre acești indivizi au un coeficient de inteligență semnificativ peste medie...

Este oare o coincidență, existența la ei, între plăcere și conduita omucidară, evident neavantajoasă adaptativ, înnăscută sau dobândită? Intricația dintre sexualitate și agresivitate, până la un anumit punct existentă și la omul normal, dar exacerbată în cazul delincventului sexual agresiv, s-a produs în urma unei "condiționări" nefericite petrecute în prima copilărie? O consecință a unui "complex Oedip" nerezolvat sau rezolvat "cu defect"? Sau, această coincidență este un "dat", înscris numai în codul genetic al acelui individ și nu și în cel al nostru, al tuturor? O investigație de tip psihanalitic ar putea să ne dea un răspuns la această întrebare, însă un tratament, o psihoterapie psihanalitică clasică, "pură", necontaminată de "intervenții intempestive în viața pacientului", apare de-a dreptul hilară. Așa cum dependența de droguri se poate trata numai prin frecventarea zilnică, ani de zile sau chiar întreaga viață, a ședințelor de tip "A A "(alcoolicii anonimi), după ce în prealabil pacientul a fost internat într-o clinică de dezintoxicare, "dependența" de violență și crimă necesită mijloace de combatere complexe. Este posibil ca prin aplicarea intensivă și concomitentă a tuturor procedeelor medicale (castrare, reglare hormonală, etc.), psihologice (psihoterapii analitice, cognitive, behavioriste, hipnotice și altele), pedagogice (reeducare și socializare) și sociologice (eliminarea tuturor factorilor generatori și stimulatori ai agresivității prezenți în societate) să se poată obține un rezultat bun chiar și în cazul delincventului sexual agresiv. Se poate pune

însă întrebarea: merită ca societatea să facă acest efort, tradus în principal în consumarea de mijloace financiare? Sau există soluții mai simple, mai "eficiente"? în funcție de răspunsul la această întrebare, care depăşeşte sfera de competență a specialistului în domeniile implicate, soluția aparținând fără îndoială factorului politic, se pot uneori "diagnostica" şi societățile umane: Unele, "tolerante", vor face toate sacrificiile posibile acționând conform principiului că orice ființă umană este la fel de importantă ca toți ceilalți și că nici un efort nu este prea mare pentru a o recupera. Altele, mai "dure" îşi vor executa prin metode moderne, "umane", rebuturile, fără a se preocupa dacă ele sunt genetice, psihologice sau sociale. Și, în sfârșit, în societățile "mature", echilibrate, se va face compromisul optim și măsurile vor varia, de la caz la caz, fiind hotărîte în urma unor investigații realiste, în care psihologia de inspirație psihanalitică ar putea constitui una din metodele de bază.

Felul în care vor evolua lucrurile la noi în țară va depinde, pe lângă stadiul general de dezvoltare economică și politică și de nivelul de pregătire al viitorilor specialiști în criminologie. Lor li se adresează cartea Dlui Tudorel Butoi, așa cum mărturisește chiar Domnia sa, și ne exprimăm speranța că ea își va atinge scopurile pentru care a fost scrisă.

Psih. Dr. Eugen **Papadima**

-1-

... Spre seară l'am tot dat pe Someş... și n'a mai fost nimic...

Femeia asta a ucis... Astăzi o voi testa psihologic; vom lucra împreună un SZONDI[1] și vom vorbi...

Stă în fața mea pe un scaun simplu de lemn, între noi un birou învechit și crăpat, deasupra noastră o lampă cu abajur,... creez un moment de tăcere răsfoind câteva hârtii...

O privesc pe sub ochelari, poartă o zeghe curată, fustă și bluză zebrată, pe cap o basma din material alb imaculat...

Are o faţă prelungă albă, palidă cu cearcăne adânci sub ochii mari verzi... La piept ţine cu ambele mâini un măr imens galben pătat... pare o icoană pictată; tace. Numele ei, Karolina S.

---

[1] *Testul a fost inventat de psihologul Leopold Szondi în 1937, având la bază teoria destinului. Metoda de diagnostic oferită se ocupă de psihologia profundă, situată pe coordonatele a patru grupe pîdsionale (vectori) la care se raportează opt trebuinţe pîdsionale după cum urmează: vectorul S cu trebuinţa pulsională: homosexualitate și sadism; vectorul P cu trebuinţa pulsională: epilepsie şi isterie; vectorul SCH cu trebuința pulsională: schizoparanoică fi schizocatatonică; vectorul C cu trebuința pulsională: depresie şi manie.*

Testul Szondi cuprinde de fapt 6 serii a câte 8 fotografii ale unor bolnavi psihici (persoane care suferă de maladii pulsionale) deci în total 48 fotografii.

Subiecții au sarcina de a lege din cele 6 serii câte 2 fotografii cu figuri ce le consideră simpatice fi alte 2 fotografii cu figuri ce le consideră antipatice. Aşadar, în urma administrării testului, subiectul alege 24 fotografii. Alegerile făcute pun în evidență un profil pulsional; Szondi stabilind 4000 profile. Profilul pulsional se raportează la manualul de interpretare în funcție de tipurile de reacții (medii, zero sau pline) fiind amplu utilizat în studiile de psihologie judiciară (vezi Virgil Tiberiu Dragomirescu, Psihosociologia comportamentului deviant, Editura Științifică fi Enciclopedică Bucureşti 1976 pg. 145).

* * *

De peste douăzeci de ani orbecăi prin labirintica lume a întunericului crimei:

- de ce omul ucide? (*MitrofanN., Butoi T., Zdrenghea V., Psihologia judiciară,* capitolul-Diverse perspective privind etiologia actului infracţional, Editura Şansa, Bucureşti, 1992, pag 21/50 - Jean Pinatel citat pentru nucleul personalităţii criminale: "egocentrismul, labilitatea, agresivitatea şi indiferenţa afectivă".)
- **care sunt resorturile etiologice ale gestului criminal?** *(N. Mitrofan, V. Zdrenghea, T. Butoi, Psihologia Judiciară* Edit. Şansa, Bucureşti 1992 pag. 40/46. Vezi capitolul "O nouă direcţie de analiză a actului infracţional".)
- există o genă a crimei? (Vezi problematica existenţei tipologiei extracromozomiale XYY care ar fi corespunzătoare unui individ caracterizat de "înălţime peste medie, cu un Q.I. sub medie şi cu un posibil comportament agresiv şi antisocial", *Patricia Jacobs* şi *Witkin,* citat de *N. Mitrofan* şi colaboratori.)
- **în ce măsură socialul poate înclina predispoziţia criminală?** (*Sutherland, E.H., - Principles of Criminology,* New York, Lippincot 1970 "Comportamentul criminal este învăţat prin interacţiunea cu alţii într-un grup familiar. învăţarea include tehnicile comiterii actelor criminale, plus motivele, trebuinţele, raţionalizările şi atitudinile favorabile comiterii crimei"; *Becker, S.H. - Outsiders,* New York, Free Press 1963, "grupurile sociale creează devianţă prin conturarea regulilor ale căror încălcare produce devianţa;" *Tannembaum F., - Crime and the Community,* New York, *Mc Graw-Hill* 1951 - "tânărul delincvent devine rău deoarece este definit ca fiind rău şi deoarece nu este crezut că este bun!...")
- şi mai ales care este tumultul sufletului uman mânjit de sângele semenului său...? (Teorii psihanalitice depăşind concepţia freudiană clasică, *Franz Alexander şi Hugo Staub - "Le criminel et ces juges"*- 1956 - atribuie criminalitatea conflictelor interne, problemelor emoţionale sau sentimentelor de insecuritate, inadecvenţă şi inferioritatea, precum şi tentativelor nereuşite de reprimare a tendinţelor libidinale, hedonist criminale - vezi Complexul Oedip etc.)

Nu ucide, ai milă, iubeşte-ţi aproapele, porunci care vin din cutumele învechite ale popoarelor şi religiilor se pulverizează într-o clipă de nebunie... ireparabilul se produce și cercul destinului asasin este pecetluit... crucea păcatului și remuşcările devin povara unui viitor tulbure și incert... ești ucigaș...

Și peste toate acestea, întrebările: - de ce ucide femeia? - care sunt resorturile lăuntrice care o împing pe aceea care crează viaţa, o poartă și o perpetuează nu o dată până la sacrificiu, ca, mai apoi să-și violenteze propria menire prin gestul ucigaș...

Sunt psiholog; știu o groază de lucruri despre oamenii aflați în derivă existențială la răscrucea destinelor judiciare. De-o parte crima, de cealaltă temnița, între ele sufletul răvășit al ucigașului hăituit, încolțit, pecetluit... macin la moara timpului destinul datoriei... Sunt psiholog și polițist... Și cu cât știu mai multe, cu atât aflu câte nu știu și câte nu voi mai ști și de aceea pășesc cu prudență pe nisipurile mișcătoare ale sufletului omenesc, în care deopotrivă sălășluesc îngerul și demonul. Și de câte ori fantasmele lor amăgitoare îmi clatină judecata dreaptă, strecurându-mi în suflet tulburarea incertitudinilor, de undeva de dincolo de puterile mele, ceva nedefinit încă îmi ascute simțurile, dând intuiției penetrare de laser. Abia atunci știu că există Dumnezeu... Fac psihanaliză...

* * *

Vorbesc cu deținuta de peste o oră..., am deprins de mult arta de a tăcea, de a asculta și de a ști să-i fac pe alții să vorbească... Este din județul Cluj, a avut o copilărie chinuită și tristă, fiind al patrulea copil dintr-o familie modestă de ţărani. Înțeleg că de timpuriu a fost izbită de greutăți, pe care le-a dus și le-a trecut după caz cu răbdare, tenacitate și curaj.

A crescut într-un climat de hiperautoritate parentală și înțeleg că pe acolo prin mioriticul plai al lui Blaga, o fată ca ea poate fura lemnele iarna din pădure, mergând desculță prin zăpada proaspăt ninsă alături de un tată temerar și priceput în mânuirea securii...

îmi cere ceva să-și taie mărul.

Scot cuțitul și i-l dau... apăs pe buton și lama sare din mâner... lungă, ascuțită și albăstruie... Acum este în mâna unei ucigașe. Probabil cu ceva

similar, în urmă cu peste opt ani, își desăvârșise opera, suprimând viața unui om.

Acum mâinile cu degete lungi nervoase secționează cu abilitate miezul aromat, feliile se înșiră pe biroul învechit; pe traseul secțiunilor, lama de oțel provoacă pulverizări minuscule de suc... Mă servește cu măr... mâncăm împreună, e foarte gustos. Are buzele umezite și dantura impecabilă; șuvițele rebele de păr ușor grizonat îi scapă de sub basma...

Întreb dintr-o dată:

- Cum a fost?... Tace, șterge lama cuțitului de fustă și mi-l întinde cu vârful înainte ca și când mi-ar fi dat un creion, citesc în lucirea ochilor ei verzi o lunecare de gând, ca o amintire...

- Îți spun..., am dat nu una, zeci de declarații, m-au stors ca pe-o cârpă... am vrut să scap, să nu mă poată dovedi... Stau aici de peste opt ani, mai am de făcut încă zece și poate voi fi liberă din nou... N-am putut, m-au dovedit..., m-au pus la mașina de citit gândurile la București..., am înghețat, tu trebuie să știi cum funcționează..., poate-l știi și pe doctor, îi zice "șarpele cu ochelari"... Lui i-am spus prima dată... De câte ori îl mințeam, îmi bătea niște ciocane în urechi, simțeam sângele cum îmi zvâcnește în tâmple... îmi crăpau buzele de emoție..., era fapta mea, de mine nu puteam să mai fug, i-am spus omului totul...Parcă-l văd și acum, n-avea timp de mine. Așteptau și alții la rând.

- Femeie m-ai mințit...!

- îmi arăta traseele diagramelor cu tot felul de semne în care citea ca într-o carte... aici, aici și aici..., era sigur și ferm, mă descoperise, n-am mai putut... Spunea, vreau probe, fără descântece, probe, dovezi și repede... cum l-ai ucis? Ce-ai făcut cu cadavrul? Și altele dintr-astea... i-am dat probele, i-am dat dovezile... acum sunt aici... De-a lungul drumului crucii pe care-o port, niciodată și nimeni nu m-a ascultat ca pe un om și nimănui n-am simțit nevoia să-i mărturisesc... Astăzi ție simt că pot să-ți pun în palmă sufletul meu...

E transfigurată, cu privirea pierdută spre crepusculul dramaticei întâmplări... rostește încet șoptit, cu voce tremurândă:

- ... Când s-a băgat în casă l-am observat; știam că-i beut și parcă simțeam că ceva trebuia să facă, așa făcea el când bea, ceva trebuia să facă... Când începea scandalul, el nu avea treabă numai de cazul ăla

care era atuncea, că el adăuga şi altele care se întâmplaseră mai înainte... mă lua de cap, mă trântea, mă lovea de scaun, de masă, de pereţi, de ce apuca, mă împingea, aşa mă bătea... Am apucat aşa o frică de el... că el aşa a şi zis, că femeia trebuie să tremure... să tremure când se bagă bărbatul în casă şi aşa a şi făcut, că atâta m-a bătut şi m-a chinuit până am apucat aşa o stare, că toată tremur şi când mă-nfric aşa de ceva sau mă supăr aşa toată tremur... Şi cum aveam aşa un troc şi sfărâmam porumbul, el atunci o şi sărit de mi l-a luat şi mi l-a pus în cap... Pe urmă m-a luat de cap şi m-a purtat cât îi casa... m-a lovit de toate alea, că aşa mă bătea...

Tace... continuă într-un târziu:

-...Până au sărit vecinii, el m-a tot bătut, ştii m-a trântit pe jos apoi a dat în mine şi cu picioarele, ţin minte când mi-a dat cu piciorul în stomac de ştiu că nu am mai putut să mai suflu, nu am mai ştiut ce a mai făcut el pe acolo...

Oftează adânc şi zâmbeşte trist...

-Măcar de câte ori m-a bătut de optsprezece ani am fost laolaltă şi n-am ridicat mână să dau în el niciodată, că eu am ştiut că o dat dacă dă o femeie, un bărbat sigur că dă el pe urmă, că el este bărbat oricum... şi cum aveam aşa sfărămătoarea în mână i-am dat şi eu cu sfărămătoarea în cap...

întinde mâinile cu degetele-i lungi şi osoase către pachetul de ţigări de pe masă... degetele-i tremură vizibil. Realizez ca-ntr-o iluminare demersul psihanalitic. Acest moment marcase începutul sfârşitului... în inconştientul acestei femei fuseseră acumulate refulările oricăror tendinţe de mai bine... tensiunile permanent conservate sub cenzura autoritară simbolizată de bărbatul-soţ (psihanalitic devenit obstacol), hiperautoritar şi omnipotent, atinseseră în timp limitele toleranţei psihoafective. întrevedeam încă din această situaţie de conflict germinaţia actului criminal în mintea unei femei a cărei cenzură, iată, fusese penetrată pentru prima dată şi gestul de a fi ridicat mâna asupra bărbatului-soţ... înţeleg şi aştept, tac şi aştept... suntem în anticamera morţii; aprinde, trage adânc din ţigara pitică şi continuă cu voce metalică, străină şi stinsă, vorbind parcă despre faptele altcuiva.

-Am fugit. Când m-am întors şi m-am băgat în casă el sta acolo pe pat cum fusese înainte de a se certa cu mine, cu mâinile la cap şi pe perină aşa

şi cu picioarele în jos, aşa spânzurate, aşa sta, aşa 1-am găsit. Gândul ce vream să fac 1-am avut în minte mai demult; asta tot mi-a fost în gând, o fac şi mă duc la închisoare, că tot n-am avut nici o fericire în viaţă. Era trecut de unu noaptea, copilul fugise şi el, atunci am zis că tot nu mai are unde să vină copilul, că de Ia film nu mai are de unde, ăla s-a dus şi s-a culcat pe undeva prin vreo şură, aşa am zis, acum o fac,... şi aşa că atunci m-am dus de-am fost adus toporul din şură şi 1-am băgat sub perină... Numai ştii, mă mai gândeam că o da copilul de mine şi m-o vedea acolo ce fac cu el şi s-ar speria...

Dramatismul celor ce ascult este de excepţie; se pun în lumină mecanismele psihanalitice de extremă subtilitate.

Deşi penetrată, cenzura agoniza încă, de undeva din ultimele sale resurse frenatorii veneau semnale prohibitive oglindite în simbioza între măsurile de precauţie pentru a nu fi surprinsă şi grija de a nu-l face pe copil martor al aspectelor groteşti, ale faptelor ce urmau sa vie...

O privesc în tăcere şi aştept... Oftează şi continuă să ecforeze acolo, în lumea evenimentelor nopţii, în urmă cu opt ani...

-... Tot mă gândesc oare s-o fac?... Să n-o fac acum?... Mă gândesc, tot mai stau un pic, poate că vine copilul ştii... Să mai stau şi iar m-am dus şi m-am băgat sub plapumă şi-am mai stat. Când am ieşit de-acolo din cameră, am ieşit, m-am lipt aşa de uşciorul uşii şi-aşa am stat acolo... şi m-am tot gândit ce să fac?... M-am gândit la copil, m-am gândit..., la mine nu m-am gândit, că asta tot mi-a fost în gând, asta o fac şi mă duc la închisoare... Da, aşa tremuram şi aşa m-am gândit că cum tremuram aşa nu l-oi putea lovi, ştiţi, şi s-o scula şi m-o omorî el sau o face ceva, m-o bate, ori mă gândeam eu aşa că n-oi putea să-l lovesc aşa ca să moară...

O ascult în tăcere. Fantomă a morţii în noaptea de întuneric, albă, în cămaşa lungă ţărănească cu părul negru despletit cu buzele sparte de pumnii bărbatului-soţ şi ochii secaţi de plânset..., cu mâinile încleştate pe topor, toporul cu care tatăl ei dobora copacii pădurilor în miezul iernilor copilăriei ei triste... Psihanalitic remarc stările tensional conflictuale ale situaţiilor limită, Eul la pândă, energizat tumultuos de tensiunea refulărilor repetate, centrat inflexibil şi rigid către violentarea obstacolului, prin forţa tendinţelor criminale eliberatoare până atunci înăbuşite.

Cumpăna firavă a gândului criminal, puternic plantat în conştientul

femeii este încă ținută dreaptă de teama nereușitei, conștientizată printr-o eventuală ripostă sălbatică a bărbatului viguros și puternic care simbolizează cenzura stăpânilor hiperautoritari și tiranici, conservați latent în somnul dogmelor unui SUPRAEU de tip agrarian... (porunca bărbatului-soț și stăpân)... "nu l-oi putea lovi, știi, și s-o scula și m-o omorî el"...

Și dintr-o dată brusc, ghilotina inflexibilă a realităților psihanalitice tensionate acut, soluționează conflictul prin consumarea gestului criminal[1] ... "Și așa o lovitură puternică i-am dat, ce-am gândit că să nu se mai scoale, ca să se scoale la mine... No că parcă..., că mi-o părut bine nu știu cum, că l-am putut lovi de nu *s-a* mai putut scula.

Cum am dat așa cu toporul i-au țâșnit creierii afară, numa un pic o dat să-și mai deschidă ochii și un pic de zgomot numai s-o auzit când o gemut... n-o mai putut și-am răsuflat ușurată... l-am gătat..."

O privesc, e împietrită, sleită... asta a fost. Realizase CATHARSIS-ul, ușurarea. HEDONISMUL DE TIP CRIMINAL îi oferise trăirea de-o clipă a fericirii eliberatoare de toate spaimele trecutului.

Unealta morții nu putea fi alta decât toporul, despicător-pătrunzător, în cazul ei simbolica inconștientă a phalusului, masculinitatea omnipotentă, interiorizarea inconștientă a forței din icnetul ce însoțea loviturile de topor ale tatălui în pădurea de cetină. Picioarele desculțe în omătul proaspăt pe lângă sania împovărată de încărcătură și în sfârșit acasă, catharsisul eliberator de chinul iernii aspre... flăcările jucăușe ale cuptorului, căldura blândă învăluindu-i hedonic întreaga ființă care gusta în sfârșit fericirea...

După gestul criminal, spaimele, teama, păcatul morții, ștergerea urmelor crimei, simularea inocenței, deghizarea conduitelor criminale și-n ceafă, suflarea de gheață a vânătorilor de ucigași, oamenii legii...

Salvarea trebuia să vină de undeva, o brumă de speranță, de ocrotire... intuiesc brusc... cuptorul, aducătorul fericirii copilăriei, martorul mut al tragediei trebuia să-și găsească locul pe undeva prin cele ce așteptam să urmeze...

-Pe urmă m-am chinuit mult pân' ce l-am tăiat pe bucăți, am tăiat și dormeza căci se-mbibase de sânge,... am făcut focul în cuptor și l-am încins bine... până dimineața l-am tot ars bucată cu bucată... a mai

---

[1] *Ocazia nu putea fi ratată - asasinul femeie profită de surprinderea victimei în somn, în stare de beție etc., evitând confruntarea directă.*

rămas din el, așa, capul ca o găoace și spinarea încovoiată de foc. Ce știu eu cum a ars... eu am mai lovit-o cu jeritoriul, am îmbucățit-o așa și-am tras alea ce rămăseseră și cenușa în gura cuptorului de s-a mai astâmpărat că era și cam ferbinte. Mai târziu am tras totul într-un sac și spre seară l-am tot dat pe Someș... și n-a mai fost nimic...

* * *

Tac, tac și aștept... Lacrimi mari îi cad din ochii tulburi... se șterge încet cu colțurile basmalei... între într-un târziu...

- Îl plângi?!

- Nu, pe el nu-l plâng și nu-l voi plânge niciodată, pe mine mă plâng... zâmbește trist... mi-ați dat un cuțit... e împotriva tuturor regulamentelor din penitenciar... dacă mi-l înfigeam în inimă,...! dacă vi-l implântam în gât? E prima dată când sunt tratată ca om, ați împărțit cu mine un măr...!

O bat pe umăr... a fost o zi grea... chem paza s-o ia și s-o ducă, vom face investigațiile în zilele ce vor urma.

* * *

Evenimente dincolo de intențiile mele au dat un alt curs zilelor care au urmat... am primit ordine de a executa alte misiuni, am plecat. Pe Karolina S. n-am mai văzut-o niciodată... a rămas acolo în locul în care trebuia ca viața să treacă pe lângă ea încă zece ani.

* * *

Și totuși ori de câte ori meditez asupra sorgintei gestului criminal nu-mi pot explica cuvintele unei ucigașe căreia, cândva, cu cel mai firesc gest de pe pământ îi dădusem cuțitul sâ-și taie un măr... "dacă mi-l înfigeam în inimă?!... Dacă vi-l implântam în gât?!"...

Din ce tenebre ale sufletului sau ale minții sale, veneau?!... Ce mecanisme declanșaseră din nou ideea criminală?!... Dacă va fi dat să fie, poate într-o zi voi ajunge să aflu...

- 2 -

Perspectiva psihanalitică asupra cauzalității criminale

Abordarea psihanalitică a cauzalității criminale atribuie delincventului o structură "nevrotică" manifestată prin conflicte intra și interpersonale, cauzate de eșecul rezolvării conflictului oedipian în cadrul familiei. Deși explicarea unor noțiuni de baza ale psihanalizei va forma obiectul unei părți speciale a lucrării noastre, ne vom mărgini să dăm câteva explicații necesare pentru înțelegerea acestei noțiuni, care constituie piatra unghiulară în mecanismul explicării psihanalitice a actului criminal, a genezei acestuia. Această teorie ne îngăduie să anticipăm de pe acum semnificațiile sale. Cunoaștem cu toții mitul grec al regelui Oedip sortit de destin să-și ucidă tatăl și să se căsătorească cu mama sa, făcând tot ce-i stă în putință să scape de predicția oracolului și, nereușind, se pedepsește luându-și vederea de îndată ce află că, fără a ști, săvârșise cele două nelegiuri care-i fuseseră prezise. Opera poetului antic ne arată cum crima săvârșită cu mult înainte de Oedip a fost dezvăluită puțin câte puțin, în urma unei cercetări *dozate în* mod artistic și întețite neîncetat cu ajutorul a noi indicii: din acest punct de vedere expunerea ne prezintă o anumită asemănare cu demersurile făcute de psihanaliză. Se întâmplă în cursul dialogului că Iocasta, mama-soție, orbită de dragoste, să se opună continuării cercetărilor. Spre a-și justifica opoziția, ea invocă faptul că mulți bărbați au visat că trăiesc cu mama lor, dar visele nu merită nici o atenție. Noi suntem de părere că visele, mai ales cele tipice, iar în cazul nostru visul amintit de locasta, se leagă strâns de conținutul straniu și înfricoșător al mitului. Astfel, credinciosul Sofocle iese din încurcătură printr-o pioasă subtilitate, proclamând că

suprema moralitate cere supunerea față de voința zeilor, chiar și atunci când ei te împing la crimă. Dar nu față de această morală reacționează spectatorul ci față de sensul și conținutul misterios al mitului. El reacționează ca și cum ar găsi în el, cu ajutorul autoanalizei, complexul lui Oedip, ca și cum ar identifica în voința zeilor și în oracol travestirile idealizate ale propriului său inconștient, ca și cum și-ar aminti cu groază că el însuși a trăit dorința de a-și îndepărta tatăl și de a se căsători cu mama sa. Vocea poetului pare să-i spună: "Te înverșunezi zadarnic împotriva responsabilităților tale și zadarnic invoci ce ai făcut ca să reprimi aceste intenții criminale. Greșeala ta nu e mai mică, deoarece n-ai reușit să înăbuși aceste intenții: ele rămân intacte în inconștientul tău". Este vorba aici de un adevăr psihologic. Chiar și atunci când, refulându-și în inconștient tendințele malefice, omul crede că poate afirma că nu este responsabil, el nu trăiește mai puțin intens această responsabilitate ca pe un sentiment de culpabilitate ale cărui motive le ignoră.

Este absolut sigur că trebuie să vedem în complexul lui Oedip una dintre principalele surse ale acestui sentiment de remușcare care îi chinuie atât de des pe nevrotici.

De altfel, însuși Freud, într-un studiu asupra începuturilor religiei și moralei umane din 1913, a emis ipoteza că tocmai complexul lui Oedip a sugerat omenirii în întregul ei, la punctul de pornire al istoriei sale, conștiința culpabilității, această sursă ultimă a religiei și moralității.

Așadar, ce ne dezvăluie despre complexul lui Oedip observarea directă a copilului în perioada alegerii obiectului, înainte de perioada latentă? Se vede clar, că micuțul vrea să-și păstreze mama pentru el și numai pentru el, că prezența tatălui îl contrariază, că se bosumflă dacă acesta dă semne de tandrețe față de mamă. "Se spune - remarcă Freud - că acestea sunt copilării în comparație cu isprăvile lui Oedip, dar faptele sunt fapte și ele reprezintă acele isprăvi în germene". Dar adesea suntem derutați de faptul că același copil va da dovadă uneori de o mare tandrețe față de tată; dar aceste atitudini contradictorii sau mai degrabă ambivalențe, care la adult ar duce în mod fatal la conflict, se conciliază foarte bine și nelimitat la copil, așa cum ele coexistă ulterior timp îndelungat în inconștient. Au existat autori care au susținut că atitudinea băiețelului se explică prin motive egoiste și nu autorizează

nicidecum ipoteza unui complex erotic. Tocmai mama este cea care veghează asupra tuturor trebuinţelor copilului care, de altfel, are tot interesul ca nici o altă persoană să nu se ocupe de acestea. Este desigur adevărat, dar observăm imediat că în situaţia dată, ca *în* multe altele asemănătoare, interesul egoist nu reprezintă decât punctul de legătură al tendinţei erotice. Când copilul manifestă faţă de mamă o curiozitate sexuală prea puţin disimulată, când insistă să doarmă noaptea alături de ea, când vrea sa asiste cu orice preţ la toaleta ei, "natura erotică a ataşamentului faţă de mamă pare îndoielnică" - subliniază Freud. Nu trebuie uitat că mama arată aceeaşi grijă faţă de fetiţă, dar fără a provoca acelaşi efect, iar tatăl rivalizează adesea cu mama m atenţia faţă de băieţel, fără a reuşi totuşi să dobândească în ochii acestuia aceeaşi importanţă ca mama. Pe scurt, nu există argument critic cu ajutorul căruia să putem scoate din cauză preferinţa sexuală.

Din punctul de vedere al interesului egoist, nici n-ar fi inteligent din partea băieţelului să se ataşeze de o singură persoană, adică de mamă, din moment ce el poate avea două persoane care să-i fie devotate: mama şi tata.

Una din crimele lui Oedip este incestul cu mama, cealaltă este uciderea tatălui. Să spunem în treacăt că aceste două mari crime erau condamnate chiar de prima instituţie religioasă şi socială a oamenilor, totemismul. Să trecem acum de la observarea directă a copilului, la examenul analitic al adultului nevropat. Cu ce contribuie acest examen la o analiză mai profundă a complexului lui Oedip? Putem defini lesne această contribuţie. Complexul ne apare exact aşa cum ni-l înfăţişează mitul, dovedindu-ne că fiecare nevropat a fost el însuşi un fel de Oedip, sau, ceea ce este acelaşi lucru s-a transformat într-un Hamlet, care acţionează împotriva acestui complex. Ura faţă de tată, dorinţa de a-l vedea murind nu mai sunt marcate doar prin aluzii timide; tandreţea faţă de mamă are drept scop mărturisit posedarea în calitate de soţie.

Faptul clinic care ni se oferă în spatele formei complexului lui Oedip, evidenţiată cu ajutorul analizei, prezintă o foarte mare importanţă în practică. Aflăm că în perioada pubertăţii, când instinctul sexual se afirmă cu toată puterea sa, vechile obiecte familiale (mamă, tată) şi incestuoase sunt regăsite, atribuindu-li-se un caracter libidinal. Alegerea obiectului de către copil n-a fost decât preludiul timid, dar hotărâtor, al orientării

alegerii din perioada pubertăţii. în acest moment au loc procese afective foarte intense, orientate fie spre complexul lui Oedip, fie spre o reacţie împotriva acestui complex, însă premisele acestor procese, în marea lor majoritate, se sustrag conştiinţei. începând cu această perioadă, individul uman se află în faţa unei mari sarcini care constă în detaşarea faţă de părinţi; numai după îndeplinirea acestei sarcini el va putea să înceteze de a mai fi copil, pentru a deveni membru al comunităţii. Sarcina fiului constă în a-şi îndepărta impulsurile libidinale faţă de mamă, orientându-le asupra unui obiect real din afara familiei; el se angajează în reconcilierea cu tatăl, dacă i-a păstrat o anumită ostilitate sau în emanciparea tiraniei sale, ca o reacţie împotriva revoltei sale infantile, devenind sclavul său umil. Nevroticii eşuează total în faţa acestor sarcini, fiul rămânând toată viaţa încovoiat sub autoritatea tatălui şi incapabil să-şi raporteze libidoul la un obiect sexual străin. Poate că la fel este, mutatis mutandis, soarta fiicei. Tocmai în sensul acesta poate fi considerat complexul lui Oedip drept nucleul nevrozelor.

Complexul lui Oedip a reprezentat o sursă abundentă de producţie poetică. Otto Rank, într-o carte meritorie *(Le traumatisme de la naissance)* a arătat că dramaturgii din toate timpurile şi-au extras materialele în principal din complexul lui Oedip şi cel al incestului. Sa mai menţionăm că cele două dorinţe criminale care fac parte din acest complex au fost recunoscute mult timp înaintea psihanalizei ca fiind dorinţe reprezentative pentru viaţa instinctivă neînfrânată. Astfel, în dialogul vestitului enciclopedist Diderot intitulat "Nepotul lui Rameau", din care însuşi Goethe ne-a dat o versiune germană, se găseşte următorul pasaj: "Dacă micul sălbatic ar fi lăsat în voia lui să-şi păstreze întreaga imbecilitate, adăugând minţii puţine a copilului din leagăn, violenţa patimilor bărbatului la vârsta de treizeci de ani, el ar strânge de gât pe tatăl său şi s-ar culca cu maică-sa". Aici este cazul să ne oprim asupra unui alt aspect interesant pe care-l desprindem din opera genialului Dostoievski, în care întâlnim "scena originară" care este o autentică fantasmă de joncţiune, o răspântie a impulsurilor matricide şi paricide, un spaţiu al trecerii de la legea maternă la cea paternă. în "Fraţii Karamazov", personajul Smerdeakov reprezintă o adevărată condensare: acest avorton, care născându-se îşi ucide mama, este în acelaşi timp fiul paricid. Iar tema coitului sadic se va deplasa chiar până la momentul concepţiei:

noaptea în care tatăl Karamazovilor o violează pe nebuna satului, mama lui Smerdeakov.

Personajul Smerdeakov, avorton matricid și bastard paricid, reunește așadar cele două fantasme originare care fl opun pe Freud lui Rank, cu privire la originea incestului: uciderea tatălui hoardei și traumatismul nașterii.

Pentru a încheia acest capitol introductiv consacrat explicațiilor legate de complexul lui Oedip se mai cuvine să menționăm că nu întâmplător ne-a făcut să ne gândim la visul soției-mamă a lui Oedip. în una din lucrările sale *(Interpretarea viselor),* Freud concluziona, analizând visele, că dorințele generatoare de vise sunt adesea de natură perversă, incestuoasă sau ne dezvăluie o nebănuită ostilitate cu privire la persoanele apropiate și iubite. Explicația acestor tendinţe vătămătoare este că suntem în prezența unor produse ale libidoului și anumitor deformări de obiect, datând din primii ani ai copilăriei și dispărând de multă vreme din conștiință. Ele își dezvăluie existența in timpul nopții, dovedindu-se într-o oarecare măsură susceptibile de a exercita o acțiune. Ori, toți oamenii au astfel de vise perverse, incestuoase, dure, ele neconstituind prin urmare monopolul nevroticilor. Suntem îndreptățiți să credem că dezvoltarea oamenilor normali a avut loc, de asemenea, prin intermediul perversiunilor și deformărilor obiectelor caracteristice complexului lui Oedip, iar in aceasta trebuie să întrezărim modul de dezvoltare normal. Nevroticii nu prezintă decât în chip amplificat și îngroșat ceea ce analiza viselor ne relevă deopotrivă la oamenii sănătoși.

Deci, odată terminată prezentarea complexului oedipian în aspectele sale cele mai importante, trebuie să subliniem că orientarea psihologică și îh cadrul ei cea psihanalitică, pune accentul pe eșecul de rezolvare al conflictului oedipian din cadrul familiei. Acest eșec datorat fie unei carențe afective materne, fie unui exces de afectivitate maternă, fie absenței unei identificări cu imaginea tatălui crează un traumatism care reapare Ia vârsta adolescenței sub forma unei crize de identitate, generatoare de acte impulsive și agresive orientate asupra celor din jur. Pe de altă parte, comportamentul deviant este considerat a fi o modalitate simptomatică de abordare a problemei bâzâie a adaptării și anume, apărarea împotriva anxietății. Asemenea puncte de vedere pleacă de la concepția și teoria formulată de Sigmund Freud, privind existența celor

trei categorii de forțe - iraționale (Id), raționale (Ego), morale (Superego), care întotdeauna sunt în dispută privind asigurarea conduitei.

în ceea ce privește comportamentul delincvent, el consideră că orice criminal suferă de o nevoie compulsivă de a fi pedepsit, în vederea ușurării stării de vinovăție, datorate sentimentelor incestuoase inconștiente de tip oedipian din perioada copilăriei. Crimele sunt comise în vederea autodepășirii și, deci, în vederea purificării de vinovăție.

Punctul de vedere clasic al lui Freud privind relația dintre crimă și pedeapsă a fost amplu prezentată și dezvoltată de către Franz Alexander și Hugo Staub în lucrarea: "Criminalul, judecătorul și publicul" (1956). Abordarea lor poate fi sintetizată astfel:

1. Din punct de vedere psihodinamic toți oamenii sunt criminali înnăscuți.
2. Complexul lui Oedip apare ca un fapt psihodinamic fundamental care produce criminalitate, dacă nu este rezolvat în mod reușit.
3. Descoperirea motivelor inconștiente sarcina fundamentală a criminologiei. Pentru cei care împărtășesc punctul de vedere psihanalitic extrem, anumite pattern-uri criminale sunt reflectarea simbolică a unor motivații inconștiente. De exemplu, utilizarea unui pistol de către tâlhar reprezintă forma unei reacții în sensul impotenței masculine, pistolul fiind considerat simbolul potentei.
4. Primul act rebel (sau crima) este comis în copilăria timpurie și este un factor determinant, important pentru formarea stilului justițiar. Prima crimă (în sensul încălcării unei norme, desigur) pe care toți oamenii fără nici o excepție, mai devreme sau mai târziu o comit, este violarea prescripției privind curățenia-(a se înțelege interdicțiile mamei la micțiune, defecație și habitat).

în ansamblu, atât freudienii, neofreudienii cât și reprezentanții altor școli psihanalitice atribuie criminalității conflictelor interne, problemelor emoționale sau sentimetelor de insecuritate, inadecvență și inferioritate. Pentru ei, comportamentul criminal și delincventa sunt simptome ale problemelor emoționale fundamentale. Teoriile psihanalitice au fost însă criticate îh literatura de specialitate, pentru că nu reușesc să ofere o explicație actelor criminale comise de criminalul "normal", care învață și preia asemenea acte de la alți criminali. De regulă - s-a spus - psihanaliza

oferă o explicație doar pentru comportamentul compulsiv al psihopatului, nevroticului și sociopatului.

Psihanalizei i s-au aplicat adesea în bloc, fără argumentația de rigoare, calificativele de "idealistă", "mistică" și "iraționalistă". De asemenea s-a atribuit "întregii psihanalize cu toate variantele ei" negarea determinismului fiziologic în procesele psihice.

"Eroarea fundamentală a acestei concepţii - citim în tratatul de istorie al psihologiei -, care este ruperea psihicului de orice determinism fiziologic și încercarea de a explica procesele sufletești printr-o cauzalitate pur psihică, a făcut să se vadă adevărata sa esență. Psihanaliza nu este nimic altceva decât cel mai pur idealism"*(M. Ralea, E. I. Botez)*

Este mai mult decât necesar ca acest verdict sever să fie controlat în temeiurile sale. în primul rând, între opera lui Freud și psihanaliză nu se poate pune semnul egalității. În cele ce urmează însă, ne vom referi mai ales la opera marelui om de știință german și vom arăta că viziunea sistemică a lui Freud se exprimă în conceperea psihicului ca un întreg structurat, alcătuit din părți articulate după o formulă dinamică și genetică, dar păstrând o relativă stabilitate și îndeplinind atât o funcție generală, dacă sistemul este considerat în totalitatea sa, cât și o gamă de funcții particulare, dacă se au în vedere subansamblele, subsistemele.

"Psihanaliza - scriu *C. Bălăceanu* și *Ed. Nicolau* - împărțea personalitatea în trei compartimente: ID, cuprinzând cerințele biologice, fundamentale; SUPEREGO - compus din imperativele sociale obținute mai ales din mediul familial; EGO - care avea funcţia de a optimiza comportarea, maximalizând gratificaţia obținută de la diverși stimuli, în același timp minimalizând sancțiunea socială."

Freud a început prin a distinge în sfera psihicului două sisteme ierarhizate: inconștientul și conștiința, acest din urmă sistem fiind suplimentat de un preconştient. Inconștientul era considerat acum realitatea esenţială a psihicului, chiar psihicul însuși. "Inconștientul este asemănător cu un cerc mare care ar include conștiința ca pe un cerc mai mic. Nu poate exista fapt de conștiință fără o preparaţie inconștientă, în timp ce conștientul se poate lipsi de stadiul conștient, având totuși o valoare psihică. Inconștientul este psihicul însuşi în realitatea sa esențială. Natura sa intimă este la fel de necunoscută ca și aceea a realităţii exterioare, iar conștiința se informează despre el într-un fel tot atât de

incomplet ca și organele noastre de simț, despre lumea **exterioară.**"

Conflictul **intrapsihic** dintre **inconştient** și conștiință impregnează întreaga viață a individului. "Principiului plăcerii" propulsat de inconștientul axat pe viața biologică, animală, i se opune "principiului realității", promovat de conștiința centrată pe viața **social-morală** a omului, generatoare de constrângeri. Presiunile **inconştientului** asupra conștiinței determină manifestări morbide, dramatice tulburări ale echilibrului psihic, comportamente bizare, absurde, regizate de o motivație ascunsă, abisală. Evaluând cu obiectivitate, ponderea alarmantă a motivației inconștiente, nu numai în comportamentul patologic, dar și în cel cotidian, psihanaliza **freudiană** își propune să răstoarne situația în favoarea supremației conștiinței, a rațiunii, a omului social.

Etiologia criminală evidențiază predispoziția personalității **nevrotice**[1] de a se regăsi perpetuu în cătușele nefericitului cuplu penal **agresor-victimă.**

în acest sens **inadaptarea** nevroticului în ambianța socială este evidentă pe coordonatele intoleranței, instabilității și **contradictorialităţii.** Acestui tip de personalitate îi sunt proprii conduitele agresive, izvorâte din imaginea propriei frustrări, căci conflictul se regăsește psihanalitic în **teama nevroticului** față de propria violență similară temerii față de propria-i voință.

La acest **nivel** este surprinsă legătura dintre libido și agresivitate ca fiind formele de expresie primare ale vieții **instinctiv-afective. Virgil Tiberiu Dragomirescu** - "Adesea frustrată în căutarea sa **libidinală** complicată, personalitatea nevrotică este totdeauna în iminență de agresivitate. Dar conduitele agresive inconștiente ale nevrozatului sunt ele însele angajate în încurcătura infinită a **complicaţiilor** și paradoxurilor sale".

Iată așadar de ce practica psihiatrică judiciară acordă o atenție deosebită domeniului așa-zisei "psihiatrii marginale", în care unele tablouri (nevrozele, reacțiile nevrotice etc.) se plasează ca trăire subiectivă la limită cu trăirea normală a existenței care presupune o continuă și **variabilă** alternare a situațiilor frustrante și stresante cu

---

[1] *Magistrala **contribuţie** a distinsului prof. Tiberiu Dragomirescu din Tratat de medicină legală volll sub **redacţia** prof. dr. Vladimir **Beliş,** directuorul Institutului Medico Legal pag. 760-769 (inclusiv **personalitatea** dismorfică-psihotică) din care cităm selectiv.*

altele resimțite afectiv în limitele normalității și nu o dată putând îmbrăca forme clinice severe, similare tablourilor psihotice.

Din punctul nostru de vedere, interesantă pare a fi familia nevrozelor - V. Predescu 1976 - neurastenia, nevroza obsesivo-fobică, nevroza isterică, nevrozele mixte (motorii).

Cercetarea psihanalitică se orientează asupra conflictului nevrotic actual sau fixat pe un eveniment psihotraumatizant și frustrant anterior, deoarece chiar și accidental aceste conflicte pot genera acte antisociale, fie ele interpretate doar ca reacții nevrotice sau simple raptusuri afectogene, cauzatoare a comportamentului heteroagresiv.

Sensibilitatea psiho-temperamentală a femeii-asasin o predispune pe aceasta ca în mod predilect să dezvolte relații etio-patogenice între isterie și personalitatea antisocială.

Cel mai frecvent întâlnite și comentate în literatura sunt omorurile pasionale sau vătămările corporale, provocarea unor leziuni cauzatoare de moarte, mutilări, incendieri din răzbunare, infanticidul din răzbunare etc.

Ele pot fi comise în stări de afect patologic cu îngustarea sau suspendarea crepusculară a conștiinței, ceea ce va afecta variabil calitatea discernământului sau în cadrul unui delir erotoman dezvoltat prin mecanismul "delirului senzitiv de relație" descris de Kretschemer la "fetele bătrâne" când discernământul poate fi de asemenea afectat.

• Stări pasionale decompensate ca efect patologic sau delir erotoman se mai pot întâlni la debilii mintali, impotenți sexuali sau în deteriorările senile. în vederea unui diagnostic diferențial psihiatric cât mai complet, necesar unei cât mai detaliate înțelegeri a cauzalității, amintim două circumstanțe clinice ale delirului de gelozie: gelozia conjugală și așa-zisa "paranoia conjugală."

După Henry Ey gelozia conjugală constituie "trăirea infidelității nu ca reală ci ca posibilă sau virtuală", uneori putând exista situația paradoxală, ca deși "infidelitatea să fie reală, gelozia să fie patologică".

Nu o dată femeia dezvoltă posesivitatea pierderii obiectului (bărbatul) sub expresia patologicului. "Desigur dezvoltarea delirului de gelozie, pornind de la această premisă a trăirii psihopatologice, presupune existența unei anumite structuri de personalitate (de tip hipoparanoiac" cu rigiditate, neîncredere, orgoliu, tendința de falsul-

care a judecăților sub influența convingerilor proprii)."

Jaspers (citat de H. Ey 1959) sistematizează delirurile de gelozie după cum urmează:

1. gelozia delirantă ca dezvoltare a personalității;
2. gelozia delirantă determinată de o alterare procesuală a personalității;
3. gelozia delirantă simptomatică unui proces organic.

Această enumerare ar corespunde în plan nosologic unei dezvoltări delirante cu teme de gelozie (erotomanie, "paranoie conjugală" respectiv unei schizofrenii paranoide cu teme delirante de gelozie sau manii, depresii delirante cu acelaşi temă și în ultimul și cel de-al treilea caz, alcoolismul, toxicomanii, involuții senile etc., în care gelozia constituie un epifenomen al diminuării potentei sexuale.

"Paranoia conjugală" sau sindromul Othello este o posibilitate clinică a paranoiei cu tematică de gelozie manifestată la soț și care se dezvoltă de la suspiciozitate până la delir. Aprecierea medico-legală va ține seama de intensitatea tulburării de modificare a conștiinței în sens delirant, când discernământul va fi considerat abolit. Fuga patologică însoțită de crepusculul conștiinței, obiectivat clinic și criminologie, nu va presupune prezența discernământului în situațiile în care se însoțește de consecințe penale.

în cazul delirului indus ("folie â deux" - Lasegne și Fobert) cu comiterea unei fapte penale de către partenerul indus, prin sugerarea acesteia de către inductor, se pun delicate probleme medico-legale psihiatrice și juridice. în eventualitatea în care motivația faptei este psihotică delirantă în cazul ambilor subiecți, se va opta pentru anularea dicernământului. Atât delirul indus cât și delictele împotriva persoanei produse prin reacții psihotice sau dezvoltări delirante pasionale necesită o evaluare a relației cauzale în cadrul cuplului în care se produc de obicei, rolul victimei în declanșarea actului putând avea o importantă semnificație criminologică și consecințe juridice în sensul unor circumstanțe atenuante acordate agresorului.

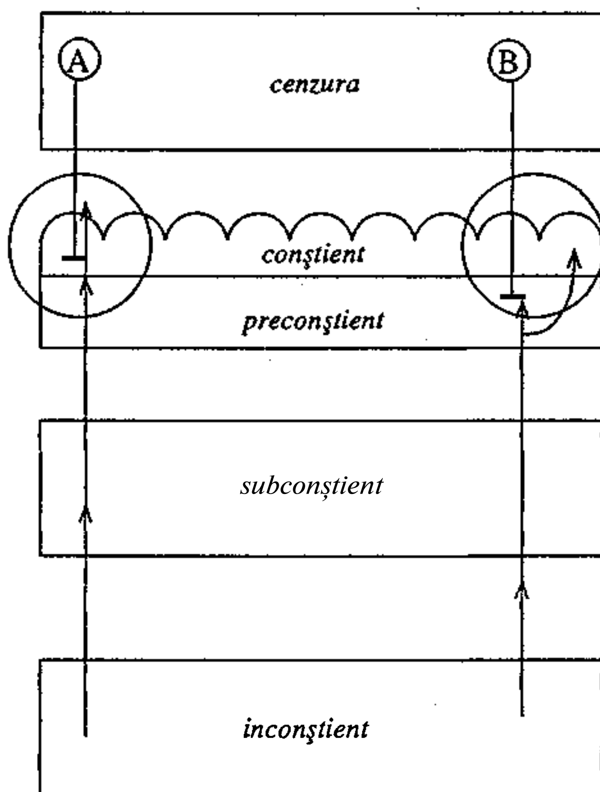
Rolul cuplului victimă-agresor, "raportat la o anumită situație ce crează climatul desfășurării unui comportament aberant este strâns legat de motivația acestui comportament și o explică adeseori ". (Brînzei Petre și colab.).

Plecând de la aceste considerente vom pleda pentru tratarea circumstanțială, în sensul reținerii atenuantelor pentru femeia-asasin, dat fiind **disponibilitățile sale** bogat afective și sensibilității psiho-temperamentale, în general demonstrate în viața de relație.

în acest sens se exprimă - **Scripcaru Ghe.,** Terbancea M. 1978 - autorii amintiți, menționând că "stările psihogene ca situații clinice auzatoare de comportamente antisociale sunt admise de drept în cazul ι epășirii legitimei apărări datorită emoției puternice și presupun așadar afecte puternice, trăite cu maximă acuitate emoțională (indiferent de conținutul propriu-zis al trăirii care poate fi furie, ură, gelozie), ce pot duce la îngustarea câmpului conștiinței și deprecierea sau suspendarea unei perceperi adecvate a realității, a "insight"-ului ceea ce atrage implicit modificarea capacității de autocontrol deliberate, deci de apreciere a conținutului și consecințelor propriilor acțiuni . în aceste stări trăite la limita sau dincolo de limita realului "disperarea și speranța" își schimbă locul după legea "totul sau nimic", frica putând obnubila conștiința după cum și rememorarea lor poate redeclanșa alte reacții în timp, la distanță de psiho-trauma și trăirea ei reactivă inițială - reacții cu conținut de refulare (delir de refulare) sau culpă (delir de culpă).

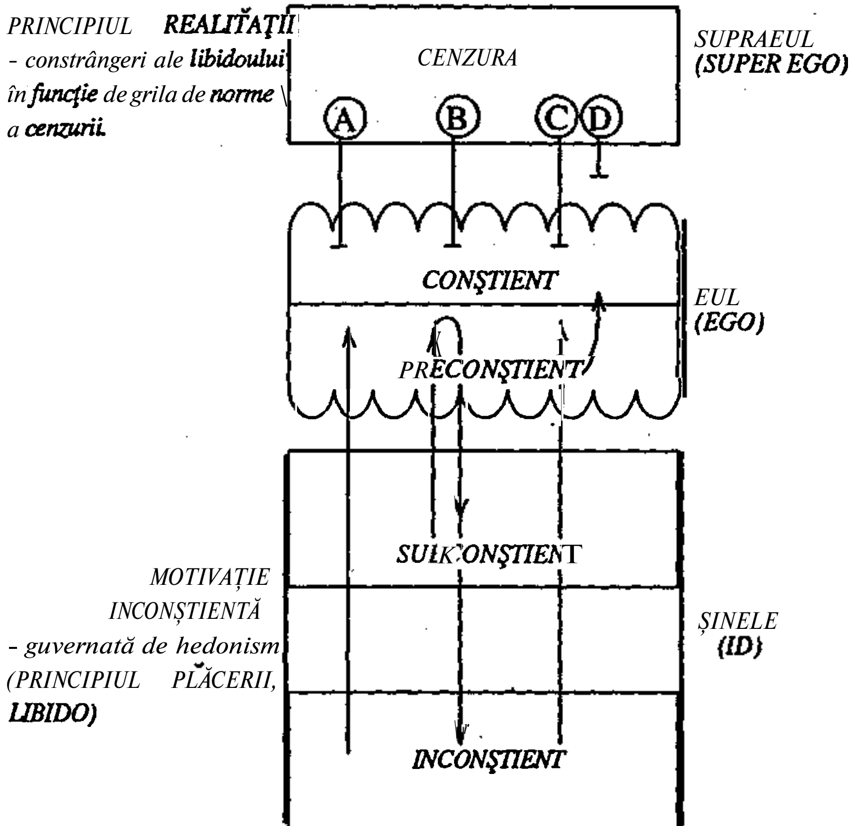
---

1) *Practica judiciară demonstrează faptul că femeia asasin operează predilect prin evitarea contactului fizic direct (consecință a interiorizării complexului de inferioritate), profitând fie de surprinderea victimei tn somn fie de posibilitatea schimbării sticlei de băutură cu cea de parathion, fie lovind din spate fi simulând apoi omorul în accident sau suicid. Aceste aspecte îmbracă însă caracterul premeditării, reținându-se de regulă circumstanțele agravantelor.*

Ⓐ
- *modalitatea de* ***soluţionare*** *a conflictului prin penetrarea cenzurii de către* ***tendinţa*** *incestuoasă.*
- *viol și* ***incest-(infracţiune).***

Ⓑ
- *modalitatea de* ***soluţionare*** *a conflictului prin ocolirea cenzurii fi exprimarea* ***deghizată*** *a* ***tendinţei.***
- *sora, "copilul rău" al familiei întreține realții intime cu logodnicul surorii sale, "copilul bun"* ***şi*** *preferat al familiei - (competiția dintre surori este* ***tranşată*** *prin acest gest sublimat - "copilul rău" devenind iată* ***"perfomant").***

Ⓐ ● *O pornire **pulsională a SINE-lui** este reprimată de SUPRAEU (CENZURĂ); **exemplu: TENDINȚĂ-INCEST**, este un stadiu prin care dat fiind mecanismul **REGRESIEI** se CONSERVĂ PORNIREA INSTINCT.*

Ⓑ ● *Reîntoarcerea **în inconștient** prin REFULARE a unor PORNIRI PULSIONALE **INSTINCTUALE**, reprimarea **LIBIDOULUI** - mecanism creator de **TENSIUNE**.*

Ⓒ ● *Sublunare, mecanism care OCOLIND CENZURA PERMITE EXPRIMAREA DEGHIZATĂ a PORNIRILOR PULSIONALE (TENDINȚELOR) **SINELUI**.*

Ⓓ ● *CENZURA TOLERANTĂ permite exprimarea SUBLIMATĂ prin DEGHIZARE a unei TENDINȚE **(ex.** INCESTUOASE) DE A SE EXPRIMA PRIN **ARTĂ, MUZICĂ, PICTURĂ etc.** - se **realizează** astfel **CATHARSIS-ul (detensionare eliberatoare-hedonism estetic).***

- 3 -

Personalitatea psihopatică și comportamentul omucidar

Psihicul uman are o scală extrem de largă de manifestare care permite o desfăşurare deosebit de bogată și de individualizată de stări ce se pot încadra în limitele plasticității normale chiar dacă ajung la o intensitate cu totul deosebită.

Caracteristica stării de sănătate psihică, de echilibru, este sentimentul de liberă opţiune care devine fundament definitoriu pentru înțelegerea conceptului de personalitate normală.

Indiferent de abordare (axiologică, psiho-patologică, sociologică), personalitățile anormale se vor defini prin distingerea cantitativă și calitativă de la media grupului social; distingere fie pozitivă, fie negativă. Astfel putem vorbi de personalități dizarmonice.

în accepțiune mai largă personalitatea psihopatică este înglobată în patologie. Nefiind de acord cu acest punct de vedere, care permite o analiză grosieră, vom defini personalitatea psihopatică, mai exact psihopatia, pe linia trasată de KURT SCHNEIDER, ca "dizarmonie structurală a personalității". (Limită și totodată tranziție între cele două niveluri: normal - patologic.). De asemenea, nu acceptăm frecventa confuzie ce se face între psihopatie și atenopatie (dizarmonia caracterială), chiar dacă personalitatea psihopatică implică comportamente caracteriale viciate.

Toate personalitățile, care într-o măsură sau alta se particularizează, se disting de normele medii (etico-sociale), sunt personalități anormale. Acesta este un concept foarte larg care include personalitatea psihopatică.

Constituția psihopatică presupune un psihism patologic funcțional care se manifestă prin simptome lejere, difuze, atât în domeniul intelectual cât și afectiv, fără prezența unor grave simptome patologice.

Nu putem vorbi de o zestre biologică predeterminată ci doar de o premorbiditate; adică anumite structuri ergice ce se transmit ereditar și care ar putea oarecum explica apariția unei personalități psihopatice în anumite familii cu antecedente psihopatologice.

O personalitate psihopatică se va manifesta diferit, prin comportamente normale sau aberante în funcție de condițiile concrete ale desfășurării sale, intrând în discuție o serie de factori, cum ar fi: starea de sănătate somatică a individului, familia, raportarea la muncă, la colectivitatea socială în general.

Actul antisocial nu poate fi abordat științific făcând abstracție de studierea multilaterală a cauzelor și condițiilor sale ce se manifestă în circumstanțe de ordin obiectiv și subiectiv. Comportamentul antisocial, ca orice comportament uman rezultă din subiectivarea condițiilor primare ale realității. Tocmai acest proces introectiv, în termeni psihanalitici, de "subiectivare" a realității interesează în procesul de raportare a individului uman la infracțiune, respectiv la omor. (Act uman cu profunde semnificații).

Relațiile de influență reciprocă a laturei bio-psihologice cu cea socială în comportamentul aberant relevă faptul că acesta apare în manifestările sociale ca o problemă psihologică pusă de o situație socială, explicând astfel diversitatea reacțiilor umane în raport cu situație dată.

Criminologia modernă promovează studiul personalității delincventului; studiu ce implică corelarea cu circumstanțele ce favorizează comiterea infracțiunii (KARPETS), deci "un studiu al persoanei plasată într-o anumită situație de grup" (PINATEL). De aceea se consideră drept cheie de boltă a psihologiei judiciare contemporane, abordarea personalității delincventului în procesul depersonalizării sale sociale, a alienării Eului său, cu deducerea concomitentă a mijloacelor ce vor permite recuperarea sa. Astfel, orice cercetare a comportamentului anormal se orientează într-un sens etiologic, precizând rolul factorilor sociali in comportamentul aberant, structura personalității individului, capacitățile sale intelectual-afective, volitive și modul cum ele contribuie la

realizarea conduitei **deviante.** Măsurile de **resocializare** pot deveni eficiente numai prin cunoașterea structurii personalității individului, prin sesizarea gradului de maturizare a structurilor afectiv-sociale sau a "structurii primitive de personalitate". **(KOZARSKA).**

Reprezentarea alegorică a **infracțiunii** "ca o mare în care se varsă mai multe fluvii" relevă etiologia sa multiplă, abordabilă **multidisciplinar.** Ne apare important ca prim aspect ce trebuie reliefat, raportul dintre delincventa patologică **și** delincventa în general; **BEARCROFF** găsește doar **12% dintr-o** populație penală fără tulburări psihice și consideră că jumătate din această populație este reprezentată de psihopați, a căror **emoționalitate** este inadecvată, lipsind **interrelațiile** stabile.

Insuficiența capacității mintale generează un comportament cu atât mai lipsit de posibilități de modulare adecvată la situațiile de mediu care implică o adaptare suplă, cu cât **defectivitatea** sa este mai grosieră.

Imaturitatea afectivă se relevă prin aceea că trăirile **ideo-afective** sunt sărace, difuze, primare, de unde și caracterul de brutalitate impulsivă a unor acte de comportament aberant cu **motivație** predominant **afectivă.**

Nevroticul poate prezenta conduite aberante minore sau mai grave, caracterizate prin impulsivitate, **iritabilitate** și descărcări paroxistice.

în psihopatie obiectivarea **dizarmonică** a personalității prin comportamente aberante este frapantă. Psihopatia ca tulburare prin excelență a adaptării și integrării sociale, exprimă conflictul dintre viața **instinctiv-emoțională** și norma socială. Psihopatul ilustrează afectarea mecanismelor de autoapreciere și stăpânire conștientă a manifestărilor proprii, negând valoarea normelor sociale și a sentimentelor moral sociale. **Discordanța** dintre **funcțiile** de cunoaștere păstrate și afectivitatea alterată îl face să caute satisfacție în fapte aberante, de a căror malignitate este conștient.

Periculozitatea comportamentului aberant psihopatie rezultă din premeditarea actelor **față** de care păstrează o poziție subiectivă, din duplicitatea **afectivității** sale, în receptivitatea marcată la inducțiile psihologice negative, în indiferența totală la sentimentele altora și incapacitatea de loialitate. Incapacitatea și imposibilitatea de a se realiza, **intoleranța** la frustrare face din comportamentul aberant psihopatie un adevărat recipient al dificultăților de adaptare socială. Inadaptarea și insatisfacția permanentă a psihopatului conduce la

nihilism social în care lipsește capacitatea de a contracta relații stabile, considerate de el ca o limitare a libertății instinctuale.

Caracterul social al conduitei psihopatice se exprimă în stări delincvente care în raport de tipul sindromatic al dezechilibrului psihopatie afectează cu precădere anumite tipuri de relații sociale. Astfel în isteropatie predomină atitudinile psihoplastice cu poză de erou, (mitomanie, furtul, prostituția); în ciclopatie - actele de autoagresivitate și hiperactivitate psihopatică morbidă; în schizopatie - agresivitatea față de instituționalitatea socială (vagabondaj, sexopatii); în epileptopatie - falsul; în paranoiacopatie - șantajul, substituirea de persoane etc.

Comportamentul psihopatie apare ca deficitar prin câteva note caracteristice:

- acceptarea conștientă a unui stil de viață aberant;
- iritabilitate, impulsivitate, raptus afectiv;
- incapacitatea de stăpânire a reacțiilorinstinctiv-emoționale;
- intoleranța la frustrare;
- invadarea socială, refuzul socialului.

în concluzie ni se pare util a defini structura psihopatică prin trăsăturicomportamentalespecifice:

1. Psihopații sunt rigizi, lipsiți de maleabilitate, neadaptați la situație;
2. Psihopații își impun propriile tendințe, neinfluențați de împrejurările din afară;
3. Psihopații își proiectează dificultățile în mediu. Vina nereușitei lor va fi aruncată asupra propriilor persoane.
4. Cerințele lor nu sunt exprimate verbal, ci apar caracteristice prin acțiuni impulsive. Astfel se ajunge la puternice reacții de "totul sau nimic" care sunt oarbe, străine, distrugătoare sau chiar autodistrugătoare.

Psihopații reprezintă o categorie aparte, care ar putea fi denumită a oamenilor-problemă. Acești oameni-problemă despre care K. SCHNEIDER spunea că suferă ei înșiși și fac pe alții să sufere din cauza propriilor anomalii, au un mod de a gândi, de a acționa și de a reacționa cu totul particular, care lasă o amprentă adâncă pe drumul vieții lor.

Pentru a nuanţa această ideie şi a oferi un reper utilizabil în clinica tulburărilor psihice "marginale" în care nu o dată se iveşte impasul.de a nu putea opta tranşant între reacţia anormală şi tulburarea de personalitate, KARL LEONHARD introduce noţiunea de "personalitate accentuată", prin care defineşte trăsăturile fundamentale ale personalităţii, "considerându-le glisând în limitele largi ale normalităţii, astfel încât ele se pot manifesta ca însuşiri ale caracterului şi personalităţii cu tente de anormalitate, devenind astfel "trăsături accentuate" (Karl Leonhard, 1973). Ele pot exista latent şi la individul normal, dar sunt mai puţin numeroase decât "trăsăturile fundamentale".

Aceste trăsături accentuate "nu modifică personalitatea" până la anormalitatea psihopatică, întrucât nu ajung să modifice structura acesteia, punându-şi doar amprenta asupra ei.

Spre deosebire de personalitatea anormală care manifestă decompensări dezadaptative chiar în lipsa unor circumstanţe exterioare nefavorabile "personalităţile accentuate" care se menţin alături de "individualităţile obişnuite" în limitele largi ale normalului - nu pot fi diferenţiate după criterii fixe de indivizii normali. Apariţia unei tulburări psihice la aceste personalităţi ar avea astfel un caracter reactiv situaţional, prezenţa "trăsăturilor accentuate" (demonstrativă, hiperexactă, hiperperseverentă, nestăpânită, hipertimică, distimică, labilă, emotivă, exaltată, anxioasă etc.) de caracter şi/sau temperament, putând însă imprima o anumită coloratură tulburărilor tranzitorii ce apar în condiţii de mediu suprasolicitante - frustante, provocatoare etc.

O serie de autori înţeleg prin personalitate o entitate-construct[1] care se dezvoltă prin maturizarea bio-neurologică, prin interiorizarea experienţei, prin relaţiile interumane, culturale, afective şi sociale prin funcţiile psihice de bază, prin caracter şi temperament traduse în aspectul de sinteză al vieţii psihice, conştientizate şi exteriorizate la un moment dat prin procese psihice cognitive, instinctiv-afective şi volitiv-comportamentale. Ele accentuează personalitatea dizarmonică inegalitatea dezvoltării şi maturizării unor funcţii psihice evidenţiate

[1] *în acest sens, vezi opiniile şefului catedrei de psihologie a Universităţii Bucureşti, prof. univ. dr. Mielu Zlate în lucrările Introducere în psihologie", Editura Şansa, 1994 şi "Fundamentele psihologiei", partea a treia, Editura Hyperion, 1995.*

comportamental: egocentrism, impulsivitate, inconstanţă (REVITSCH); ignorarea principiului realităţii şi tendinţa spre satisfacerea rapidă a instinctelor (THORNE); incapacitatea pentru "jocul de roluri" şi pentru evaluarea importanţei sociale a consecinţelor acţiunilor proprii sau prin predominanţa agresivităţii la unii psihopaţi, a pasivităţii şi inadecvării sau creativităţii la alţii (HENDERSON); prin persistenţa şi inadecvata motivare a unui comportament antisocial, ignorarea urmărilor unor acţiuni proprii, chiar extrem de banale, inexplicabila incapacitate de a deosebi adevărul de neadevăr, incapacitatea de a suporta critica, de a învăţa din propria experienţă şi de a iubi, reacţii neaşteptate la consumul de alcool, absenţa "insight"-ului, persistenţa de-a lungul existenţei a unor modele ale conduitei autodistructive, coexistând paradoxal cu raritatea suicidului în pofida deselor ameninţări demonstrative de a-l întreprinde, prezenţa unei dezvoltări intelectuale bune (H. CLECKLEY). Structurarea dizarmoniilor de acest tip ne trimite către abisul psihanalitic şi obligă la sondarea psihodinamicii inconştiente a personalităţii umane, mult dincolo de "motivaţia nevrotică", "infracţiunea prin conştiinţa culpei" sau "nevoia compulsivă de pedeapsă." (FREUD 1915)

Comportamentul omucidar

Comportamentul omucidar apare deseori la un individ alienat, deci supus unei depersonalizări radicale prin lipsa scopurilor sociale sau insuficienta conştientizare a lor.

Indiferent de caracteristicile personalităţii există şi situaţii care determină prin acţiunea lor supraliminară neobişnuită, diferite dezechilibre atitudinale care pot deveni contaminate. Aceste situaţii dificile sau stresante mai sunt numite psihosindroame reactive cu sau fără inducţie aberantă asupra grupului social apartenent. Factorii stresanţi sunt numeroşi; au o semnificaţie subiectivă şi aparţin prin semnificaţia situaţiei unor stări de privaţiune, frustrare, tensiune fizică sau morală.

Dezorganizarea comportamentală în stresul psihic poate îmbrăca aspecte ce interesează într-o mare măsură studiul nostru:

- inhibiţia anxioasă a activităţii;
- reacţii coleroase cu descărcări de agresiune;

- regresiunea **comportamentului,** evidențiată prin **dezinhibiția** unor modalități primare **in** rezolvarea unor dorințe imediate;
- comportamente de fixare stereotipă a unor acțiuni lipsite de necesitate pentru rezolvarea **trebuințelor;**
- comportamente de **redeşteptare patoplastică** a unor manifestări psihopatologice.

Persistența situațiilor dificile, imposibilitatea depășirii lor sau a diminuării tensiunii emoționale pe care o întreprind, pot determina comportamente contradictorii fortuite. Astfel, pentru a învinge starea de teamă și anxietate, se săvârșesc acțiuni îndrăznețe, riscante, tocmai pentru a confirma față de propria conștiință validitatea capacității de adaptare și rezistență la dificultățile **situaționale.**

Semnificația situației dificile și conflictul se **ordonează** într-o condiționare reciprocă în relațiile unei persoane, devenind sursa **sociogenă** a comportamentului aberant. Mediul nu poate fi patogen decât în raport cu gradul de toleranță al organismului la frustrare iar acesta își câștigă rezistența prin ereditate, antrenament și obișnuință.

Relația cu mediul social se particularizează prin motivații subiective.

Gradul de periculozitate a unui comportament aberant, raportat la mediul de existență, este în relație directă cu motivațiile, cu gradul de **dizarmonie** al personalității, cu degradarea vieții etice a persoanei. Toți acești factori afectează calitatea adaptării sociale, adaptarea devenind criteriul pragmatic de apreciere al stării de periculozitate.

Periculozitatea unui comportament începe odată cu conceperea psihologică a actului, continuă cu perioada trecerii la act și cuprinde și stadiul ulterior comiterii acestuia (poziția subiectivă critică față de comportamentul avut).

Pregătirea actului este deseori inconștientă constând în acumularea unor tensiuni crescânde cu **cauze** extrem de clare care **stresează** individul în permanență. **Dizarmonia** funciară a psihopatului nu permite găsirea unei soluții **defulatorii** normale prin raportare la grupul social, dar **Eul** se apără și astfel se constituie conduita aberantă, respectiv omorul.

Modul în care se săvârșește actul va fi măsura gradului de agresivitate acumulată, a locului pe **care-l** ocupă obiectul agresiunii în ierarhia

valorilor intime, cât și în generarea propriu-zisă a situației frustrante. Trecerea la act nu poate fi cenzurată de Supra Eu, nici amânată, întrucât psihopatul nu are o cenzură etică interioară; pentru el noțiunea de viață unică, irepetabilă, este un concept exterior, străin, impus de convenienţele social-educaţionale. Fiecare om cu care se relaţionează are o valoare utilitară, adică, există numai în măsura în care satisface trebuințele psihopatului.

Negarea celor din jur este de fapt o autonegare aşa cum sadismul devine masochism, grație labilității timice constituționale și a inconsecvenței scopurilor morale. Uneori întâlnim omorul ca act unic, fără continuitate în viața individului, dar aceste cazuri nu fac decât să confirme explicațiile anterioare. Viața psihopatului schizoid, de exemplu, poate fi o înșiruire de atitudini aberante minore, interpretate ca fiind drept bizarerii și la un moment dat să irumpă o conduită aberantă de maximă malignitate care surprinde; ea fiind suma conflictelor acumulate până în acel moment sub aparența unei suspecte lipse de adecvare la social.

Deoarece trăim în societate și suntem educați de a trăi prin ea, se interiorizează niște modele sociale care determină uneori direct obiectul agresiunii. În multe cazuri obiectul omorului nu se identifică obiectiv cu cauza frustrantă, ci este interpretat de către infractor ca fiind motivația cauzei frustrării. De exemplu, uciderea copilului, soției, iubitei, bărbatului iubit, valorizat la maxim, este un paleativ, întrucât nu înlătură cauza frustrantă ci doar motivația subiectivă a frustrării; cauza frustrantă fiind păstrată, deoarece este obiectul iubirii făptașului, deci valorizat ca parte integrantă a Eului infractorului.

Actul se desfășoară în condițiile dictate de structura ergică, temperamentală, gradul de instruire, circumstanțe și duce la o stare de perfectă detensionare, de eliberare de sub jugul terorizant al pulsiunilor.

Infractorul se simte eliberat, trăind această eliberare printr-un perfect comfort organic și psihic; nu sunt anticipate consecințele și nici nu i se atribuie actului o anumită semnificație negativă din punct de vedere uman și social. Perioada imediat următoare (anchetă, instanță, primirea condamnării care e întotdeauna mare) se constituie conflictual în jurul problemei pierderii libertății, a ruperii unor relații afective de familie și rudenie și nu a culpabilității.

Penitenciarul, în prima fază, impune adaptarea şi integrarea la un anumit model de viaţă, acţionat de legi cu totul aparte. Stabilirea de relaţii interumane se face după alte considerente şi în alte condiţii aici, ierarhia valorică capătă o altă faţă, trecând prin succesive deformări faţă de modelul axiologic social normal unanim acceptat. Deţinuta va cumula tensiuni adaptative inerente dar nici un moment nu va avea conştiinţa culpabilităţii faptei făcute, în sens existenţial.

Sub presiune reeducativă, a constrângerii de regim şi circumstanţă, deţinuta va realiza un model exterior al culpabilităţii (un model cultural), străin structurii psihice intime; această culpabilitate disimulată, exterioară este axul central al modificărilor caracteriale ce se produc în timpul detenţiei, a alienării autoarei unei omucideri.

Noţiunea de libertate se goleşte de conţinut, identificându-se cu o altă hrană, cu altă vestimentaţie etc, dispărând total sentimentul apartenenţei la social, al dorinţei de integrare activă şi de adecvare la comunitatea social-umană. De fapt, acesta este aspectul fundamental al înstrăinării de sine, al alienării în condiţiile deprivării de libertate.

Societatea care blamează - izolând - este blamată la rândul ei prin negare. Iată, deci, cum se obţin conduite opuse scopului urmărit prin detenţie şi aceasta datorită imposibilităţilor psihopatului de a se adecva, în orice situaţie, etic şi afectiv la umanitate.

Refulările sexuale însoţite de procese dereglative hormonale inerente, lipsa unor satisfacţii relaţionale, a îngustării aspiraţiilor, induc o stare suprapusă de nevroză, cu o simptomatologie clasică, dar cu unele forme de manifestare tipice statusului detenţiei, incofundabile şi anume: cenestopatii, ipohondrie, conduite isteriforme ce duc până la forme agresive de suicid isteric. Hipersomnia mai frecventă decât insomnia, labilitatea emoţională, abulia, apatia, iritabilitatea, impulsivitate, indecizie, deteriorarea imaginii despre sine şi despre lume - toate acestea viciază relaţionarea cu ceilalţi dar şi aspectul de relaţionare informaţională cu socialul.

Psihopatul infractor, orgolios, paranoid tocmai pentru a compensa rezonanţa intimă a faptei, va întâmpina orice nouă relaţie cu agresivitatea (directă sau mascată), trăind simultan contradicţia dintre refuzul agresiv al relaţiei şi dorinţa umană specifică de acroşaj relaţional.

Această stare este acutizată de detenţie, unde posibilităţile informaţionale şi relaţionale ale individului sunt limitate, printr-o anumită superficialitate în acordarea semnificaţiilor valorice umanului.

Defectul de socializare ca element de bază în explicarea fenomenului criminalităţii, se erijează m primă cauză a comportamentului omucidar, uşor de observat mai ales în detenţie.

Actul omucidar în sine devine la un moment dat trebuinţă, adică o conduită incomplet activată, obligând subiectul să premediteze acţiuni permanent defulatorii (aşa se explică agresivitatea tuturor relaţiilor pe care le stabileşte cu lumea chiar şi după faptă). în nici un caz acest act omucidar nu poate fi interpretat ca o conduită compulsivă, deşi el detensionează şi componenta obsesională a stării de frustrare anterioare, pregătitoare a actului.

Revenind la pregătirea actului, trebuie precizat că din punct de vedere psihic situaţia frustrantă s-a transformat în stare frustrantă, trăită de individ la un anumit nivel tensional, nivel ce se stabileşte în funcţie de dizarmonia personalităţii şi de dinamica motivaţională, de capacitatea de rezistenţă la frustrare, de starea funcţională a organismului, de particularităţi ergice care marchează deosebiri temperamentale sau psihologice. Tensiunea afectivă presupusă de starea de frustrare exprimă şi "priza de conştiinţă" a subiectului, adică măsura conştientizării gravităţii pericolului real al actului ce se pregăteşte.

Starea de frustraţie se leagă de condiţiile deposedării şi se exprimă printr-o hiperemoţionalitate care se exteriorizează prin comportamente dezorganizate, anarhice, atipice şi neadecvate.

A face faţă situaţiei frustrante şi a învăţa modalităţile, stereotipiile, strategiile de toleranţă faţă de aceasta, trebuie luate în considerare gradul de maturitate afectivă a personalităţii[1], capacitatea de obiectivare şi integrare individuală în sistemul de norme sociale - ori, tocmai acestea sunt elementele de bază ale defectivităţii psihopatice.

Psihopatul îşi va revendica obiectul de care a fost deposedat prin agresiune; comportamentul agresiv nefiind justificat doar prin existenţa

/ De remarcat contribuţiile remarcabilului psihiatru ţi psiholog Constantin Enăchescu în studiul personalităţii psihopatice în lucrarea "Elemente de psihologie proiectivă", Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.

obstacolului, ci și prin incapacitatea lui de a-l depăşi altfel decât prin reacțiile de tip impulsiv-exploziv. Personalitatea psihopatică este incapabilă de a lupta cu conflictul într-un mod reflexiv, printr-o serie de analize și sinteze logice care ar putea determina o reevaluare și reinterpretare a obstacolului, înlăturându-se tendința la act agresiv, respectiv la comportament omucidar.

De la instituirea stării frustrante, deci de la apariția conflictului și până la actul în sine, individul depășește o serie de faze distincte; de la sentimentul deposedării de obiectul necesar la anxietate și sentimente de insecuritate; subiectul simte pierderea unui sens vital dacă nu înăltură obiectul valorizat de el ca fiind frustrant.

Am încercat o succintă prezentare a genezei comportamentului omucidar, definibil prin:

- structură psihopatică;
- dinamica: stare frustrantă-defectivitate afectivă.

Dat fiind domeniul extrem de bogat al studiului nostru, vom încerca o abordare a lui prin prezentarea anamnezică a cinci comportamente omucidare reale, alese din totalul subiecților testați. Criteriul de alegere fiind: victima și realţiile cu ea; nivelul conflictualităţii; obiectul frustrării cât și gradul de dizarmonie al personalităţii; dar mai ales modul în care o personalitate psihopatică în anumite circumstanțe social-umane, devine personalitate capabilă să dicteze și să împlinească prin act concret, un omor.

-4-

Mecanisme și interpretări psihanalitice

Concepţia psihanalitică asupra fenomenelor nevrotice

Freud apela Ia următorul exemplu pentru a ușura înțelegerea problemei în **discuţie.** La multe dintre persoanele venite **să-l** consulte a observat un mărunt - în aparență - act simptomatic. Pentru a preveni ca pacienții să încerce să înșire în timpul consultației toate mizeriile vieții lor, psihanalistul a fixat un onorariu ridicat. De asemenea, pentru a păstra confidențialitatea consultanței a dublat și capitonat ușa despărțitoare de sala de așteptare. Dar mereu se întâmplă ca persoanele chemate din sala de așteptare în cabinet să uite să închidă după ele cele două uși. De îndată ce observă acest lucru, oricare ar fi situația socială a persoanei, Freud nu pregeta să-i atragă atenția asupra acestui fapt. Dar cu timpul, psihanalistul a observat că cei care lasă îndărătul lor ușile deschise, care despart sala de așteptare a medicului de cabinetul Iui de **consulaţii,** o fac numai atunci când rămân după el alte persoane care au așteptat împreună cu el, **înţelegând** în acest caz că nu este în interesul său să permită altora ascultarea conversației sale cu medicul. Dimpotrivă, această **neglijenţă** a pacientului nu are loc decât atunci când el se află singur în **sala** de așteptare și părăsind-o, nu Iasă pe nimeni în urma lui.

Determinată în acest fel, neglijența pacientului nu este nici accidentală, nici lipsită de sens, ci chiar foarte importantă, pentru că ea ilustrează atitudinea sa față de medic.

Pacientul **aparţine categqriei** numeroase, a acelora care au **pretenţia** să fie **văzuţi** de celebrități medicale, care vor să fie uluiți, zguduiți.

Poate că el a şi telefonat, ca să ştie la ce oră va fi primit mai uşor şi îşi închipuie că va găsi în faţa casei medicului o coadă lungă de persoane aşteptând. Ori, iată-l intrând într-o sală de aşteptare goală şi pe deasupra, foarte modest mobilată. El este decepţionat şi, voind să se răzbune pe medic pentru respectul exagerat pe care intenţiona să i-l arate, îşi exprimă starea sufletească neglijând să închidă uşile care separă sala de aşteptare de cabinetul de consultare.

Analiza acestui act simptomatic ne face să conchidem că nu avem de-a face cu un fapt accidental, că actul are mobilul său, un sens şi o intenţie ce face parte dintr-un ansamblu psihic definit, că este un mic indiciu al unei stări sufleteşti importante. Acest act simptomatic ne mai arată în special că procesul a cărui expresie este, se desfăşoară în afara conştiinţei celui care săvârşeşte fapta, pentru că nici unul dintre pacienţii care lasă uşile deschise nu va mărturisi că vrea prin aceasta să-şi manifeste dispreţul.

Să comparăm acum acest mărunt act simptomatic cu o observaţie făcută în legătură cu o bolnavă, observaţie ce aparţine aceluiaşi Freud. Faptul se pretează unei descrieri rezumative, cu precizarea că în orice comunicare de acest fel, unele extinderi, pline de amănunte, sunt inevitabile.

Astfel, un tânăr ofiţer aflat în permisie, îl roagă pe psihanalist să-şi asume tratamentul soacrei sale care deşi trăieşte în condiţii cum nu se poate mai bune, înveninează atât existenţa sa cât şi a celorlalţi, printr-o idee absurdă. Este vorba de o femeie în vârstă de 53 de ani, cu o stare fizică bună, foarte amabilă şi simplă în comportare. Ea relatează că trăieşte fericită la ţară, împreună cu soţul său care conduce o mare uzină. îşi laudă soţul cu care trăieşte de 30 de ani (fiind căsătoriţi din dragoste) în deplină armonie.

In urmă cu un an s-a petrecut un fapt incredibil: ea nu a şovăit să dea crezare unei scrisori anonime care îl acuza pe minunatul ei soţ de relaţii amoroase cu o tânără. De când a primit această scrisoare, fericirea ei s-a sfărâmat O anchetă mai serioasă a dus la descoperirea că o cameristă pe care o tolera poate cam prea mult în intimitatea sa, urmărea cu o ură feroce, pe o alta tânără care, fiind de aceeaşi condiţie cu dânsa, reuşise mult mai bine în viaţă. Într-o zi bolnava a discutat cu camerista despre un domn bătrân care venise în vizită la stăpâna sa şi care despărţit de soţia sa, avea o amantă. Bolnava noastră nu-şi dă

seama ce a împins-o că, auzind aceasta, să-i spună cameristei că nimic nu ar fi pentru ea mai îngrozitor decât să află că bunul ei soț o înșela. A doua zi a primit prin poștă scrisoarea anonimă în care îi era anunțată cu o caligrafie deformată, fatala veste. Ea a bănuit numaidecât că acea scrisoare era opera răutăcioasei cameriste, pentru că tocmai tânăra pe care aceasta o ura era acuzată de a fi amanta soțului. Dar cu toate că pacienta a ghicit imediat intriga și avea destulă experiență pentru a-și da seama cât de puțin demne de încredere sunt asemenea denunțuri lașe, scrisoarea nu a răscolit-o mai puțin. A avut o criză de nervi teribilă și trimise după soțul ei, căruia îi adresă, de îndată ce-l văzu, cele mai cumplite reproșuri. Soțul primi acuzația râzând, iar atitudinea ulterioară a soților fu cât se poate de naturală: camerista fu concediată, iar pretinsa amantă (care era funcționară la uzina pe care o conducea soțul pacientei) își păstră postul. Bolnava susține că din acea zi s-a calmat nemaicrezând în conținutul scrisorii anonime. Dar calmul ei nu a fost niciodată profund și durabil. îi era de ajuns să audă pronunțându-se numele tinerei funcționare sau s-o întâlnească pe stradă, ca să facă din nou o criză de suspiciuni, de lacrimi și de reproșuri.

Tocmai aici se vădesc limitele psihanalizei în această zonă de graniță a psihiatriei cu psihanaliza. Ce atitudine poate adopta psihiatrul in fața unui asemenea caz? Știm deja cum s-ar comporta în privința actului simptomatic al pacientului care nu închide ușile de la cabinetului de consultații, văzând m acest caz un accident lipsit de orice interes psihologic. El nu mai poate avea însă aceeași atitudine față de femeia care manifesta o gelozie morbidă. Actul simptomatic apare ca un fapt indiferent, dar simptomul ei se impune ca un fenomen important Din punct de vedere subiectiv acest simptom este însoțit de o durere intensă; din punct de vedere obiectiv el amenință fericirea unei familii.

În consecință, simptomul prezintă un interes psihanalitic incontestabil. Psihiatrul încearcă mai întâi să caracterizeze simptomul prin una din însușirile sale esențiale. Nu se poate spune că ideea care o torturează pe această femeie este absurdă în sine, pentru că se întâmplă ca oamenii căsătoriți, chiar în vârstă, să aibă ca amante fete tinere. Altceva este aici absurd și de neconceput. în afară de afirmațiile cuprinse în scrisoarea anonimă, pacienta nu are nici un motiv să creadă că tandrul și credinciosul ei soț face parte din categoria

bărbaților infideli. Ea mai știe că scrisoarea nu merită nici o crezare și îi cunoaște proveniența. Deci, ar trebui să-și spună că gelozia să nu se justifică prin nimic; de fapt ea şi-o spune, dar fără a suferi mai puțin, ca și cum ar deține dovezi indubitabile cu privire la infidelitatea soțului.

Doamna cumsecade suferă deci de obsesia geloziei. Într-adevăr, această caracteristică este esențială a cazului nostru morbid.

Ca urmare a acestei prime constatări, interesul nostru crește și mai mult din punct de vedere psihanalitic. Dacă o obsesie rezistă la dovezile realității, este pentru că nu-și are obârșia în realitate. Așadar, de unde provine? Conținutul obsesiilor variază la nesfârşit. în legătură cu aceasta, psihiatrul nu are nimic de spus.

Ne putem aștepta la mai mult de la psihanaliză? Desigur, ea este m măsură să evidențieze fapte în stare să ni-l facă inteligibil. Astfel, să ne amintim, în primul rând de acest amănunt, insignifiant în aparență, ca la drept vorbind, pacienta este aceea care a sugerat scrisoarea anonimă, punctul de plecare al obsesiei sale: între altele, nu i-a spus ea tinerei intrigante în ajun, că cea mai mare nenorocire pentru ea ar fi să afle că soțul său are o amantă? Spunând aceasta i-a sugerat cameristei ideea de a trimite scrisoarea anonimă. Obsesia devine astfel, într-o anumită măsură, dependența de scrisoare; ea trebuie să fi existat mai înainte la bolnava în stare de aprehensiune (sau de dorinţă?). Adăugăm la aceasta alte câteva fapte mărunte observate în urma analizei: ea însăși a scăpat unele remarci care aruncau o lumină vie asupra genezei obsesiei sale. Bolnava încerca un sentiment adânc de dragoste pentru un bărbat tânăr, pentru ginerele care intervenise ca ea să fie pacienta psihanalistului. Ea nu-și dădea seama de acest sentiment, de care nu era conștientă: date fiind relațiile de rudenie dintre ea și tânărul bărbat, afecțiunii sale erotice nu-i era greu să-i pună masca unei tandreți inofensive. Această afecțiune exercită însă o presiune psihică puternică. Simțind nevoia eliberării de această presiune, ajunge să-și ușureze suferința prin mecanismul deplasării, care adesea îndeplinește un rol important în geneza geloziei obsedante. Odată convinsă că dacă ea, femeia bătrână (53 de ani) este îndrăgostită de un bărbat tânăr, pe când soțul ei are drept amantă o fată tânără, ea se simte descătușată de remuşcările pe care i le-ar fi pricinuit propria infidelitate.

Se impun câteva concluzii. Prima: ideea delirantă nu mai este ceva absurd și de neînțeles; ea are un sens, este bine motivată, face parte

dintr-un eveniment afectiv intervenit în viața bolnavei. A doua remarcă: această idee fixă apare ca necesară și are caracterul de **reacție** la un proces psihic inconștient, tocmai datorită legăturii care o detașează de acest proces psihic își datorează ea caracterul obsedant, **rezistența** în fața tuturor argumentelor furnizate de logică. Această idee apare ca ceva dorit, ca un soi de consolare. A treia remarcă: dacă bolnava a făcut în ajun tinerei cameriste **confidența** cunoscută, este incontestabil că ea a fost determinată de sentimentul secret pe **care-l** avea pentru ginerele ei și care **constituie** un fel de fundal al bolii sale.

În **consecință,** acest caz prezintă analogii importante cu actul simptomatic pe care **l-am** analizat mai sus, căci la amândouă am reușit să desprindem sensul sau **intenția** manifestării psihice, ca și raporturile cu un element inconștient care face parte din context - interpretarea psihanalitică a actelor simptomatice de sorginte criminală vor fi tratate expres în capitolele următoare.

Criminalitate, agresivitate-sexualitate

Eros (instinctul sexual și de autoconservare) reprezentând instinctele vitale energizante și dominatoare, se află din punct de vedere psihanalitic într-o perpetuă dispută cu *Thanatos*- instinctul morții, a cărui dinamică glisează către anularea tensiunii psihice vitale, **areactivarea** și aducerea în stadiu letal al acesteia.

Caracterizat prin **ambivalență** în sensul orientării inițiale către interiorul ființei umane **(autodistrucție,** suicid, masochism etc.), instinctul morții se orientează ulterior **heterodestructiv** spre exterior, sub forma agresiunii și distrugerii altuia.

Intuind legătura cu sexualitatea agresivă în lucrarea sa *"Jenseitsdel Lustprinzips"*(Dincolo de principiul plăcerii) **Sigmund Freud** precizează că o parte din energia "instinctului morții este pusă direct în slujba **instinctului** sexual, unde joacă un rol important - este vorba de sadismul **propriu-zis.** O altă parte a instinctului, care nu acompaniază această deturnare spre exterior, rămâne în organism și se leagă tibidinal prin **excitația** sexuală din care se alimentează; astfel apare masochismul originar **erogen."**

Componenta instinctului morții care se orientează în afară prin forța fizică și expresivitatea musculară este denumit de Freud - instinctul agresivității.

Referindu-se în mod strălucit Ia aceste aspecte[1], dr. O. Buda menţionează "în agresiunea îndreptată împotriva celorlalţi ca şi asupra propriei persoane există întotdeauna o conotaţie sexuală particulară care se manifestă, spre exemplu, în masochism prin acţiunea Supraeului, caracterizată prin agresivitate de tip sadic asupra unui Eu poziţionat pasiv şi a cărui echilibrare se face prin acceptarea acestei agresiuni." Determinările masochiste pe care Freud le-a considerat iniţial ca elemente reactive sau secundare ale unui sentiment de culpă inconştient sau ale unei nevoi compulsive de pedeapsă sunt acum identificate de acelaşi autor ca instanţe constitutive ale "instinctului morţii".

Mecanismele psihanalitice subordonate tanatologiei freudiene (teoria instinctului morţii) încearcă sa pună în lumină substratul instinctual practic inconştient al comportamentului hetero sau autoagresiv.

Conduita criminală, antisocială în sens juridic nu apare ca fiind consecinţa unei deteriorări structurale, ci mai degrabă consecinţa imediată a decompensării în raport cu eşuarea acomodării exigenţelor sociale sub presiunea tendinţelor interioare libidinale şi destructive. Controlul instinctelor libidinale şi destructive sau dimpotrivă eşecul în această direcţie determină valenţele etiologice ale devianţei juvenile tributare evoluţiei psihice infantile.

Conţinând concepţiile freudiene, Franz Alexander încearcă o sistematizare a trăsăturilor fenomenului delincventei de sorginte nevrotică, fără însă a neglija o serie de elemente pregnant psihopatice după cum urmează:

a) elementul iraţional, constând în aceea că ulterior comiterii gestului criminal, caracteristic crimei pasionale, realizată sub imperiul unor impulsii, autorul realizează absurdul şi caracterul profund iraţional al faptei comise.
Similar, în crimele comise cu premeditare - post actum - în majoritatea cazurilor, riscurile actului în sine cât şi gravitatea consecinţelor sociale depăşesc avantajele scontate de către autor.

b) elementul repetabilităţii stereotipe, rezultând din aceea că aproape toate actele criminale au un simptom tipic nevrozelor

[1] Profesionism fi claritate în demersul la care apelăm şi din care vom cita selectiv: dr O. Buda, "Tratat de medicină legală", vol. H, p. 799-815, Editura Medicală, Bucureşti, 1995.

obsesiv-compulsionale; ideea sau acțiunea obsedantă fixată permanent de către autor, similar gestului automat din cleptomanie. în acest fel poate fi explicată realitatea criminogenă oglindită de "serial killers".

c) conflictul psihic, similar nevrozei, obsesiei terifiante, criminalul i se opune până în momentul finalizării crimei, când "sucombă" sub presiunea unei impulsii. în prelungirea acestei constatări exemplificatoare există şi "nevoia de pedeapsă" sau "conştiinţa compulsivă a culpei".

d) disfuncția de adaptare Pus în fața unor situații frustante generatoare de traume psihice care pot conduce la reacții antisociale, nevroticul reacționează prin interiorizare acută care poate ajunge la suicid, în timp ce criminalul se decompensează printr-o reacție exterioară inclusiv heteroagresivă.

în viziunea lui Alfred Adler, criminalul priveşte lumea cu "dușmănie"; spre deosebire de personalitatea nevrotică, el este "un negativist" și nu-și caută pretexte, justificări sau circumstanţe atenuante. În dezvoltarea delincventei Adler acordă o importanță deosebită sentimentului de inferioritate - Studiul despre inferioritatea organelor - 1907, generat fie de infirmitatea fizică, fie de lipsa recunoașterii pe plan social (afirmare) sau de disfuncțiile de interrelaționare în grupurile de referință.

Aria de exemplificare poate fi extrem de întinsă, amplificarea sentimentului de inferioritate putând veni din ostilitatea față de o familie săracă afectogen, sau hiperautoritară față de copilul ilegitim sau "oaia neagră" a familiei.

Adler atrage atenția și asupra sorgintei gestului criminal ca urmare a dorinței de epatare a mimismului sau adultului avid de a comite fapte "ieșite din comun" pentru a se remarca,a se impune sau a repara un prejudiciu lezat (spirit justițiar). Este remarcată la această categorie de delincvenți lipsa interesului social, "singura frământare" a criminalului fiind aceea de a nu fi prins și demascat.

Mecanismele psihanalitice apte să explice dinamica psihismului criminogen rezidă în modul în care se dezvoltă Eul și ın legătură directă cu acesta structurarea Supraeului. Fenomenul de identificare din timpul complexului lui Oedip și modul ulterior în care se internalizează psihic

normele de conviețuire socială este hotărâtor în criminogeneză. Sursele intrapsihice ale devianței juvenile se pot găsi în aceste fenomene. Din perspectiva relațiilor interferențe dezvoltate pe de-o parte de familiile deficitare și potențialul antisocial, interiorizat prin experiența individuală negativă, rezultă următoarele surse etiologice.

Familiile "distruse"

Familiile "distruse" - Broken Home .-, caracterizate prin aceea că adolescentul sau copilul a pierdut o parte din celula paternală (deces, divorț sau despărțiri prelungite). Studii numeroase în care au fost introduse variabile multiple: naționalitate, origine rasială, grad de urbanizare, sex, religie, vârstă, pregătire școlară etc.) au evidențiat faptul că un număr important de minori delincvenți provin din astfel de familii.

Monahan este autorul unui studiu clasic efectuat în 1934/1936 în Philadelphia care evidențiază faptul că 14% din minorii sub 16 ani proveneau din familii "broken home", în timp ce 50% din fetele ce au comis fapte antisociale și 30% din băieți erau din astfel de familii. Alte studii vin să confirme acest procent de circa aproximativ 50% (soții Glueck 1963), prin aceea că din delincvenți minori în vârstă de 14 ani șase dintre ei provin din familii broken home.

Introiecție unui Supraeu defect

Teoriile privitoare Ia structura Supraeului la criminali descriu o preluare a unui Supraeu defect de la părinți. Nuclee inconștiente ale Supraeului cu tendință la agresiune sau chiar crimă se pot manifesta în condiții formizante împingerea unui minor către prostituție sau alte forme de delict de către părinți satisface de fapt fanteziile și tendințele către promiscuitate ale părinților. Aceste aspecte au fost lărgite la scara societății în sensul în care actele de pedeapsă publică sau linșajul sunt interpretate ca descărcări ale unor tendințe inconștiente rezidente la membrii colectivității și care se manifestă în grup (sufletul colectiv - Gustave Le Bon, Psihologia mulțimii).

Disfuncții în relația maternă

Semnificativă în cadrul multor tulburări psihice, de la manifestările nevrotice benigne și până la psihoze marcate printr-o profundă destructurare psihică, frustrarea relației materne pare a fi piatra unghiulară a mecansimelor psihanalitice cu etiologie criminogenă.

Frustrarea este o sursă de comportament antisocial, acest lucru fiind demonstrat nu numai de pe poziții psihanalitice dar şi în cadrul psihologiei experimentale. Bowlby a subliniat aceste aspecte în cercetările sale, în sensul că tulburările cu caracter psihopatie ale unor delincvenți minori, marcate prin inafectivitate, au în antecedente experiența unor abandonuri din partea mamei sau a unor despărțiri de durată.

Nu numai despărțirea, dar și lipsa de afectivitate și indiferența (matemal deprivation) sunt menționate în conceptele psihanalitice ale lui J. Bowlby sau L. Bender ca "eșecuri" ale relației materne. După Grotjahn (1949), matricidul schizofrenic este interpretat ca un viol simbolic îndreptat asupra acelui factor matern care ar fi trebuit să asigure coeziunea relației mamă - copil şi anume colectivitatea. Echivalentul social al acestei crime este, după același autor, grupul sau masa care comite un act de linșaj, regresivă în cruzimea ei și afișând aproape demonstrativ lipsa unui demers rațional.

Deficitul relației paterne

Cu toate că elementul matern este preponderent în investigațiile psihanalitice asupra devianței juvenile și criminalității, deosebit de relevante se pot dovedi și disfuncțiile relației tată-copil.

Structurarea antagonică față de elementul patem al Eului ideal și al Supraeului este întâlnită prin excelență la personalitățile criminale (soții Glueck 1963). Trebuie subliniat însă că acest model al infractorului dotat cu Supraeu "defect" și manifestând ostilitate pe o linie paternă (dar și maternă, dealtfel) este, cu siguranță un tip des întâlnit, dar nu trebuie creată impresia că aspectele conflictuale intrapsihice pe care le generează nu se deosebesc esențial calitativ și prin intensitate de cele întâlnite în biografia unui nevrotic. O serie de cercetări au sugerat faptul că "lacunele" Supraeului şi-ar putea avea originea în

tensiuni psihice traumatizante sau ar putea fi condiționate de experiențe traumatice reale, în urma cărora s-ar fi putut produce un veritabil colaps al instanțelor structurale psihice (C. Klüwer 1974). ,

Privitor la o tipologie în relația cu delincventa și criminalitatea însuși Sigmund Freud a făcut o diferențiere între delincventa de tip nevrotic caracterizată printr-un conflict între Supraeu și Sine și un tip diferit de cel nevrotic ("nicht neurotischen Typus") a cărui comportament delictual se desfăşoară, fără implicarea afectivității și fără conflicte intrapsihice, care actualmente poate fi încadrat în modelul psihopatie. Ideea este preluată astăzi și de alți psihanalişti care disting delincventa nevrotică și psihopatică pe de o parte și delincvenţa pe fondul normalităţii psihice.

Otto Fenichel citat de F. Alexander și H. Staub vorbește de o criminalitate accidentală la acei oameni a căror structură psihică, din perspectiva instanțelor este normală și care în raport cu media socială pot prezenta conținuturi ale Supraeului cu particularități deviante. Sunt descriși, de asemenea, infractori de "profesie" dotați cu un Supraeu criminal, dar care nu prezintă o simptomatologie nevrotică. în general însă, în cadrul reactivității antisociale, diferențierea nevroză-psihopatie este subliniată în sensul unui conflict internalizat la nevrotici și a unei atitudini și poziționări rigide la psihopați, acestora din urmă fiindu-le caracteristice "puseurile" reactive antisociale.

Sexualitate

Sesizând existența unei sexualităţi infantile distinctă de sexualitatea adultă și refularea acesteia în maniere specifice, generatoare de individualitate și conținuturi inconștiente aberante, Sigmund Freud ajunge la următoarele considerente:

1. sexualitatea este activă încă de la naștere, ea nu este un produs târziu al dezvoltării ontogenetice, care începe să se manifeste doar la pubertate.
2. sexualitatea infantilă nu este orientată spre reproducere, asemenea celei adulte, ci doar spre obținerea plăcerii.
3. sexualitatea infantilă se sprijină pe alte funcții fiziologice importante: cum este cea alimentară și de excreție.

4. această formă de sexualitate își atinge scopul, prin obținerea plăcerii de tip particular, prin excitarea unor zone diferite de cele genitale, spre exemplu zonele anală, orală; de asemenea ea **își** atinge scopul în legătură cu excitarea unor tendințe **parțiale:** tendința de a vedea și de a fi văzut (exhibiționismul), cruzimea etc. Particularitățile acestor tendințe parțiale se regăsesc la adult sub forma perversiunilor sexuale; de altfel Freud a lansat ideea că, deoarece la copil se manifestă în mod natural aceste tendințe parțial perverse, copilul poate fi considerat drept un "pervers polimorf.
5. sexualitatea infantilă este predominant **anal-erotică,** deci nu este nevoie de libidinizarea unui obiect exterior pentru satisfacere.
6. **sexualitatea** infantilă trece **printr-o** succesiune de stadii genetice determinate; libidoul se dezvoltă **printr-o** succesiune evolutivă.

Fazele sexualității infantile după Freud sunt:

a) Stadiul oral, sursa plăcerii începe să se restrângă, inițial de la întreaga suprafață a pielii către plăcerea care se concentrează oral prin excitarea cavității bucale, care se asociază alimentației. După **Karl Abraham,** la rândul lui, stadiul oral se împarte în alte două stadii 1) un prim stadiu centrat pe supt și denumit stadiul oral de plecare și 2) stadiul **sadic-oral, marcat** prin acte de mușcare a sânului. Caracteristica acestei faze, în analiza adultului sunt manifestările inconștiente de devorare a unui obiect libidinal (reprezentat aici de obiectul matern) ca și fantasma opusă, de autodevorare (de către mamă). După **Melanie** Klein, în această fază este atins apogeul sadismului infantil, prin dorința **destructivă** de a epuiza, de a vida sânul de lapte prin supt.

b) Stadiul **sadic-anal** - caracteristica acestei faze o constituie organizarea libidoului în jurul vârstei de **3-4** ani sub primatul zonei erogene anale. Relația cu **alte** persoane este impregnată de semnificațiile legate de funcția de **defecație,** de **retenție** sau expulzie și de senzațiile de plăcere resimțite în urma acesteia. Acum este marcată dezvoltarea **sado-masochismului** prin intervenția sistemului muscular în actul de **defecație:** starea activă duce la sadism iar pasivitatea la erotismul anal, masochism.

c) Stadiul falie - în această fază se pun bazele socializării instinctelor; pentru prima dată zonele genitale devin zone erogene dominante, spre deosebire de pubertate atât băiatul cât și fata cunosc un singur organ genital: cel masculin. în această fază se produc două fenomene, esențial legate de evoluția psihică și fixarea libidinală ulterioară: complexul Oedip (care ajunge la apogeu și apoi intră în declin) și complexul castrării (kastrationskomplex). Pe scurt, complexul oedip (care cunoaște trei forme) poate fi definit ca un ansamblu organizat de sentimente pozitive sau negative față de părinți sau față de alte persoane substituente din copilărie. în forma sa pozitivă se manifestă prin dorința sexuală față de părintele de sex opus concomitent cu dorința de eliminare a celui de același sex; forma negativă este exact inversă, iar cea completă conține ambele tendințe. Complexul Oedip va fi influențat, în evoluția lui, de manifestarea complexului castrării, resimțit diferit la cele două sexe și care apare ca un răspuns infantil la constatarea făcută de copil asupra prezenței organului genital masculin numai la unul din sexe; absența la sexul feminin este resimțit ca o castrare însoțită de o angoasă specifică.

d) Stadiul de latență Marchează dispariția complexului Oedip și formarea Supraeului; desexualizarea inflantilă se face pe fondul unei relații obiectuale dominată de afectivitate și sentimente altruiste. Are loc o dezvoltare continuă a fenomenelor de sublimare, iar investițiile obiectuale se transformă în identificări cu părinții.

e) Stadiul genital, este reprezentat de pubertate; se desăvârșesc caracterele heterosexuale mature: sexualitatea este exclusiv obiectuală, este genitalizată și orientată spre reproducere. Așadar, după Freud, perversul și delincventul sexual este "rămas" la stadiul infantil al evoluției sale psihosexuale. Perversiunea reprezintă o compensare a faptului că, în evoluția sexuală, nu s-a atins stadiul genital; evitarea genitalității în cadrul perversiunilor este deosebit de relevantă, mai ales în sado-masochism, voyerism sau homosexualitate.

Interpretările psihanalitice asupra devianței sexuale se regăsesc în

lucrarea lui H. W. Gillespie - "Teoria generală a perversiunilor sexuale" ale cărei concluzii se prezintă după cum urmează:

1) Fundamentele comportamentale ale perversiunilor sexuale își au originea în elementele esențiale ale sexualității infantile.
2) O perversiune înțeleasă clinic este specializată într-un mod particular, în sensul în care ea nu lasă deschise decât două căi de a se "alimenta": aceea de a dirija deviat tensiunile sexuale şi de a constitui o relație sexuală obiectuală.
3) o perversiune constituie o apărare față de conflictele generate în cadrul complexului Oedip și în raport cu frica de castrare.
4) Sistemele defensive au ca efect:
   a) regresiune a manifestărilor instinctuale (libido și agresivitate) la stadiile pregenitale, ceea ce are ca rezultat amplificarea elementelor sadice și sentimentelor însoțitoare de angoasă;
   b) sentimente de culpă la care se adaugă mecanisme de apărare împotriva acestora, pentru a proteja obiectul libidinal de ostilitatea externă.
5) O trăsătură principală a perversiunii este aceea de atribuire a unui caracter libidinal fricii, sentimentului de vinovăție, durerii, ca modalitate specifică de apărare.
6) Reacțiile și modalitățile de apărare ale Eului sunt tot atât de importante ca și experiențele instinctuale.
7) în cazul perversiunii, Eul preia o parte anume din sexualitatea infantilă pe care o convertește în sens propriu; în acest fel, sunt blocate influențele restului conținuturilor sexualității infantile (mecanismul Sachs).

Un obiect libidinal idealizat la care se adaugă o parte a Eului care este relativ degrevată de angoasă și culpă, servesc acelui scop de relație sexuală deviantă care se desfășoară într-un spectru în care controlul realității nu mai funcționează.

Charles W. Socarides 1969 - a completat cercetările în acest domeniu pe care le-a concentrat într-un ansamblu de direcții după cum urmează:

1) Nucleul conflictual al persoanelor cu devieri sexuale este generat în copilărie și impune un comportament sexual care nu urmărește numai o detensionare orgasmică dar și supraviețuirea structurilor Eului.
2) Faza preoedipiană, mai ales cea cuprinsă între un an și jumătate și trei ani, este esențială în declanșarea tulburărilor de dezvoltare psihosexuală. în această fază se produce fixarea preoedipiană, care este primară; o regresie la această fază se poate produce în condiții defavorabile.
3) Pacientul cu sexualitate deviantă este incapabil de a trece "cu bine" faza simbiotică și cea de "separare-individuație" din timpul copilăriei; aceasta dă posibilitatea de a întrezări frica originară din care s-a constituit perversiunea respectivă.
4) Sursa fricii originare care se manifestă la pervertitul sexual provine din faza preoedipiană mai înainte amintită, ca rezultat al acestui deficit de maturizare și dezvoltare se produc disfuncții majore ale Eului și de aici, o necorespunzătoare evoluție a identității sexuale.
5) Deviantele sexuale servesc refulării unui complex central: al compulsiei vizavi de regresarea la un stadiu preoedipian, în care, de o manieră conflictuală se manifestă atât dorința inconștientă cât și frica unei "contopiri" cu elementul matern, de realizare a unității "mamă-copil", adică reinstalarea fazei simbiotice a copilăriei precoce.

Sexualitatea delictuală - Stabilirea unei granițe între situația în care o formă de deviantă sexuală are doar o semnificație personală (nu aduce atingere altui individ, nici colectivității și nu provoacă scandal public, juridic "act privat") și cea în care ea se transformă într-un delict cu evidentă relevanță penală este condiționată de o serie de factori care includ interesul general al colectivității, gradul de prejudiciu moral sau fizic adus unei persoane, atentatul la bunele moravuri etc.) și care pot varia mult de la un sistem social la altul. Psihanaliștii se regăsesc astăzi în primul pluton al celor care concep sexualitatea deviantă dintr-un punct de vedere mai nuanțat, am putea zice chiar "tolerant". Ceea ce scoate însă în evidență psihanaliza este că dacă,

din punct de vedere etic, termenul de toleranţă aplicat Ia aceste manifestări este cu adevărat justificabil, dacă ceea ce astăzi marchează societatea liberă vizavi de astfel de comportamente este cu adevărat rezultatul unei toleranţe înţeleasă în sensul ei umanist: aceea de a putea lua îh deplină libertate o hotărîre, de a trăi conform unor principii şi decizii deliberate în mod conştient şi responsabil. Pentru că, din punct de vedere psihanalitic, devianţele sexuale sunt în mod obligatoriu determinate în mod inconştient, cu alte cuvinte, "sunt acte comportamentale lipsite de libertatea propriei decizii" (C.W. Socarides, 1982).

Abordarea psihanalitică a actului suicidar

Teoriile psihanalitice clasice (Freud 1910, 1917) consideră că actul suicidar este considerat ca o ultimă consecinţă a dinamicii depresive "un nevrotic poate avea motivaţii suicidare numai atunci când un impuls criminal, îndreptat către alţii se întoarce asupra lui însuşi". Obiectul pierdut şi apoi regăsit fantasmatic, este distrus în interiorul propriei persoane, iar persoana însăşi îşi "plăteşte vina" prin moarte. In acest sens se pronunţă şi Abraham, 1924 - o pierdere obiectuală (care trebuie înţeleasă nu numai ca o pierdere a relaţiei cu o persoană dar şi ca un sentiment de profundă frustrare faţă de pierderea respectivă) determină mai întâi la persoanele predispuse la tulburări depresive, "un puternic val de ură". Această ură trebuie însă contracarată imediat pentru ca persoana afecată nu poate accepta pierderea obiectului respectiv. Apărarea se produce printr-un mecanism de regresie în care, prin modalităţi de trăire orală şi prin raţionalizare fantasmatică, se încearcă "închiderea în propriul somatic" a obiectului pierdut. Astfel, obiectul este "salvat" dar se identifică cu propriul subiect. Ura care iniţial era concentrată asupra obiectului pierdut se reîntoarce asupra aceluiaşi obiect regăsit, "întrupat" m subiect, orientându-se deci către propria persoană şi având consecinţe autoagresive majore.

Pe de altă parte este constatat faptul că afectivitatea depresivă este mai puţin legată de sentimente de ură şi ostilitate cât mai ales de sentimentul de culpă cu caracter hipocondriac şi stări de angoasă. îh raport cu aceste aspecte, Karl Abraham şi Sandor Rado consideră că trăsătura sadic-canibalică a includerii obiectului pierdut îh subiect este

generatoarea unor astfel de sentimente de culpă. J.O. Wisdom (1967) completează aceste aspecte cu faptul că pierderea obiectului poate fi resimțită ca fiind produsă, în prealabil în mod activ, cu alte cuvinte, nu o anume pierdere are drept consecință producerea unor reacții negative ci reacțiile în sine au condus la pierderea respectivă, ceea ce generează o conflictualitate autopunitivă. Rado (1928) și Fenichel (1945) au probat, pe baza unui material clinic, faptul că în stările depresive nu numai Supraeul se poziționează antagonic în raport cu obiectul internalizat, dar în mod parțial, obiectul respectiv se asociază cu Supraeul reacționând astfel împotriva propriei persoane. Acest fenomen intrapsihic cu un puternic potențial suicidar este denumit "introiecție duală".

Cercetări psihanalitice relativ recente (Heriz Henseler, 1977, 1982) face următoarea sistematizare psihanalitică a motivațiilor de suicid:

- distrugerea unui obiect internalizat;
- autoagresiune;
- sentiment de culpă, autopedepsire;
- răzbunare;
- descărcare paroxistică a unei tensiuni agresive - *catharsis*;
- stăpânirea omnipotentă a unei situații, control activ;
- realizarea factică a unui dat emoțional deja prezent, în speță faptul de a te simți "mort";
- reîntoarcerea la trăiri infantile;
- căutarea de contacte sociale, eventual sub formă regresivă - jocul hazardului;
- dorința de reunificare cu o persoană deja decedată, dorințe simbiotice, extatice;
- resemnare, încercare de "evadare";
- "magia" unui nou început, credința în reîncarnare, un nou stadiu vital.

Această listă de motive scoate în evidență faptul că tendințele autoagresive, declanșate de un conflict cu caracter agresional reprezintă doar o parte a unor posibile structuri motivaționale, o parte

din ele, cum sunt unele din cele anterior enumerate, nefiind consecinţa unor compulsii autoagresive.

Interesantă este ideea pe care şi-a pus-o G. Zilboorg (1937) constând în aceea că dacă nu cumva o serie de încercări de sinucidere reprezintă de fapt o încercare de "autoimpunere paradoxală", de epatare a unui Eu deficitar. Acelaşi autor remarcă faptul că gesturile suicidare atât pe plan subiectiv cât şi socio-cultural conţin elemente ritual-arhaice şi de aici deschiderea către elementul etnologic şi către o posibilă arhetipologie a suicidului, din perspectiva teoriilor lui Carl Gustav Jung.

Demersul interpretativ suicidar din perspectivă psihanalitică (după H. Henseler 1977, 1982) s-ar demarca după cum urmează:

1) Sindromul presuicidar

E. Ringel delimitează o triadă simptomatică pe care o constituie într-un sindrom, formată din îngustarea relaţională, axiologică şi voliţională, retroversie a agresivităţii şi fantasme suicidare, care, independent de structura persoanei sau de patologia somato-psihică premerge orice formă de comportament suicidar. Acest sindrom presuicidar pare să reprezinte o parte a unei psihodinamici suicidare supraindividuale şi nespecifice din punct de vedere nosologic. Cu toate că acest sindrom nu este specific, în sensul că apariţia acestuia nu duce inevitabil la suicid, în schimb producerea actelor suicidare este marcată de simptomele acestui sindrom.

2) Specificarea relaţiilor obiectuale

Rolul important al persoanelor apropiate în comportamentul suicidar a fost subliniat din punct de vedere statistic, încă din 1879 de Emile Durkheim ("Le suicide, étude de sociologie") dar nu în sensul unor interpretări psihanalitice ci din perspectivă anomică.

Conform abordărilor lui Freud şi Abraham, în psihanaliza suicidară "obiectul" ocupă un loc central. Nu însă pierderea oricărui obiect are consecinţe depresive şi mai mult decât atât suicidare. în literatura de specialitate, modul în care realizează legătura obiectuală poate să fie tipul unei relaţii de dependenţă, simbiotică, orală, pasivă sau masochistă. în acest sens, elementul matern sau patern are un rol important de jucat; astfel "detronarea" de către părinţi a unui membru

al familiei din rolul de persoană "favorizată" (de exemplu ca urmare a unui nou născut în familie) sau când un proces accentuat de identificare al părinților asupra unui copil este oprit în mod acut poate conduce la decompensări autolitice:

3) Teoria instinctului morții și suicidul

K.A. Menninger (1938, 1974) în concordanță cu teoriile "thanatologice" freudiene, consideră că suicidul stă la capătul unui proces evolutiv îndelungat de continuă acutizare a unor tendințe autodistructive, care erau prezente cu mult timp înainte de actul propriu-zis. Același autor arată că la baza suicidului stau trei surse motivaționale fundamentale:

a) dorința de a ucide, ca expresie a agresiunii orientată extern;

b) dorința de a fi ucis, ca o expresie a acțiunii conștiinței morale asupra primei dorințe;

c) dorința de a muri ca o expresie originară a inctinctului morții.

Aceste trei tendințe, practic neevidențiabile în stare pură, sunt supuse unor influențe multiple venite din partea mediului social, familial, a unor frustrări instinctuale sau a unor tulburări de dezvoltare ale Eului. Iată de ce diferențierea unor derivate "thanatologice" de formele de frustări agresionale este aproape imposibil de făcut. De altfel, teoria instinctului morții, deși extrem de sugestivă în implicațiile ei antropologice, nu s-a dovedit a fi până astăzi suficient de relevantă pe plan clinic-terapeutic.

4) Suicidul, ca efect al unei crize narcisice

Un alt aspect important, prezent în cercetările recente asupra suicidului, evidențiază rolul sistemului axiologic individual", cu alte cuvinte, felul în care individul se raportează valoric la el însuși. Astfel, există o serie de elemente semnificative care influențează negativ sistemul de reglare al sentimentului propriei valori individuale:

- modalitățile nerealiste de autoapreciere și autoevaluare;
- rolul social asumat în mod contradictoriu în raport cu interrelațiile umane;
- discrepanțele care există între reprezentările imaginare cu privire la moarte și realitatea morții;

- diferențierile deformate între semnificația lui "a muri" și cea a lui "a te omorî";
- modalitățile magice de control cu realitatea.

Noile teorii psihanalitice asupra fenomenului narcisic au putut releva mai bine o serie de trăsături particulare și de fenomene aparent contradictorii ce caracterizează persoanele predispuse la sinucidere; acest model se bazează pe evoluția și specificul modalităților de compensare a crizelor de valoare individuale.

Inițial prin narcisism, Sigmund Freud a desemnat investiția libidinală, ocuparea libidinală a reprezentărilor psihice pure individuale, cu alte cuvinte tabloul intern al propriei persoane. În cadrul actualului concept asupra narcisismului, care modifică și lărgește termenul freudian, există doua accepțiuni care sunt aplicabile Ia fenomenului suicidar:

a) prin narcisism este desemnat un ansamblu de stări asupra sistemului psihic propriu, ce include atât sentimentul narcisic pur, de supraevaluare exagerată și neîngrădită cât și contrariul, sentimentul acut de nesiguranță și însingurare.

b) narcisismul este folosit pentru a desemna un anumit tip de relație obiectuală "obiectual-narcisică".

Studii efectuate pe cazuri nepsihotice de tentative de suicid (H. Henseler 1971, G. Ammon, 1973) au scos în evidență o serie de astfel de trăsături narcisice:

- îh cea mai mare parte a cazurilor s-a detectat o problematică narcisică cu mult timp înainte de producerea tentativei de suicid;
- această problematică narcisică a jucat un rol catalizator și a stat, într-o mare măsură Ia originea reacției autolitice;
- aceste conflicte narcisice, în concordanță cu stadiile evolutive ale sexualității infantile, pot fi structurate îh trei grupe:
  - conflicte legate exclusiv de *identitatea psihosexuală,*
  - conflicte determinate de *sistemul de valori* și *dorința de influență, putere,*
  - conflicte legate de *acceptarea efectivă a condiției umane.*

- 5 -

Însemnări și comentarii de psihanaliză criminală

- Cazuistica cercetată -

Am optat pentru alegerea a cinci deținute condamnate pentru infracțiunea de omor și prezentarea comportamentului lor aberant sub forma unor cazuri-tip, întrucât modul de comitere al infracțiunii cât și relația cu victima, se constituie ca fiind reprezentative pentru întregul lot supus studiului nostru. La o primă observare se constată deosebiri fundamentale între deținutele testate; deosebiri legate atât de vârstă, pregătire, mod de realizare al faptei, dar și de alegerea victimei; comună fiind doar semnificația atribuită victimei de către fiecare din deținute.

Victima este întotdeauna strâns legată de obiectul iubirii, al confortului și securității psihice; fie că este chiar obiectul iubirii (cazul J.M.) fie că este stresorul iubirii, cel ce răpește o parte din iubirea obiectului pentru subiect (cazul T.V.D.), fie că este valorizată ca obstacol în găsirea echilibrului (cazul T.M.) ori amenințător al propriei ființe psihice (cazul C.D.). în fiecare caz afectivitatea este procesul atins de dizarmonia psihopatică, total deturnată, incapabilă să contribuie Ia realizarea unor conduite adecvate situațiilor. Afectivitatea fiind alertată ca funcționalitate din punct de vedere al criteriului normalității psihice, ea apare în funcțiune firească la persoanele respective pe plan subiectiv. De aceea, actul nu trebuie privit ca rezultat al unei tulburări de afectivitate de care este atinsă făptașa; boală ce ar putea evolua sau remite.

Este vorba de întreg psihismul dizarmonic înnăscut, fiind imposibil de înlăturat această dizarmonie; singura posibilitate reeducativă fiind în a condiționa pe respectivul individ, a-l învăța anumite strategii comportamentale de inhibare a actului, de amânare a lui, prin conștientizarea defectivității raportată la conduita socială acceptată ca normală.

Ucis şi ascuns printre oameni

în 1977, într-un martie înzăpezit, Bucureştiul trăia drama publică a unei crime; a fost greu de elucidat nu numai autorul, dar şi motivul pentru care un copil inocent de vârstă preşcolară a meritat a i se lua viaţa.

După procedura de rigoare, făptaşa a fost descoperită în persoana unei tinere femei care nu avea nici o legătură directă cu victima; cu atât mai abscons părea motivul, cauza şi scopul final al omorului.

După cinci ani de la comiterea infracţiunii am supus deţinuta T.V.D. unui examen psihologic analitic, constând într-o anamneză amănu'nţită, observarea comportamentului zilnic pe o perioadă mai îndelungată, aplicarea unui test proiectiv SZONDI, având ca scop elucidarea cauzelor de ordin intern şi extern care au condus-o pe tânăra femeie la comiterea faptei.

T.V.D. este primul copil al unei familii modeste (tata tâmplar, mama muncitoare) cu un nivel material şi cultural mediu. O copilărie aparent normală, dar deja încep să se constituie primele conflicte (ura pentru sora mai mică care îi răpeşte întreaga dragoste maternă) pe care le rezolvă în mod violent (bătăi, certuri) deci impulsivitate şi agresivitate manifestă.

Un accident soldat cu un traumatism cranio-cerebral închis, considerat mai târziu ca generator al unei epilepsii (crize de petit mal) a fost singurul moment de cumpănă somatică.

Perioada şcolară deşi nu străluceşte, trezeşte şi dezvoltă unele interese culturale care o socializează şi disciplinează totodată. Pasionată de ştiinţele naturii, continuă liceul ca elevă mediocră, pregătindu-se pentru un examen de admitere la un institut pedagogic de profil; doreşte obţinerea unei poziţii sociale şi a independenţei materiale cu un efort minim.

Eşecul (respingerea la examenul de admitere) o proiectează într-o stare de catatonie prelungită, interpretată mai târziu ca suită de accese epileptice ce s-au conturat sub forme disimulate.

Se remarcă din pubertate un libidou intens; dorinţele erotice difuze la început, apoi sub presiunea educativă a mamei, ele îmbracă forma dorinţei de a-şi întemeia o familie (acesta fiind modul social în care relaţia sexuală este permisă). îşi iubeşte părinţii în măsura în care iubind-o îi asigură un climat de confort şi securitate; ei sunt obiective utile dar nu au o individualitate spirituală pentru T.V.D.

Funcționară fiind, o satisface situația socială cât și munca stereotipă conformă structurii sale anancaste, de om înclinat spre ordine și migăleală. Deoarece legăturile sale sentimentale nu se pot concretiza, nu se pot împlini prin realizarea actului sexual, abandonează rapid și fără motive reale toate relațiile cu parteneri de sex opus, deși este avidă de acest gen de relații. Se evidențiază o nouă conduită premorbidă de obârșie sexuală care ascunde o mare inflație psihică. Se reține, ca o justificare a rapidei relații ce o stabilește cu E.V. (viitorul ei soț), faptul că dintotdeauna uniforma i-a indus un sentiment deosebit de potența, de virilitate (pe care ea o caută ca fiind corespondentul masculin al tensiunii și problematicii sale erotice).

Este o perioadă de acumulări culturale; subiectul citește mult, vizionează spectacole, nu a abandonat ideea unei specializări *(în* vederea căreia, deși nu are un scop clar, urmărește și participă cu regularitate la disecțiile de la Institutul medico-legal). O preocupă viitoarea familie, face achiziții de obiecte necesare unei "vieți în doi"; îi place să mănânce bine, să se îmbrace bine - acestea fiind mărturii ale idealului său de viață (tot ceea ce-i satisface nevoile materiale personale este ridicat la nivelul de ideal de viață și totodată lege pentru cei din jur). A urmat o perioadă în care întreținea relații cu cetățeni străini, existând la un moment dat și tentația unei căsătorii și emigrări în vederea realizării unor profituri materiale probabile.

Relația cu E.V. se anunță a fi deosebită, captând-o în întregime datorită unor motive clare:

- se realizează sexual legătura dorită de atât vreme, libidoul său fiind satisfăcut;
- situația deosebită a lui E.V. îl face vulnerabil în fața acestei relații care-i oferă confort material și spiritual (era în divorț, deși soția rămâne marea revelație sentimentală a lui, conviețuirea lor este imposibilă).

Divorțul fiind în fază finală, se hotărăsc detaliile căsătoriei ce urmează să aibă loc în următoarele luni; se pare că nu există impedimente obiective pentru realizarea ei.

Singurele momente de neînțelegere și discordie în noul cuplu sunt legate de obstinația cu care E.V. își păstrează sentimentele pentru fosta soție și mai ales pentru copilul acesteia, manifestându-și în

instanța de divorț dorința de a-l păstra pentru el. Acest fapt o deranjează pe T.V.D. care se vede concurată și coexistentă ca obiect al afectivității lui E.V. și nu unicul obiect al ei. Se simte amenințată. Egocentrismul său nu permite acceptarea unor coexistențe afective; se vrea a fi unica ființă iubită, unica preocupare a lui E.V. Persistența și locul pe care soția absentă a lui E.V. și copilul ei îl ocupă în sistemul lui de valori afective, constituie stresori majori; încercările lui T.V.D. de a le distruge imaginea sub care se păstrează, se soldează cu un eșec; se instituie o situație frustrantă trăită ca o veritabilă nevroză obsesională, perfect mulată pe structura psihică anancastă. T.V.D. devine anxioasă, fobică, obsedată de ideia inutilității sacrificiului făcut (în virtutea educației primite, virginitatea oferită ca preț al stabilității lui E.V. îi apare drept sacrificiu). Această stare frustrantă generatoare a unei mari inflații psihice se accentuează datorită aspectului intermitent pe care-l capătă sub aspect sexual relația cu E.V. (unicul mod de comunicare) este deteriorată.

Acesta este un moment de mare panică pentru T.V.D., moment-obstacol suprem pe care nu-l poate înlătura sub nici o formă - niciuna din soluțiile normale prezentate de experiența socială nu rezolvă la modul "psihopatie" situația, adică nu-i poate asigura certitudini egocentrice. Tot ceea ce contravine și împiedică narcisismul, satisfacerea nevoilor personale (erotice în special) indiferent de modul în care ele se armonizează cu necesitățile partenerului, devine agresiune vitală căreia i se răspunde prompt, similar, tot prin agresiune vitală.

Revenit la modul concret de pregătire și de realizare a actului, am vrea să subliniem maniera minuțioasă de premeditare a actului și a consecințelor; o premeditare cu multe elemente inconștiente în prima fază dar, continuată și încheiată printr-un act a cărui execuție denotă o planificare lucidă a detaliilor și cu o deosebită forță. Iată elementele de bază:

a. în acel an concediul de odihnă este planificat în luna martie; T.V.D. nu încearcă să-l replanifice într-o dată concordantă cu cea a concediului lui E.V.;

b. Actul se petrece în zilele în care E.V. (cel care l-ar fi putut împiedica) se află reținut în alt oraș, neexistând pericolul unei întoarceri inopinate.

c. T.V.D. își procură spațiul necesar actului - deci mărturia premeditării actului este clară (suntem de acord că nu a fost

premeditată modalitatea de realizare a actului ci doar actul în sine - semnificații, consecințe.

d. Caută și pregătește relația cu cel ce inconștient îi va fi complice (îl alege cunoscând calitatea morală a acestui individ, îl introduce într-o falsă problematică, ascunzându-i adevărata față a relațiilor și intențiilor ce le are față de victimă; îi plătește acțiunea).

Deci în momentul în care complicele îi predă copilul răpit, T.V.D. se află din punct de vedere psihologic (și fizic) pregătită pentru săvârșirea faptei. în acea zi era întocmai unui animal de pradă ce stă la pândă; întreaga lume dispăruse, intrase într-un con de umbră - un singur culoar era luminat - cel al acțiunii ce devenea necesară pentru dobândirea propriei ființe fizice (deci pentru conservare și supraviețuire).

- Relația cu victima este bizară, relevând aspectul de obiect cu anumită utilitate pentru propria persoană; pentru psihopat acestea fiind semnificațiile tuturor relațiilor ce le stabilește cu semenii săi (în funcție de utilitate și gradul de satisfacere a propriilor dorințe).
- Defectivitatea afectivă este clară; psihopatului îi este străin sentimentul. El confundă trebuințele cu sentimentele (în virtutea unor modele sociale fixate în ontogeneză).
- Urmărind minimalizarea consecințelor, a riscului după efectuarea actului, înlătură orice indiciu; răceala, luciditatea cu care realizează actul ajungând până la înlăturarea obiectului. (Cadavrul victimei fiind purtat prin întreg orașul pentru a fi abandonat în Gara de Nord; deci ascuns printre oameni).
- Lipsită de culpabilitate, T.V.D. se simte eliberată de tensiunea psihică resimțită atât de acut până în acel moment; primul act care se impune ca fiind necesar este somnul (actul este eliberator al tensiunilor acumulate).

Nu vrem se negăm acel fond epileptoid care poate fi acceptat întrucât este evidențiat prin EEG; vâscozitatea post-act, nevoia de somn - poate fi justificată prin acest fond epileptoid, dar nu și premeditarea actului, semnificația pe care i-o acordă făptașa.

în perioada cuprinsă între act și arestare, T.V.D. duce o existență marcată de satisfacția posedării obiectului iubit paralel cu teama

crescândă de represiunea socială, dar nu există nici un moment de culpabilitate **propriu-zisă.**

Descătușată din mrejele tensiunii psihice nu are în vedere aspectul social justițiar al actului, de aceea momentul arestării o surprinde. Având o atitudine refractară în tot timpul anchetei, **T.V.D.** trăiește o stare de perplexitate, de uimire în fața propriei fapte, întrucât nu a gândit implicațiile umane și sociale ale acesteia. De aceea i se pare normal ca **E.V.** să o părăsească, să refuze orice comunicare cu ea, de fapt drama **autentică** pe care o trăiește **subiectul** nostru. Nici în aceste momente traumatizante nu consideră că a pierdut obiectul iubit **datorită** faptei ei, ci **datorită** unor constrângeri sociale la care a fost supus **E.V.**

în timpul **detenției E.V.** se transformă periodic din obiect al iubirii în obiect al urii sale, întreaga vinovăție **fiindu-i** atribuită lui.

Deci după aproape 6 ani de la comiterea infracțiunii, T.V.D. sub presiunea cadrului privativ (cu frustrările lui dar și cu componentele reeducalive specifice) și-a construit un model social al **culpabilității,** exterior, superficial o **conduită** culpabilă simulată, mulată pe modelul reeducativ oferit de detenție. Se simte **frustată** de lipsa libertății, a familiei dar nu de semnificația intrapsihică a faptei. Trăiește o puternică anxietate față de social; deși dorește libertatea îi **este** teamă de ea, de reacția de respingere a grefei - adică a ei, de către societate.

Aplicarea **testului** proiectiv SZONDI, ne oferă date extrem de interesante despre structura pulsională a lui T.V.D. Factorii **pulsionali** bazali, de rădăcină sunt cei care explică sadismul și defectuozitatea contactului **interuman.**

- Baza pulsională în care rezidă **dizarmonia** psihică a **subiectului** este trebuința de agresiune și defectivitatea relațiilor cu mediul și cu oamenii; **defectivitate** ce se constituie în virtutea egocentrismului funciar, al refuzului deschiderii spre un Altul.

Factorii **manifeşti,** simptomatici vor fi semnificativi pentru:

- fondul epileptoid (tipul de A.N.S.)**vâscozitate,** rigiditate, fixitate.
- nevoia de spectacol în slujba **aceluiaşi** egocentrism, stimulat în condițiile detenției.
- problematica sexuală, parțial **umanizată, isteriformă** și **conflictuală** (libido cu nivel ridicat de **activism).**

Există un pericol pulsional condiționat **de** nesatisfacerea trebuințelor sexuale și de agresivitate; de aici pleacă conduita tipică a lui **T.V.D.,** caracterizată prin: instabilitate timică, labilitate și ambivalență atitudinală, iritabilitate - impulsivitate - **explozivitate,** imposibilitate de amânare a reacțiilor la stimulii externi.

Se remarcă **o** puternică acumulare a dorințelor de mânie, ură, furie, refulate și pentru care **supapa defulatorie** este relația **interumană;** caracterul instabil și deseori nefericit al relațiilor ce le stabilește. Se remarcă, de **asemena,** o dilatare a **Eului,** o alunecare spre **supraestimarea** propriei persoane, a propriilor **posibilități,** un înalt grad de disimulare și simulare a trăirilor psihice autentice.

Neputința de realizare a dorințelor îi creează o viață parqxismală, puternic concretizată în stări caleidoscopice: idei obsesionale, accese de furie, idei de suicid **isteriform** (pericolul real nu există, întrucât este prea puternic egocentrismul) - **T.**V.D. este o planetă în jurul căreia trebuie să graviteze toți sateliții galaxiei.

Concluzii - Repere de psihoterapie

Deci **T.V.D.** este o psihopată **paranoidă,** explozivă și demonstrativă, lipsită de cenzură etică interioară, dominată de problematica sexuală, incapabilă de comunicare și socializare (în sensul în care socializarea este o devenire prin social).

Reeducarea în aceste condiții este extrem de dificilă - ea trebuie să însemne nu adâncirea culpabilității (căci culpabilitatea nu poate fi formată) ci dezvoltarea unor strategii proprii de adecvare la social - cenzura etică supremă. T.V.D. trebuie învățată să-și elaboreze metode eficiente de reprimare a agresivității manifeste și căutarea supapei **defulatorii,** nu prin acte agresive **(sado-masochiste)** ci prin **activități** stereotipe corespunzătoare structurii sale **anancaste.**

Convorbiri individuale periodice care au ca temă realizarea sa umană prin munca în libertate, posibilitatea unei relații erotice și chiar de constituire a unei familii - vor constitui psihoterapia de **condiționare** necesară. T.V.D. trebuie învățată să viseze despre ea frumos, uman, lucru realizabil numai în măsura în care va ști să-și reprime exploziile **intrapsihice,** să răspundă adecvat la normele sociale.

Până în momentul eliberării sale T.V.D. trebuie să-și depășească lumea interioară luminativă în care supremă este ambivalența dorință: libertate-spaimă de libertate; pentru că ea nu trebuie să părăsească detenția sub presiunea unor noi stresori.

Trebuia urmărită relația cu mama victimei care este de fapt stresorul principal deoarece a amenințat-o cu moartea; în situația în care tensiunea intrapsihicâ depășește limitele toleranței (care în pofida reeducării este fragilă și chiar fragilizată de detenția prelungită), T.V.D. poate ajunge într-o situație existențială limită în care să-și reconstituie comportamente agresive de tip omucidar. Deci, o componentă bazală a sistemului reeducativ trebuie să fie de condiționarea lui T.V.D. de spaima de a fi liberă; să se constituie modele posibile de relaționare și rezolvare a relației cu mama victimei, conform normelor sociale (socialul o va apăra pe T.V.D. în momentul în care ea va deveni o parte activă a lui).

O privesc deseori și-mi pare că ochii mari, prelungiți spre tâmple, ascund o spaimă de animal tânăr urmărit de un dușman necunoscut dar persistent și puternic; un dușman interior, al cărui dresor nu poate să fie nici măcar ea însăși. Scopul actului a fost realizat, victima, copilul nu mai există nici măcar într-o amintire a culpabilității interioare.

Pasiuni devoratoare

Deseori, când încerc să-mi imaginez o driadă, acea nimfă zveltă a pădurilor - îi ofer concretețea înfățișării lui M.I. Brună, zveltă, foarte tânără, M.I. dă impresia unei căprioare speriate, oprită o clipă din mersul-zbor pentru odihnă și totuși ea este subiectul făptuitor al unui omor. Cum a putut ajunge această adolescentă în pragul unui comportament atât de malign cum este omorul? Justificări nu există, dar explicații; cauze, relații, deci îndemnul spre această atitudine trebuie găsit, adus la lumină și conștientizat ca o armă pentru anii de viață care urmează.

Să încercăm să o cunoaștem pe M.I., clasic, începând cu momentul și locul nașterii.

într-un orășel din Banat, o tânără a zămislit o fetiță, apoi după câțiva ani un băiat. Familia în care M.I. deschide ochii primelor întrebări este puțin altfel decât celelalte; există o tensiune permanentă

generată de gelozii absurde, nevoie de "avere", de acumulări materiale. M.I., deși recunoaște că mama a avut întotdeauna grijă de nevoile fizice ale ei, își iubește tatăl pe care-l vede într-un mod metaforic printre zecile de porumbei pe care-i creștea; imaginea mamei și a fratelui este palidă, un balast oarecum necesar. Copilărie, normală, fără evenimente deosebite. M.I. face muzică, sport, recită, face totul pentru a fi vedetă - note demonstrative, extrem de ciudate la un copil interiorizat, timid, tăcut, lipsit de prieteni. Demonstrativitatea este unicul mod prin care ea își exteriorizează nevoile de comunicare și apartenența la armonia umană, în același timp conservându-i egocentrismul, accentuându-l chiar. Egoismul, narcisismul lui M.I. este și rezultatul unui model familial - ea trăiește între doi oameni, părinți, separați spiritual prin egoismul lor, fiecare având în vedere doar rezolvarea propriilor trebuințe și a unor obligații ce le consideră comune - copiii. Aceasta este unica lor legătură, iată deci sărăcia afectivă extremă a universului familial în care se dezvoltă și se formează M.I.

La 14 ani, părinții se despart; copiii rămân mamei, dar acest moment, supraadăugat pubertății, îi apare lui M.I. catastrofal.

M.I. trăiește o teamă a despărțirii de tatăl său, obiect suprem și ideal al iubirii sale - tată ce se va manifesta prin refuzul direct al mamei, preferând să plece într-un alt oraș, într-un mediu necunoscut și indiferent ei, casa mătușii sale. Aici va întâlni un mediu oarecum elevat, preocupările intelectuale ale mătușii i se transmit sub forma unei conștiinciozități exagerate care ascunde de fapt structura sa schizoidă. Renunță la muzică, la sport, motivată și convinsă de lipsa atitudinilor sale - deci o componentă depresivă aleatorie, situație de amputare afectivă - care a fost plecarea de lângă tată. Se instituie o stupoare shizoidă (blocaj afectiv ce va reveni la fiecare stres puternic suferit de M.I.) concretizată prin dificultăți în asimilarea programului de învățământ, lipsa încrederii în sine. Nu are dorințe, nici interese culturale, nu-i place lectura, dar docilă își asumă modelul ambițios al aspirațiilor mătușii care o vrea studentă la medicină. Acceptă plimbări și relații platonice cu un tânăr recomandat și acreditat de autoritatea mătușii, aceasta fiind singura relație interumană, dar fără o coloratură afectivă.

M.I. nu a avut prieteni niciodată, ea este un bloc, "o cutie neagră" impenetrabilă și nerezonantă.

Incidentul avut cu mătușa sa la sfârșitul liceului, vrând să fie o

revoltă, duce la fuga lui M.I. în casa părintească, la mama ei, acum recăsătorită legal, alături de fratele său, în orăşelul copilăriei. Se angajează la o uzină, urmând să se califice într-o meserie, indiferent care va fi ea, căci M.I. nu a avut niciodată sentimentul apartenenţei şi utilităţii sociale, al realizării sociale, al împlinirii individuale prin social.

Restabilind legătura cu tatăl său, vizitându-l des, plimbându-se pe dealurile din jurul oraşului - timpul părea să fie altfel pentru M.I. în acest moment îl cunoaşte pe N., - figură insolită de adolescent, deosebit de majoritatea tinerilor cunoscuţi de M.I. atât prin poziţia socială a părinţilor (care impresionează la acea vârstă când valorile confirmate de societate sunt acceptate ca atare şi însuşite) cât şi prin temperament, grad de instruire, aspiraţii, interese, grad de cultură. Deci M.I. întâlneşte un tânăr entuziast plin de vitalitate, instabil lotuşi; un tânăr care doreşte să devină, să iubească şi să convingă. Acest hipervitalism o tulbură pe M.I. amintindu-i pe tatăl ei, o antrenează, o prinde într-un iureş ce se transformă în torent pe măsură ce faptele se aglomerează, se precipită. Extrem de inegal, de o mare labilitate timică, N. o transformă pe M.I. într-o fiinţă nouă, învăţând-o, pentru prima dată în viaţă, interesul şi curiozitatea faţă de ceilalţi. Această relaţie capătă completitudine prin relaţia sexuală stabilită, relaţie cu rezonanţă diferită la cei doi parteneri.

M.I. s-a legat de N. cu întregul său vid afectiv anterior, învăţând preţul afacerilor, dăruind şi comunicând prin această dăruire, (relaţia sexuală este prima formă de comunicare autentică a lui M.L). Este ataşamentul schizoidului, ruminativ şi imposibil de şters, de o mare forţă, ascunsă sub docilitatea obişnuită. Pentru M.L, N. este un suprem ideal; el satisface atât dorinţele sale subordonate principiului plăcerii cât şi nevoia sa de comunicare; deci, e normal ca ea să dorească să-l dobândească definitiv pe N.

Această relaţie ce-şi urma făgaşul său oarecum calm, este tensionată prin apariţia unui conflict creat şi întreţinut de familia tânărului care nu poate să o accepte pe M.L; ea provenea dintr-o familie ce nu oferă garanţii morale şi sociale.

Tânărul N. nu suportă oprobiul părinţilor şi hotărăşte cu labilitatea-i şi imaturitatea afectivă tipică să abandoneze momentan relaţia cu M.I. N. este la vârsta când nu caută permanentul, când efemerul îi oferă sat-

isfacțiile experențiale necesare. M.I. intră într-o mare panică, amenință cu sinuciderea, iar apoi văzând că nu obține efectul scontat, lovește cu cuțitul pe N. Nu-și aduce aminte unde lasă cuțitul, deşi ulterior fl caută pentru a se sinucide. Deși îl iubește, există un dezinteres tipic psihopatie pentru victimă; dezinteres care reflectă nu numai dezorganizarea psihică post-act, dar în primul rând detensionarea, anularea conflictului fiind resimțită ca eutimie.

Aplicarea probei proiective SZONDI relevă o structură psihopatică schizoidă cu filiere pulsionale isteroide. Sexualitatea infantilă, imatură, cu note masochiste și isteroide. Refulându-şi feminitatea și sexualitatea și sublimând-o prin nevoia de cultură, spiritul de sacrificiu - se constituie o formă a tensiunilor sexuale actuale care nu sunt în pericol pulsional imediat. M.I. trăiește dramatic neputința de a se realiza, exprimându-se printr-o viață paroximală puternică (accese de furie isterică îndreptate asupra ei însuși, idei obsesionale, stări crepusculare, cvasi-delirante) care o fac nereceptivă altor arii problematice.

Dilatarea latentă a Eului condiționează o patologie paranoidă; imaginea victimei prin succesive reconsiderări se îmbogățește, împrumutând întregi relații și conjuncturi, tot mai multe abdicări de la real, riscând să devină un veritabil sistem de idei delirante.

Capacitățile cognitive asimilative ale lui M.I. sunt paupere, printr-o inhibare a cogniţiei, a intereselor culturale în favoarea dizarmoniei afective.

Trebuie remarcat în mod deosebit, original, de rezolvare a culpabilității, a tensiunilor psihice pe care ar trebui să le creeze culpabilitatea și anume: în virtutea egocentrismului psihopatie, M.I. consideră că păstrarea victimei în centrul sistemului său fabulativ o absolvă de vinovăție. Dintr-un anumit punct de vedere M.I. nu se află într-un pericol pulsional imediat ci dimpotrivă, de abia acum ea își posedă cu devărat obiectul iubit. Așa cum un invidid oarecare atunci când dorește să posede un obiect îl cumpără, așa și M.I. pentru a-și poseda obiectul iubirii 1-a distrus ca ființă vie, cumpărându-l cu prețul libertății sale.

Pe plan relațional M.I. se manifestă aparent ca o inhibată, o retractilă; o satisface relația sa aberantă pe plan mental cu victima și în același timp, rigiditatea gândirii și a conduitei, egoismul său (în detenție instinctele sunt chemate să dirijeze rezolvarea problematicii cotidiene!) explică lipsa interesului pentru oamenii din jur.

M.I. este o schizoidă totuși, deci clivajul gândire-afectivitate este prezent și explicativ pentru atitudinile sale bizare în anumite momente. Imposibilitatea ei de a comunica autentic este în acord cu lipsa nevoii de comunicare autentică, căci lumea obiectuală este înglobată Eului său ca o sumă de date ce-i sunt necesare momentan și cărora nu are ce să le transmită și cui să le transmită mai ales.

Stresată de circumstanțele concrete ale detenției, terorizată de ideea devenirii sociale ca o placă pentru grija cu care este înconjurată în aceste momente de familie, M.I. prezintă o ușoară alterare nevrotică, situațională, dar remediabilă în condițiile revenirii la normalul social.

Sunt notabile aspirațiile lui M.I., dar depășesc posibilitățile intelectuale reale; fiind de fapt modalități prin care ea încearcă să realizeze niște scopuri sociale care să mulțumească pe cei care au condamnat-o pentru fapta sa (a deveni studentă la medicină) deci a realiza schema apartenenței la social fără conținut propriu-zis. Această situație este un mod auto-educativ eficient deocamdată. Din punct de vedere psihopatologic, M.I. este o psihopată schizoidă cu elemente mixte paranoide și isteriforme. Probabil că aceste elemente isteriforme - expresii a unei regresiuni comportamentale sunt accentuate de circumstanțele nevrotizante ale relațiilor interumane din detenție.

Egocentrismul psihopatie a lui M.I. o izolează, făcându-i inaccesibilă în mod sincer comunitatea penală, relaționarea și sentimentul de apartenență. într-o scrisoare recentă, M.I. cu o deosebită acuitate descoperă și exprimă tragicele limite ale socializării sale:

.... "și El a fost atunci bunul cel mai de preț. A greșit foarte mult, dar l-am iertat. A vrut să mă părăsească pentru a se întoarce la ai lui. L-am iertat și niciodată nu-l voi urî fiindcă mă aflu aici și întotdeauna voi vorbi frumos despre el. Am descoperit acum în el un om, dar nu pe cel pe care lumea îl cunoaște, ci unul doar al meu, care nu poate muri, care nu poate îmbătrâni, pe care nu-1 pot uita, pe care nu pot să nu-1 iubesc, fiindcă îl privesc cu niște ochi care nu-1 văd decât pe el".

Cu timpul însă această imagine a victimei (păstrată ca simbol și plată a vinovăției) se va învechi, se va acoperi de praf ca un bibelou uitat pe raftul unei etajere rămasă într-un colț al odăii sufletești. Această experiență traumatizantă a lui M.I. a determinat o inhibare de tip psihopatie a funcțiilor cognitive, manifestată prin regres comporta-

mental. Refugiul în infantil, în ireal și în **imaturitate** este oglindă a dezorganizării întregului psihism.

Concluzii - Repere de psihoterapie

întocmai unei construcții din cuburi colorate care s-a dărâmat (**bobârnacul** fiind actul în cazul nostru) și ar trebui o **forță coezivă** fantastică pentru ca aceste cuburi să mai construiască ceva, cândva. **M.I.** este victima propriului act și prin asta este o victimă a victimei care o domină și acum.

A reeduca un individ prezent este realizabil doar atunci când individul prezent îl poartă în sine și pe cel absent (victima) și totuși implicat, reeducarea devine o problemă de cosmpolie a persoanei. Iată de ce cazul lui M.I. se pretează unei abordări analitice de **finețe** și durată; conștientizându-și fapta, ea dezvoltă un gen de culpabilitate și avem certitudinea că nu va repeta, dar trebuie ajutată prin stimularea unor interese culturale, care să o ancoreze în social și să dea totodată garanția reinserției sale sociale. M.I. trebuie angrenată într-un sistem de muncă care cere o participare intelectivă, decizie, responsabilitate.

Dacă va învăța să vibreze la evenimentele lumii, să participe constant la inconstantele semenilor săi, M.I. **va** accepta ideea existenței sale ca experiență umană sub toate aspectele.

Refuzul de a fi mamă

Atunci când am aplicat și am obținut primul profil pulsional Szondi al acestei femei, încă tânără, (născută în 1939) am avut revelația unei descoperiri. Sub aparența unui calm și echilibru **desăvârșit,** T.M. ascundea adevărate drame **pulsionale.**

Născută în Moldova, într-un sat de lângă Suceava, T.M. este fiica cea mare a unei familii numeroase de o condiție materială medie. Copilăria și pubertatea au fost lipsite de evenimente deosebite pe plan concret, exterior, dar tocmai această liniște și lipsă ne indică o structură schizoidă a lui T.M. Această făcere ascunde o conflictualitate inconștientă, cu mari tensiuni cât și o mare **dizarmonie** afectivă. După

terminarea instruirii școlare (nivel primar) T.M. se va căsători cu un tânăr din satul ei, zidar de meserie cu care va avea și un copil. Deși afirmă că a făcut această căsătorie "din dragoste" lipsa de semnificație acordată acestui eveniment cât și celui imediat următor și anume cel al devenirii materne pune mari semne de întrebare asupra sentimentelor care în mod normal ar fi trebuit să existe. De aici se desprinde o primă concluzie: T.M. este incapabilă de a avea sentimente, de a simți dincolo de propria persoană, adică dincolo de manifestarea firească a unor instincte de conservare. întotdeauna T.M. a acordat importanță lumii înconjurătoare numai în măsura în care atitudinea acesteia a avut o acțiune directă asupra vieții ei; cu alte cuvinte, cei din imediata apropiere: părinți, soț, copil, au fost percepuți și interiorizați ca modele efective numai prin prisma utilității.

După divorț, care survine de fapt după o foarte scurtă perioadă de căsnicie, își lasă copilul în grija socrilor apoi a părinților, plecând la oraș și angajându-se ca muncitoare. în virtutea egocentrismului său instinctual, T.M. consideră această perioadă de mare singurătate socială și umană drept o perioadă fericită. Trăind într-un mediu în care nu era cunoscută și ca atare nu era valorizată negativ atitudinea de soție și mamă avuta de ea anterior, T.M. este liniștită, lipsită de orice dorință și interese; această situație permițându-i să realieze un echilibru funcțional și eficient cu societatea. în cursul relatărilor pe care le face despre propria-i viață, T.M. își atribuie întotdeauna în mod direct numai calități; propriile eșecuri, nerealizări, greutăți în fața cărora a abdicat sau le-a depășit în mod aberant, sunt atribuite celor din jur, care nu au știut niciodată s-o aprecieze la justa valoare. De aceea T.M. nu s-a simțit niciodată, nu se simte și nu va fi capabilă de a se simți vinovată față de oameni, față de propria calitate de om.

După 7 ani se recăsătorește cu un bărbat mult mai tânăr decât ea, muncitor într-un alt oraș depărtat de locurile de baștină. Acesta avea un copil rezultat dintr-o primă căsătorie, preșcolar, crescut și întreținut de el cu mari sacrificii în virtutea unor puternice sentimente paterne. Din acest punct biografic mărturisile lui T.M. se depărtează tot mai mult de realitate, încercând să țeasă o atmosferă romantică, avantajoasă pentru ea. Mediul în care va trăi de acum încolo îi este ostil, inclusiv soțul care devine depozitarul tuturor defectelor și eșecurilor

reale sau imaginare. Adevăratul motiv pentru care T.M. nu se simte în siguranţă în noua căsnicie, este tocmai prezenţa copilului, iubit de tatăl lui; copil care în ciuda insistenţelor ei rămâne în casă, deranjând-o evident. De fapt T.M. din dorinţa de a fi unic punct în universul afectiv al tânărului bărbat, cât şi datorită tendinţelor sale egocentrice, refuză chiar propriul ei copil, prezenţa maternă, atmosfera unui cămin, ţinându-l în continuare departe de ea, la părinţi.

Această situaţie devine sursă conflictogenă, generând tensiuni intrapsihice accentuate, cărora nu le găseşte supape defulatorii. Extrem de tenace, T.M. nu vrea să renunţe la noul cămin, nici la tânărul bărbat, dar doreşte cu orice preţ eliminarea copilului nu numai ca membru al familiei ei, ci ca fiinţă vie, capabilă să genereze în inima celorlalţi sentimente. Teama de represiunea socială, cât şi de cea a soţului ei (cu implicaţiile respective: divorţ, despărţire, nou statut de femeie divorţată) elaborează cu multă minuţiozitate şi obstinaţie o metodologie al cărui scop este eliminarea copilului; un sistem de metode care în credinţa ei trebuiau să ducă la succes fără nici o repercursiune negativă. Deci T.M. fiind în permanenţă alături de copil, începe să-l supună în mod progresiv unor situaţii inchizitoriale (privarea de hrană, de haine, bătăi in anumite regiuni corporale unde nu este vizibil). Aceste condiţii prelungite duc în mod inevitabil la moartea copilului; deci T.M. este din acest moment liberă, singurul obiect al afecţiunii soţului. Nu vom insista asupra complicatelor manevre prin care T.M. îşi ascunde fapta şi-şi protejează făptura de eventuale consecinţe. Vom menţiona doar interesul deosebit pentru alte întâmplări de acest gen petrecute şi pedepsite de lege (culege informaţii despre un caz similar petrecut în oraş cu câţiva ani în urmă când a fost omorât un copil prin metode asemănătoare). După moartea copilului, autopsia relevă ca o primă cauză a decesului, loviturile multiple aplicate în regiunea abdominală şi de aici se trage o primă concluzie care îi duce pe cei doi soţi în faţa organelor de cercetare penală. T.M. încearcă să creioneze portretul soţului ca cel al agresorului; din declaraţiile ei reiese că şi ea şi copilul au fost terorizaţi de atitudinile brutale şi complet nemotivate ale soţului; doreşte să convingă prin sentimentele pe care ea le-a avut faţă de copil, pe care îl compara mereu cu propriul ei copil.

în urma anchetei se stabilește ca unic vinovat T.M. care este condamnată ca autoare a unei omucideri.

După 6 ani de detenție, timp în care T.M. a avut ocazie să reflecteze asupra propriei fapte cât și a circumstanțelor de loc și timp în care se află, observând o lipsă totală de culpabilitate, nerecunoaşterea faptei; în continuare tânăra femeie se percepe ca o victimă a răutății celor din jur, a oamenilor care nu i-au permis să trăiască singură și neimplicată.

Aplicarea testului proiectiv Szondi surprinde prin claritatea cu care determină constituirea unui profil pulsional clasic de criminal, profil care păstrează după atâta timp de la efectuarea faptei o mare doză de agresivitate de sorginte sexuală, paralel cu un evident clivaj la nivelul Eului.

Astfel, factorii care semnifică trebuințele erotice cât și prezența sadismului și a agresivității ca modalitate comportamentală habituală, se reliefează, devin dominante, cu o mare constanță. Este evident faptul că avem printre aceste structuri o definire a lui T.M. ca persoană și personalitate; definire ce scapă confluențelor de instruire-educație, plasându-se în zona unor transmisii ergice ereditare, a unei dizarmonii fundamentale, deci, a unei psihopatii sexuale, explozive.

Totala lipsă a sentimentelor etice, chiar și în condițiile detenției unde se stabilește un anumit nivel de cenzură exterioară, este o pildă grăitoare pentru incapacitatea fundamentală a lui T.M. de a percepe lumea dintr-o perspectivă etică, morală și chiar axiologică. Lipsa intereselor de relaționare interumană, de curiozitate față de "miracolul omenesc" este o oglindă a sărăciei sale cognitive și afective. Schisma evidențiată prin comportamentul avut anterior cât și prin cel prezent, actual, scapă oricărui tip de sistem reeducativ pentru că în acest caz este vorba de însăși funcționalitatea psihică în condiționarea ei morfologică (tipul de A.N.S.). Retrospectiv, gândindu-ne la momentul faptei, remarcăm că în ciuda unei vâscozități, lentori intelectuale prin care se caracteriza, T.M. a acționat lucid, cu calm; prin premeditarea faptei fiind garanția continuității comportamentului său aberant. întreaga viață a lui T.M. se subordonează unei observații făcute de noi într-un capitol anterior al lucrării și anume cu privire la aparenta liniște și lipsă de evenimente a vieții schizoidului, care nu exclude izbucnirea într-un comportament de maximă malignitate, pregătit de întreaga sa existență și structurare anterioară.

în virtutea schizoidiei sale, T.M. prezintă semne premature de degradare psihică, de fixare la comportamente regresive (senilizare în virtutea legilor de degradare intelectuală progresivă de la superior spre inferior) - JACKSON, iar pe plan atitudinal direct se remarcă o hipomanie iritativă și ablutomanie. Această ablutomanie, atât de corect constituită din punct de vedere psihopatologic, apare în mod ciudat la o persoană lipsită de idei obsesionale, de fobii și anxietăți cum este T.M. și vine în ajutorul unei idei îndrăznețe, a unei supoziții pe care o formulăm în virtutea experienței dobândite în urma studierii proiectivo-analitice a subiecților ce au avut comportamente omucidare. Este vorba de existența unor compulsiuni și obsesii la nivel inconștient, care funcționează ca un sistem primar de apărare al Eului, care se confundă pe deoparte cu tensiunile produse de rezolvarea situației conflictuale inițiale printr-o faptă care nu satisface integral principiul plăcerii, iar pe de altă parte cu modelul social care o respinge total. în aceste condiții, ablutomania lui T.M. devine un simptom nu al nevrozei de detenție (pe care dealtfel subiectul nostru nu o resimte și nu există nici un pericol de a o resimți), ci însăși a culpabilității ale cărei forțe conflictuale își desfășoară tensiunile la nivel subconștient. Acesta este de fapt singura formă prin care T.M. își recunoaște și regretă comportamentul avut.

Este necesar de subliniat că victima fizică a actului lui T.M. nu este de fapt victima reală urmărită de T.M. prin acțiunea sa; copilul ucis nu se identifică cu obiectul principal al frustrării, el fiind doar o parte a victimei și anume colectivitatea umană; pentru T.M. oamenii constituie perturbatorii echilibrului său interior, ei sunt percepuți doar în momentul în care efectuează o intruziune prin obligația instituită la nivel social, devenind posibile victime. De aceea nu putem să vorbim de o anumită relație a lui T.M. ca făptuitor și copil ca victimă, pentru că victima nu a avut niciodată identitate precisă, fiind doar o părticică a ființei colective vii. în concluzie, ceea ce constituie stresorul esențial pentru T.M. este socialul, comunitatea umană care o implică și o obligă să participe la social, la acel social pe care T.M., ca ființă primară și violentă nu este dispusă să-l accepte, întrucât o sancționează.

Concluzii - Repere de psihoterapie

în aceste condiții, a vorbi despre sistemul reeducativ eficient pentru T.M., este extrem de dificil datorită nivelului de instruire și de cultură redus, cât și a posibilităților intelectuale modeste, nu putem să formăm cu succes atitudini și stereotipii, interese culturale și sociale. De asemenea, nu putem avea succes în încercările de a forma o atitudine deschisă de apartenență la social, căci prin asta mărim gradul de insecuritate, de tensionare a lui T.M. Deci, singura soluție reeducativă trebuie să meargă pe linia unei decondiționări a violenței și agresivității, ca mod constant de ripostă socială și relaționare interumană, cât și condiționarea unor comportamente de eutimie și de înțelegere a faptului că acel confort interior și exterior de conveniență se poate obține numai în măsura în care ea va învăța să perceapă viața ca și pe ceva inalienabil, intangibil, de o mare prețiozitate.

Până atunci T.M., deși nu crează și nu va crea probleme deosebite din punctul de vedere al regimului și respectării lui, trebuie obișnuită să lupte și cu propriul sau vid afectiv, să dorească libertatea și să o echivaleze cu lupta pentru sentimente.

Gestul de nebunie

înainte de a o cunoaște pe J.M., m-a frapat permanenta ei stare de surescitare tradusă pe plan atitudinal printr-o bună dispoziție, o veselie constantă și fără uri motiv temeinic. De aceea stabilirea contactului, a relației cu ea mi s-a părut dificilă în primul rând datorită unei stări sufletești preconcepute bazate tocmai pe aceste elemente ale observației directe. M-am înșelat; complexitatea și dificultatea stabilirii relației cu J.M. s-a relevat mai târziu pe parcursul discuției, schimbâdu-mi totodată atitudinea, trezindu-mi un interes cu atât mai chinuitor cu cât trebuia să fac o distincție și să stabilesc un adevăr oarecum formal, o cauză oarecum oficializată din multitudinea cauzelor și circumstanțelor unei fapte extrem de dureroase.

J.M. este unicul copil într-o familie cu un nivel material și spiritual mediu, născută în 1947 la Brăila, crescând într-un climat de mare armonie și caldă afecțiune. Copil drăguț, precoce, școlar premiant, J.M.

nu cunoaște și nu trăiește traumatisme în prima și a doua copilărie. Deși climatul educațional este sever poate având în vedere faptul că J.M. deși extrem de sensibilă a fost un copil neastâmpărat, sociabil, extrem de expansiv, ea se simte extrem de legată sentimental m special de tată, pe care-l valorizează ca pe un ideal social și afectiv pozitiv.

Era extrem de ambițioasă și dorea să fie mereu prima, făcând în permanență eforturi pentru a fi agreată de toată lumea (eforturi ce păreau a fi încununate de succes). Copilăria lui J.M. este o permanentă "scenă" pe care îi place să apară, concomitent cu dezvoltarea normală a unor interese culturale, dintre care lectura - refugiu în ireal și fantastic apare ca o primă notă de demonstrativitate. Această demonstrativitate tipică comportamentelor infantile, imature, care va fi menținută și mai târziu, înainte și după faptă, ca semn al alterării nevrotice mai întâi și apoi ca definiție a unei regresii comportamentale.

în timpul liceului J.M. face sport; în acest mediu frust și de mare expansiune, J.M. devine în scurt timp vedetă; această perioadă părea să fie fericită, întrucât își putea satisface permanenta ei nevoie de deschidere spre un Altul, de mediu, de colectivitate care să participe la tribulațiile sale isteroide. Tot în această perioadă va contacta relația cu C., viitorul ei soț, relație extrem de fericită datorită mediului comun, a preocupărilor comune și mai ales datorită temperamentului flegmatic și maleabilității tânărului.

După terminarea liceului, fiind respinsă la examenul de admitere dat la un institutut universitar, J.M. va lucra ca profesoară suplinitoare într-o localitatea care-i permite naveta zilnică acasă. în tot acest timp păstrează relația cu C., relație care devine erotică, implicând la un moment dat căsătoria. *în* ciuda relațiilor de opoziție și neînțelegere ce există între familiile tinerilor cât și între familie și ea (mama lui C. nu va accepta niciodată alegerea făcută de fiul său și în special faptul că fiul preferă să-și aleagă o soție și nu să rămână sub dominația ei). Conflictele cu familia soțului (cu antecedente comportamentale și sociale extrem de neplăcute) vor persista și după căsătorie, făcând breșe tot mai frecvente în armonia tânărului menaj; permanenta și puternica opoziție a mamei lui C., (hiperprotectoare și dominatoare) crează și menține o stare de tensiune, obligându-l pe C., la constituirea unor comportamente ambivalente, el oscilând mereu între mamă - ca

element al primei iubiri și tânăra soție ca reprezentant al alegerii lui de om matur.

Astfel, în cei 9 ani de căsnicie gelozia soțului se combină cu influențele negative ale mamei generând un climat de mare tensiune în care atât naşterea fetiței cât și nevroza cenestopată cu elementele isteroide pe care o va face J.M., agravează, deteriorând substanţial şi revocabil relațiile celor doi. J.M. nu mai lucrează, își îngrijește copilul, fiind totodată obligată la o existență total diferită de aspirațiile sale, simţindu-se mereu mai degradata intelectual, pierzând afecțiunea soțului. Simptomele nevrotice evoluează, câștigă în amplitudine și astfel se înregistrează numeroase tentative de suicid ca ultimă formă de protest împotriva situației existente. Treptat, J.M. resimte alienarea sa ca plecând din degradarea intelectuală a soțului său cu care nu mai are nimic în comun, cu care nu se poate comunica nici măcar sub formă erotică, sexuală.

Hotărârile lui J.M. de a abandona se soldează cu eșecuri; părinții se opun divorțului, iar încercările sale de suicid sunt ratate. Tot în această perioadă se deteriorează fundamental și ireversibil relațiile sexuale dintre cei doi parteneri ai cuplului conjugal; C. caută satisfacții sexuale într-un anturaj străin familiei, iar J.M. trăiește mai amplu abandonul. C. devine obsedat de problema sexuală (scăderea potentei, tratamente în acest sens, căutarea unor afrodisiace și a unor modalități insolite de realizare a satisfacției erotice) induce tânărului C. o stare nevrotică accentuată cu instalarea unor habitudini alcoolice; habitudini care se concretizează în comportamente aberante, stări confuzionale a căror victimă imediată este copilul (încercarea lui C., de a stabili relații pseudosexuale cu fiica sa este deturnată de J.M.).

Prezența modelului familial propriu, ca reuşită sociala o face pe J.M. deosebit de atentă în exteriorizarea propriilor sale probleme, încercând o evitare a popularizării situaţiei familiale. Acest efort permanent de dedublare accentuează nevroza lui J.M., care se află într-o stare de totală indecizie, scăpând atitudinal de sub controlul logic, raţional. în data de 10.06.1977 în urma a două zile de așteptări și neliniște, fiind în ajunul unei deplasări de mare importanță pentru situația lui socială, C., se întoarce acasă întovărășit până în apropierea locuinței de o tânără. J.M. în tot acest timp nu s-a odihnit aşteptând-l,

tratându-se empiric, cu cantități destul de mari de psihotrope care i-au accentuat starea confuzională nevrotică, implicând o hipervigilență și un activism delirant. J.M. recunoaște că avea premoniția unei fapte cu sensuri definitive pentru viața ei, dar nu recunoaște premeditarea faptei. Chiar și în această situație, premoniția avută de J.M. se instituie ca o premeditare la nivel inconștient â faptei ce trebuia să fie sabia care taie nodul gordian al acestei probleme imposibil de rezolvat.

În urma unui scandal, el o amenință cu moartea și în învălmășeala agresiunii reciproce dintre cei doi, J.M. îl lovește cu cuțitul mortal pe C., ca apoi fără să-și dea seama de consecința faptului, să facă tot posibilul pentru a aduce un medic pentru C. în timp ce J.M. apelează la vecini pentru a fi ajutată, C. moare alături de fetiță, martor tăcut și inconștient al dramei ce s-a finalizat sub ochii ei candizi de preșcolar. Faptele au fost cântărite, analizate și finalizate de către cei în drept printr-o sentință a cărei execuție J.M. o suportă acum.

Stupoarea imediat următoare a actului justificată atât prin act cât și prin structura nevrotică a lui J.M., s-a consumat într-un timp mai îndelungat; perioadă care nu i-a permis o evaluare social-umană concretă și corectă a semnificațiilor actului său. în momentul testării J.M. se află la aproape 2 ani de Ia efectuarea pedepsei; remisă din punct de vedere nevrotic, este capabilă de a-și evalua logic fapta. Se remarcă o izbucnire plenară a infantilității și imaturității sale constituționale, structura nevrotică devenind o modalitate comportamentală habituală, poate și datorită faptului că ea satisface prin compensări succesive demonstrativitatea intrinsecă a lui J.M. Regretă pierderea libertății, despărțirea de copil, pentru care a încercat să fie o mamă bună (exagerată ca orice nevrotică), regretă și pierderea soțului dar într-o mai mică măsură întrucât ea 1-a pierdut pe C. cu mult înaintea morții sale fizice.

Starea sa maniacală instituită ca fond este un rezultat al șocului post-acut și funcționează în virtutea unor structuri cicloide; ea este o psihopată cicloidă, maniaco-depresivă cu puternice note isteroide. Regresul comportamental este evidențiat prin infantilismul și imaturitatea habitualizată, prin permanenta stare de "punere în scenă" a tuturor acțiunilor sale.

Complet defulată, izbăvită de tensiunile trăite cu atâta dramatism înainte de faptă, J.M. și-a construit un model al culpabilității, puternic

interiorizat social,în virtutea educaţiei şi a culturii primite. De aceea pentru J.M. timpul nu poate să ducă la ştergerea conflictualităţii social-umane şi a semnificaţiilor generate de act, indiferent de modul în care ea îşi va organiza viaţa atât m detenţie cât şi în libertate. Nu îşi pune problema detenţiei ca timp pierdut pentru că este conştientă de irevocabilitatea gestului său, dar în acelaşi timp a eliminat total imaginea afectivă a lui C. din propriul univers afectiv care, deşi instabil, este bine constituit.

în condiţiile detenţiei, nevrozei sale constituţionale i se supraadaugă o nevroză de circumstanţă, situaţională, ceea ce poate să constituie la un moment dat un pericol pulsional.

Este foarte ciudată relaţia cu victima, mai exact relaţiile cuplului conjugal J.M-C. pentru imaturitatea afectivă şi demonstrativitatea în coloratura ei egocentrică au generat o atmosferă permanentă de conflict, generată de însăşi structurile psihopate ale ambilor; în egală măsură C. este un imatur afectiv, un nevrotic, a cărui iritabilitate, instabilitate timică şi explozivitate, accentuate de situaţia concreta a alterării Imago-ului (scăderea potentei sexuale) l-ar fi dus poate la un act similar. Deci J.M.-C. alcătuiesc un cuplu în care reacţiile sunt reciproc posibile, bidirecţionate; în egală măsură fiecare dintre ei sunt o posibilă victimă şi un posibil agresor. Imaturitatea lor, infantilismul a dus până la blocarea mecanismelor de sinteze şi reevaluări logice, la inhibări decizionale, transformând astfel jocul într-o armă care putea lovi în măsură egală pe amândoi, ceea ce s-a şi întâmplat de fapt. Cel de al treilea membru al dramei (căci acest joc a fost o dramă autentică) participând ca martor, infantil, a fost lecuit de infantilism; deşi brutală amputare a inocenţei jocului, copilul celor doi ar putea prezenta supriza unor alterări comportamentale ulterioare.

Pentru cei care au condus din umbră acest joc de marionete cu final tragic (părinţii Iui C.) aglomerând atmosfera cu noi elemente pe care le-au aruncat în acest "joc periculos" al celor doi, responsabilitatea umană a actului ar trebui să fie o povară şi o plată. Din punct de vedere social, juridic, J.M. este într-adevăr vinovată de uciderea soţului său, luându-se în considerare circumstanţele nevrotice ale situaţiei care au determinat actul; dar din punct de vedere uman-existenţialist, prin prisma unei epistemologii sufleteşti, J.M. este o victimă

în egală măsură cu C., fiind diferite doar planurile pe care îşi consumă culpabilitatea cei doi (viaţă-moarte).

Avem certitudinea că J.M. a înțeles atât cât putea să înțeleagă, ispășește atât cât a greșit, dar nu poate trăi o situație de similitudine cu C. De aceea J.M. nu trăiește pericolul unor relaționări interumane agresive, nici aici în detenție, nici mai târziu în libertate; ea nu va repeta fapta și unicul mod în care acumulările sale de agresivitate se vor defula, se vor manifesta într-o manieră masochistă sau rezolvate prin sublimare în lectură.

încerc să-mi imaginez o stradă liniștită cu copaci desfrunziţi, o după amiază de toamnă clară și pătrunsă de misterul ruginiului, o stradă pe care J.M., un copil bătrân pentru care nu au existat niciodată satisfacții și împliniri de femeie matură, îşi va plimba copilul și propria-i amputare spirituală socială.

Concluzii - Repere de psihoterapie

Reintegrarea socială a lui J.M. reprezintă o problemă privind nivelul la care ea se va face; un moment extrem de dificil va fi cel al pierderii părinţilor care reprezintă forul suprem de stabilizare și securizare a lui J.M.; acesta va fi un examen pentru care J.M. trebuie pregătită din vreme și în vederea căruia trebuie învățată să lupte nu numai să aștepte, să amâne "jocul" și să-l materializeze în acțiuni corespunzătoare vârstei sale.

De aceea pentru J.M. sistemul reeducativ trebuie gândit și conceput ca un șir de acțiuni care să-i solicite dezvoltarea spiritului de răspundere, a posibilităților decizionale, a concreteței și utilității imediate a acțiunilor sale; ea trebuie cooptată, deci, în activități concrete, eventual gospodărești în care să aibă răspunderea rezultatului, căci numai așa va putea învăța că realitatea nu-ți permite să te eschivezi fără a te sancționa, că trăind ca ființă biologică ești obligată a te Implica ca ființă socială, că refugiul în ireal, fantastic (lectură), este o punte de moment pe care nu se poate trece pe malul celălalt, ci doar prinde putere.

Complice cu Morfeu

Deseori am reflectat asupra rolului educativ deosebit, de instruire și emancipare concomitent cu revizuirea comportamentală a detenției. Aceste gânduri ale mele mi-au fost confirmate și atunci când am cunoscut-o pe C.D., tânără, deținută în penitenciar pentru infracțiunea de omor.

C.D. s-a născut în 1953 lângă Arad, într-o comună de oameni gospodari, într-o familie echilibrată, armonioasă și a avut o copilărie fericită alături de doi frați deveniți mai târziu muncitori cu înaltă calificare. întreaga copilărie este străbătută de atmosfera proteguitoare creată de părinți în jurul ei; așa s-a obișnuit cu poza de "păpușă", frumoasă și cuminte, poză creată de părinți și în virtutea căreia a avut un regim preferențial. Astfel C.D. înțelege că se pot ascunde mici răutăți fără a fi sancționate, că i se poate permite orice - acestea fiind trăsături caracteristice constituite mai târziu și revenite ca o monedă justificatorie după act.

Având o situație școlară medie, corespunzătoare nivelului cognitiv și intereselor culturale scăzute, C.D. renunță la studii în anul II de liceu pentru a se căsători cu un șofer, o căsătorie rapidă la care părinții se opun, considerând-o prematură.

Locuiește Ia părinții soțului, apoi din cauza neînțelegerilor se mută la bunica ei, unde spiritul ei de dominare și încăpățânare pot să se manifeste fără nici o restricție. După doi ani de la căsătorie, ani în care tânărul menaj era caracterizat prin armonie și lipsă de evenimente dramatice, tânărul soț pleacă pentru a satisface serviciul militar, timp în care C.D. rămâne acasă îngrijindu-și copilul. După întoarcerea soțului și apariția celui de-al doilea copil, relațiile celor doi se schimbă radical; pe deoparte C.D. apatică și foarte sigură de achizițiile sale sentimentale, își manifestă tot mai deschis egocentrismul, refuzând să includă în sistemul său spiritual făptura soțului, manifestându-și tot mai direct necesitățile fiziologice și sociale față de el, nicidecum spirituale; soțul simțindu-se ca o monedă socială de schimb; iar pe de altă parte tânărul soț plictisit de această căsnicie extrem de prematură și complicată brusc de niște responsabilități pentru care el nu este pregătit psihic, începe să bea, căutând completitudinea în mijlocul tinerilor de vârsta lui.

în fața acestei situații, familiile celor doi încearcă și fac eforturi s-o remedieze, dar totul fiind zadarnic. C.D. se simte amenințată în însăși

ființa sa fizică și morală, această situaţie generând o tensiune pentru care C.D. nu gândește nici o posibilitatea defulatorie.

în seara zilei de 28 august 1975, târziu, soțul lui C.D. se întoarce beat acasă desfășurând un comportament de mare brutalitate, în ciuda faptului că alături de C.D. erau copiii. După ce el adoarme, C.D. are brusc revelația rezolvării problemei, o rezolvare malignă, monstruoasă și extrem de simplă, de brutală. îl lovește cu cuțitul în inimă în timp ce el dormea, iar apoi pleacă în curte nelăsându-se impresionată de rugămințile lui de ajutor pe care i le cere, așteaptă un timp și se întoarce în casă abia atunci când are certitudinea că el este mort. în acel moment ea trăiește o stare de mare confort psihic, lipsind cu desăvârșire atât culpabilitatea cât și teama de consecințe, considerând că a rezolvat la modul cel mai eficient problema propriei sale securități psihice și fizice.

în acest timp își pregătește un sistem explicativ pentru cei din jur, inducând ideea unei sinucideri, își cheamă părinții fără să le spună adevărul, apoi a doua zi poliția, fără să se gândească nici un moment la posibilele consecințe, la vinovăția ei, pe care societatea, mai devreme sau mai târziu, trebuia să o descopere și să o sancționeze.

în momentul în care prinsă în plasa propriilor contradicții și unor probe evidente, recunoaște fapta comisă neregretând-o însă și având o luciditate tipic psihopatică, explică și celorlalți propriile justificări "dacă nu făceam eu o făcea el, nu avea rost să trăiesc cu el așa", deci C.D. nici acum după 6 ani de detenție timp în care a receptat suficiente influențe reeductive mulate pe creerea și înțelegerea culpabilității, C.D. nu regretă fapta comisă, ci doar pierderea libertății. Vidul său afectiv, uscăciunea lui C.D. se relevă într-un mod elementar chiar și prin lipsa de interes pentru copiii săi care sunt crescuți de soacra sa, aceștia nefiind incluși în planurile sale de viitor.

După efectuarea faptei C.D. a considerat Că a încheiat un capitol neplăcut din propria-i viață, a lichidat un obstacol pentru totdeauna și ca atare este detensionată și perfect liberă din punct de vedere moral, fiind roaba inconștientă însă a sărăciei sale psihice, a degradării cognitive și a alterării catatonice, prezente în virtutea structurii sale psihopatice, căci C.D. este o psihopată schizoidă catatonică cu semne evidente de degradare cognitivă.

Aplicarea testului proiectiv SZONDI confirmă concluzia sus menționată și ne dă totodată o imagine completă a schismei, a situației psihice concrete în care se află C.D. și spre care se îndreaptă.

Introversia constituțională și autismul său se datorează nu unei rezonanțe intime cu fapta disproporționată prin amploare, ci degradării afective extrem de rapide care conferă o conduită lipsita de suplețe, de coloratura afectivă, de perspective reintegrative.

Concluzii - Repere de psihopterapie

Indiferent de modul în care reeducarea va încerca să o schimbe pe C.D., rezultatul va fi un eșec, pentru că există niște imposibilități de funcționalitate psihică care se opun, care presupun particularități energetice de o anumită factură.

Dezvoltarea intereselor culturale (C.D. în detenție a învățat să iubească lectura) de o anumită factură, dorința de integrare socială (care este reeducativă întrucât este stare de fond a tuturor deținutelor din penitenciar) o emancipează pe C.D., conducând-o spre formarea unei conduite care este imună din punct de vedere social-uman. Indiferența și lipsa posibilităților de a rezona și vibra în rând cu oamenii și pentru oameni, se va manifesta în atitudini disimulate care nu o să-i perturbe activitatea.

Este dureros să constați că un om care a ucis este impenetrabil și insensibil la propria-i eroare," la propriul eșec uman. În ultimă instanță, ordinea socială ne cere neutralizarea agresivității și crearea unor atitudini salubre; mai puțin se impune cerința, imposibilă dealtfel, de a plăsmui un om clocotitor și cu o înaltă priză de conștiință, dintr-un material uscat; în Sahara deocamdată nu vom putea, oricât am dori, am crea magnifice grădini roditoare.

Este inutil a aduce în discuție relația lui C.D. cu victima, întrucât aceasta nu a existat niciodată ca identitate umană distinctă, ci doar ca obiect de a satisface anumite cerințe specifice.

Acest final devine penibil pentru analist care se vede pus în dureroasa și paradoxala situație de a recunoaște că există limite existențiale, deocamdată, atât în puterea de înțelegere a celorlalți, dar mai ales în puterea de modelare și direcționare spre plus a oamenilor.

Concluzii finale

Urmărind confirmarea unei ipoteze am străbătut o distanță ce se măsoară în semnificații și profunzimi; distanță imposibil de analizat în afara omului ca subiect și obiect fundamental al vieții.

Comportamentul omucidar apare ca o fidelă oglindă, de mare claritate, a tribulațiilor, a avatarurilor sociale ale psihopatului care indiferent de concretețea atitudinilor sale, de maniera de relaționare, pune în lumină în capacitatea sa funciară de a se adecva la real prin comunicare, implicare și apartenență (afectivă și socială).

Prezentând în interpretarea psihanalitică cinci cazuri diferite ca motivație a actului cât și ca modalitate concretă de realizare, dar comune din punct de vedere al psihopatiei ce le caracterizează, am vrut să acredităm ideea ipotetică pe care am construit lucrarea și anume, în proporție majoritară, autoarele unor comportamente omucidare sunt psihopate caracterizate prin dizarmonia fundamentală funcțională a întregului psihism, dizarmonie care în anumite condiții concrete de devenire și circumstanță generează atitudini aberante, insalubre social, inacceptabile din punct de vedere social-uman.

Structura internă a lucrării a urmărit ideia elucidării conceptului de psihopatie și abordare a lui nu numai din punct de vedere teoretic, psihopatologic, ci în țesătura interrelațiilor și valențelor ce le capătă prin definirea individului inseparabile de mediul de incidență intra și extrapsihologic.

Astfel am prezentat conceptul de personalitate nu ca pe un dat fix, ierarhizat didactic la trei nivele (aptitudinal, temperamental, atitudinal) ci ca o expresie a întregii activități fizice, ca sistem integrativ structural prin care indiyidul uman cunoaște mediul, îi acorda o anumită semnificație, raportându-se și adecvându-se la el cât şi influenţând-l, ordonându-l ca agent sanogenetic sau patogen.

Dificultatea de a delimita starea de sănătate psihică de normalitate, rezidă din bogăția și plasticitatea inepuizabilă a omului, a posibilelor raportări la ceilalți, la mediul uman și social totodată. Din acest punct de vedere personalitatea psihopatică nu este o boală mintală cu etiologie socială, ci o realizare aberantă a individului biologic ca ființă socială, cu etiologie intrapsihică, înnăscută.

în măsura în care fiecare individ uman are trăsături psihopatice în virtutea unor particularități energetice, de fiziologie și funcționalitate a

scoarței cerebrale, accentul de declanșator al comportamentelor aberante cade pe mediu (educațional, interuman, social, afectiv).

Individul acordă semnificații diferite în funcție de datele intrapsihice, unor situații comune pentru toți membrii comunității umane, participând astfel la îmbogățirea mediului, a experienței colective, social-umane.

Din aceste motive, a acționa, a reeduca, personalitatea psihopatică cere forțe ciclopice deocamdată doar visate, căci trebuie acționat pe mai multe planuri, dintre care cel genetic și educațional sunt esențiale.

A modifica datele existențiale ale unui individ (funcționalitatea intrapsihică) înseamnă a avea dreptul divin de a-l recrea, ceea ce depășește limitele unor intenții de ameliorare și ordonare socială.

Din punctul nostru de vedere și raportat direct la compartimentul vieții sociale care a reclamat studiul nostru, personalitatea psihopatică interesează în măsura în care prin comportamente de maximă malignitate conturbă ordinea socială, umană. Astfel trebuie eliminate consecințele individuale și sociale ale actului și făcute eforturi în vederea recuperării omului atât sub aspect strict psihologic cât și sub cel al rentabilitățiisociale.

Este evident faptul că psihopatul, indiferent de gradul de dizarmonie cât și de malignitatea actului săvârșit, rămâne virtual același depozitar al acelorași potente distructive, dar reeducarea prin condiționarea agresivității și învățarea unor strategii de adecvare normală la social, redă conținutul social individului. Deci, a fi psihopat nu este sinonim cu a fi ucigaș, așa cum nu toți indivizii ce au prezentat comportamente omucidare sunt psihopați; este o gradare imperceptibilă a dizarmoniilor psihice care capătă amploare și determină atitudini omucidare în condițiile concrete, frecvent frustrante ale realității.

Subiecții testați reprezintă îh mod voit cazurile de maximă malignitate socială din care este exclus aleatorul, fiind evidentă și luată ca element de bază, premeditarea și execuția tipic psihopatică a faptei; de la aceste maxime spre normalitatea socială există infinite tranziții concretizate în comportamente omucidare diferite.

Se remarcă rolul frustrării, al toleranței la frustrare în geneza atitudinilor omucidare, semnificația obiectului omorului se confundă în mod subiectiv cu stressorul principal. Din acest punct de vedere actul apare ca o necesitate plecată din instinctul de supraviețuire; eronată

este însă atribuirea semnificațiilor celor cu care se relaționează ucigașul cât și modalitatea de a reacționa și de a-și apăra propria ființă.

Un alt aspect ce trebuie relevat este relația cu victima, relație abordată pe două niveluri: - înainte de act (dictând modalitatea concretă de execuție a actului) și după act (prin mecanismele culpabilității).

Dizarmonia psihopatică este evidențiată de act care relevă clivajul gândire-afectivitate, înscriind astfel ca preponderentă în cadrul indivizilor ce au avut comportamente omu'cidare, clasa psihopatiilor schizoide cu elemente mixte diferite care acordă aspectul de diversitate psihică indivizilor umani. Fie că este vorba de o psihopatie schizoidă paranoidă cu o mare încărcătură sadică și însoțită de tulburări sexuale ca în cazul lui T.V.D., fie că este o psihopatie schizoidă paranoidă cu note isteriforme - cazul M.I., fie o "nevrosa verra" - deci o psihopatie isteroidă cu elemente cenestopate și aparență nevrotică întâlnită la J.M., ori catatonia schismatică a lui C.D. sau psihopatia sexuală explozivă, de mare forță și tensiune, în cazul lui T.M. Este prezentă aceeași inadecvare socială, lipsa posibilităților de comunicare autentică, de rezonanță cu asociatul și în primul rând de sterilitatea afectivă.

Aceste cinci cazuri prezentate într-o manieră de confluență psihologico-literară, eseistică (din rațiuni de comprehensibilitate) alese ca reprezentative pentru o întreagă categorie de comportamente omucidare; criteriul de grupare a fost relația cu victima, cât și semnificația subiectivă de stresor, acordată în mod eronat victimei. Victima este întotdeauna legată de obiectul iubirii, al posesiunii. Dorința de posesiune, oarbă, brutală, dezlănțuie jocul periculos al pulsiunilor inconștiente, de tensionări întotdeauna brutale. Brutalitatea, agresivitatea este moneda de schimb pe care o folosește psihopatul pentru a-și poseda definitiv obiectul dorit.

Fapta în sine constituie o experiență socială sancționată extrem de drastic de colectivitate și teama m fața represiunii poate constitui un temei reeducativ care suplinește valoarea reeducativă a culpabilității și autorevizuirii experiențiale imposibilă la psihopat.

Nu trebuie omise modificările nevrotiforme determinate de detenția în sine care deprivând o perioadă mai îndelungată, anulează anumite date constituite ca și trăsături producând modificări extrem de

importante la nivelul individului. Este vorba de sexualitatea deținutei care prin refulări succesive, prin modificări ale scopului sexual se șterge ca pulsiune normală aplatizând interese și manifestări instinctuale considerate drept normale. Este frecventă modificarea și transformarea dorinței sexuale în special la deținutele ce au executat o pedeapsă mai mare în timp; în ciuda unor date temperamentale și energetice se ajunge cu prețul unor mari tensiuni și note depresive la asexualism.

Raportarea la lume însemnă și raportarea lumii la noi, deci un proces de schimburi reciproce, de câștiguri și pierderi de ambele părți. De aceea ni se pare inutil a comenta în ce măsură mutilează psihic fapta și în ce măsură dorința de reeducare, prin schimbarea unor date naturale chiar dacă ele sunt inacceptabile din punct de vedere social-uman.

Acest studiu explicativ nu are pretenția descoperirii cauzei unice pentru că ea nu există sub această formă și nici a unei metode infailibile de reeducare.

Suntem oameni și păstrăm virtualitatea unor acte de largă semnificație, acționând ne descoperim atât pentru momentul actual cât și pentru cel viitor, întocmai unor arheologi ce prefigurează viitorul reconstituind din cioburi o amforă. Și munca de restaurare, de recreare a unor forme și conținuturi distruse poate să fie o muncă de anticipație, de creație.

Nimic nu este mai pregnant, mai prezent, mai universal m viață, m mediul social, decât omul, model și manifestare plenară a sufletescului.

Printr-o prismă freudistă, Edgar Morin consideră că omul trăiește o permanentă situație nevrotică, ca o condiție paradoxală a conservării sănătății sale, fiind astfel subiectul unui conflict radical care-l împinge atât spre un progres cât și spre regres. Astfel se face o distincție între omul social - inadaptat la soarta sa biologică de a fi muritor și omul social - inadaptat la soarta sa socială, de a fi reprimat. Această dublă inadaptare îl poate împinge atât spre boală și delincventă cât și spre realizări și progres.

Fără a avea pretenția unei abordări exhaustive a comportamentului omucidar, am încercat a pune în valoare aspectele calitativ-deviante, specifice și relativ asemănătoare, ale persoanelor ce au comis infracțiuni contra persoanei - omucideri.

A lipsit intenția prezentării unor comportamente aberante ca manifestări directe ale unor personalități morbide, marcate de boală și ca

atare lipsite de responsabilitate socială. Am încercat să confirmăm într-o manieră confluentă psihologico-literară ipoteza noastră de lucru, și anume:

- personalitatea psihopatică, premorbidă, responsabilă social este generatoarea unor conduite aberante de maximă malignitate; concret: - în majoritatea omuciderilor, făptuitorul se erijează psihanalitic în postura unui individ dizarmonic dezvoltat psihic, dizarmonia sa fiind structurată prin naştere, fiind imposibilă înlăturarea ei prin ontogeneză, ci doar atenuarea ei.

Se pune problema condiţiilor concrete, exterioare, care determină declanșarea unui asemenea act la anumiți indivizi cât și a posibilităților de previziune, evitare, reeducare și reinserție socială a acestei categorii de infractori.

Este necesară înțelegerea personalității ca sistem structural și existențial în cadrul căreia fenomenul proiectiv este o manifestare externă caracteristică. încercările de definire ale personalității sunt multiple:

- element stabil al comportamentului unui individ (R. GUTHRIE).
- ansamblul de caracteristici bio-fizico-psihologice, care permit adaptarea generală la ambianță (SHELDON).
- construcție factorială, dinamică (RB. CATTELL).
- algoritm de îmbinare a indicatorilor energetici, intelectuali și atitudinali la nivelul individului (H. EYSENCK).

Personalitatea apare ca organizare dinamică a aspectelor cognitivo-intelectuale, afective, conative (pulsionale și voliționale), fiziologice și morfologice ale individului, deci un ansamblu ce se caracterizează prin unitate, integritate și structuralitate. Ea este un produs calitativ superior, elaborat în cursul evoluției social-istorice a individului, ca o consecință a interacțiunilor sale cu mediul socio-cultural, reprezentând asimilarea de către individ a experienței socio-culturale a acestui mediu.

Organizarea stratificată a personalității în instanțe suprapuse a fost susținută de numeroși autori. în aceste cazuri personalitatea este considerată ca un sistem de instanțe articulate sub formă ierarhică, dar susceptibilă la variații individuale limitate.

Concluzionăm că personalitatea este un sistem dinamic hipercomplex, o dimensiune supradotată, cu funcție integrativ-adaptativă a

omului, care presupune existenţa dimensiunii fiziologice şi biologice, dar care nu este o prelungire a lor. (Personalitatea - sistem autoechilibrat şi rezistent la influenţe externe).

Fenomenele psihice reprezintă un tot unitar; aspectul elementar, pulsional-energetic şi de elaborare conştientă sunt inseparabile. Dinamica inconştientă a personalităţii umane, cu reflectarea ei în comportament, trebuie înţeleasă în raportul ei dialectic cu personalitatea conştientă (motivaţiile, intenţiile şi veleităţile subiectului cu punct de plecare în realitatea înconjurătoare). Funcţionalitatea care face ca răspunsurile comportamentale să difere în condiţii similare este asigurată de nivelul energetico-pulsional, propriu fiecărui individ în parte.

Caracteristica globală a omului rezidă în relaţiile cu oamenii, cu ansamblul societăţii; de aceea comportamentul individual trebuie înţeles ca parte componentă a unui comportament social.

- 6 -

Și totuși femeia ucide

De ce ucide femeia? - Este întrebarea pe care mi-o puneam Ja începutul acestui studiu de psihanaliza crimei; cercetarea durează de mult.

Am trecut în revistă cazurile studiate și cazurile la care am lucrat personal în interogatorii și investigații asupra conduitelor simulate sau în expertizele psihologice ale personalității.

Am studiat literatură de specialitate, am dezbătut idei în materie cu specialiști și colaboratori; finalizam aceste câteva rânduri când un eveniment psihologic de excepție criminologică a venit o dată în plus să confirme realitatea femeii asasin.

De data aceasta asasinul era medic... o femeie medic și mamă - în acest caz de excepție cea care suprima viața era aceea care jurase s-o apere și s-o ocrotească, era cea care purtase viața, perpetuând-o și dându-i naștere...

Din păcate, din considerente care-mi scapă, nu m-au implicat ca specialist în acest caz. Poate fi invocată competența teritorială, punctul de vedere al procurorului desemnat să interpreteze cauza, inutilitatea sau inoportunitatea interogatoriului psihanalitic și a detecției conduitei simulate etc.

Cert este că speța este acum finalizată, verdictul a fost dat, cortina a fost trasă, soluția a rămas definitivă...

Și totuși ceva persistă încă - sentimentul că unul din principiile fundamentale ale procesului penal a fost încălcat - art. 3 Cod penal stipulând că "în desfășurarea procesului penal, trebuie să se asigure

aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana făptuitorului" şi, dincolo de toate, adevărul ştiinţific, studiul de caz, analiza transversală şi longitudinală a personalităţii protagoniştilor, abordarea multidisciplinară (sociologică, psihologică, medico-legală, psihanalitică, biochimică, genetică etc.) a unei speţe de o asemenea complexitate, părând absolut obligatorie.

De ce a ucis acest medic, care au fost resorturile motivaţionale ce au determinat actul criminal? - Ce şi cât din dinamica psihanalitică a dictat suprimarea vieţii? Care a fost importanţa subconştientului şi în ce notă iraţionalul a determinat gestul ucigaş? - Câtă intenţie şi câtă culpă? Câtă premeditare şi câtă simulare? etc.etc. Într-o cauză în care bâlba a fost nota dominantă, atâta vreme cât cel puţin din punctul meu de vedere, două lucruri nu sunt clarificate: unul MATERIAL - cauza morţii victimei şi unul PSIHOLOGIC-SUBIECTIV - vinovăţia, intenţia sau culpa?

Ori, stimaţi colegi, stimaţi profesionişti şi demni slujitori ai balanţei, între 7 ani culpă şi 20 de ani intenţie este un oarecare dezechilibru... şi deasupra tuturor acestor fapte într-un echilibru care pâlpâie precar BALANŢA CONŞTIINŢEI... şi Dumnezeu care este deasupra fiecăruia din noi....

Şi iată-te aşadar prietene psihanalist (psiholog, jurist, medic, student etc.) în faţa unui caz pe care-l vom trece în revistă împreună fără a-l altera cu nimic, ci lăsându-l aşa cum, la vremea respectivă, l-au tratat presa şi documentele oficiale ale procesului penal.

* * *

în rechizitoriul Parchetului General din 15 februarie 1995 s-a dispus trimiterea în judecată a Roxanei Călin, de 35 de ani, medic pediatru la Dispensarul Urban nr. 9, Ploieşti pentru asasinarea la 16 iunie 1994 a Iulianei, soţia amantului său, Bogdan Ţinteanu. Iniţial Roxana Călin a fost arestată pentru infracţiunea de omor calificat. După ce procurorii din Ploieşti au tergiversat finalizarea cercetărilor, cauza a fost preluată de Parchetul General. în urma investigaţiilor întreprinse, infracţiunea de omor calificat a fost schimbată cu infracţiunea de omor. Rezultatul expertizei psihologice a demonstrat că Roxana Călin nu a prezentat tulburări care să-i fi afectat capacitatea psihică de

apreciere critică a conținutului şi consecințelor faptelor sale și a avut discernământul păstrat în raport cu fapta comisă. în rechizitoriul întocmit de Parchetul General, Bogdan Ținteanu a fost scos de sub urmărire penală, după ce a stat arestat aproape 5 luni.

Scurt istoric

Cuplurile Doru și Roxana Călin și Bogdan și luliana Ținteanu erau prieteni de familie încă din anul 1986. în luna mai 1993, între Roxana și Bogdan se înfiripă o legătură amoroasă. Unele bănuieli în legătură cu relațiile intime ale celor doi au ajuns la cunoștința soților lor. în discuțiile pe care le-au avut soții, ambii au negat că ar întreține o asemenea relație, dar au recunoscut o afecțiune sentimentală reciprocă. în urma acestei situații ambii au avut raporturi tensionate cu soții lor, dar nu au divorțat și în cercul de prieteni s-au manifestat ca având o viață de familie normală. în prezența prietenilor, relațiile dintre Roxana Călin și luliana Constanța Ținteanu erau aparent bune, însă atunci când nu se aflau alte persoane de față, aceasta o ironiza și o apostrofa pe Roxana avertizând-o, în același timp să nu contribuie la destrămarea familiei sale. Fiind stăpânită de un sentiment de culpabilitate, Roxana Călin nu a ripostat, însă, sub aparența menținerii raporturilor dintre cele două familii, a continuat să se întâlnească pe ascuns cu Bogdan Ținteanu și să întrețină cu acesta relații intime, la sediul societății sale de proiectare din str. Zimbrului, apoi într-un imobil din apropierea cinematografului "Modem" și, în fine, într-un apartament din zona Malu Roșu.

În lunile februarie și aprilie 1994, fiica victimei luliana Ținteanu - minora Monica Ținteanu în vârstă de 4 ani a fost spitalizată cu diagnosticul "miocardită acută". Ca urmare acestei situații și suspectându-se de transmiterea unei boli ereditare fiicei sale, luliana i-a solicitat Roxanei Călin să-i faciliteze, prin relațiile ei ca medic, efectuarea unor analize serologice. Aceasta a fost de acord să o ajute şi în dimineața zilei de 16 iunie 1994 i-a telefonat rugând-o să treacă a doua zi pe la ea pe acasă și împreună să meargă la laborator.

Desfăşurarea crimei

în ziua de 16 iunie, în jurul orei 9[15], Iuliana a venit la locuinţa Roxanei din Ploieşti, str. Cuza Vodă, nr. 2, bloc B2, et. 2, ap. 4, judeţul Prahova. Aici, sub pretextul unei probe de sânge, Roxana i-a injectat Iulianei conţinutul unui flacon de thiopental - medicament cu efect anestezic. Imediat după administrarea medicamentului, luliana a devenit inconştientă. Roxana a târât-o în camera de baie, a dezbrăcat-o şi cu un cuţit de vânătoare, având lama lungă de 14,5 cm., lăţimea de 3 cm., un singur tăiş şi vârf ascuţit, i-a secţionat artera carotidă şi vena jugulară la nivelul zonei latero-cervicale dreapta, provocându-i moartea. După uciderea prietenei sale, Roxana a secţionat cadavrul acesteia, segmentele dispersate le-a împachetat m mai multe colete şi în zilele de 16 şi 17 iunie le-a abandonat în diverse locuri din oraşul Ploieşti, cu excepţia unui singur colet conţinând organe - ficatul, plămânii şi inima - pe care 1-a uitat în congelatorul frigiderului din locuinţa sa.

Descoperirea coteţelor macabre

La 16 iunie 1994, în jurul orei 12[00] la Dispeceratul Poliţiei Municipiului Ploieşti s-a primit o sesizare despre faptul că în staţia CFR - Ploieşti-Sud, într-un pasaj de trecere pe sub liniile de cale ferată au fost găsite gambele unei persoane de sex feminin.

în seara aceleiaşi zile, la ora 21[15] Bogdan Ţinteanu a sesizat organele de poliţie despre dispariţia soţiei sale, precizând semnalmentele acesteia, vestimentaţia şi că, dimineaţa, când a plecat de acasă i-a spus că urma să se întâlnească cu prietena ei Roxana Călin. Pe baza coroborării datelor rezultate din cele două sesizări, cercetările au fost orientate spre persoana medicului Roxana Călin şi aceasta, la primul interogatoriu - în ziua de 18 iunie 1994 - a recunoscut săvârşirea faptelor iar ulterior a condus în teren şi a indicat locurile în care a abandonat segmente ale cadavrului victimei. Din diversele locuri unde au fost transportate şi abandonate, fragmentele de cadavru (cu excepţia coapselor) au fost găsite şi ridicate.

Constatările medicilor legişti

Constatarea medico-legală efectuată de laboratorul judeţean de Medicină Legală, Prahova - după reconstituirea în parte şi identificarea cadavrului, a concluzionat că moartea lui Ţinteanu Iuliana Constanţa a fost violentă şi s-a datorat anemiei acute consecutivă unei plăgi tăiate submandibulară dreapta cu secţionarea arterei carotide şi venei jugulare drepte în 1/3 superioară a gâtului, cu hemoragie externă secundară. Leziunile traumatice constatate au putut fi produse prin tăierea cu un corp tăietor înţepător, posibil cuţitul, presupus corp delict, în timp ce victima se afla în decubit dorsal. Investigaţiile de laborator (serologice, toxicologice şi histopatologice) au evidenţiat apartenenţa de grup sanguin a victimei, grupa A, un rezultat toxicologic negativ pentru substanţa medicamentoasă thiopental, (stricnina) precum şi a altor toxici cercetaţi (cianură, mercur, arsen, pesticide) rezultat care, având în vedere starea cadavrului şi modul rapid de difuziune şi eliminare a thiopentatului, exclude posibilitatea ca victimei să i se fi injectat o fiolă de thiopental.

Raportul unei noi expertize medico-legale, în nr. A5/31/1995 din 19 iunie 1995, efectuat la nivelul Institutului de Medicină Legală, Bucureşti, a concluzionat următoarele:

- leziunile din regiunea submandibulară dreaptă, cu secţiuni vasculare (artera carotidă, vena jugulară) au prezentat caracter vital, acestea constituind cauza morţii victimei Ţinteanu Iuliana-Constanţa;
- celelalte leziuni în scopul depesării cadavrului, au fost produse după moartea victimei;
- leziunile din regiunea submandibulară dreaptă au fost produse cu un obiect tăietor cu lama bine ascuţită. Elementele de ordin medico-legal nu permit precizarea poziţiei agresor-victimă. Cu un cuţit, corpul delict (având lama lungă de 14,5 cm., lăţimea maximă de 3 cm., un singur tăiş şi vârf ascuţit), se puteau produce atât leziunile de la nivelul gâtului care au determinat moartea, cât şi cele produse pentru depesajul cadavrului, ţinând seama că nu s-au constatat leziuni osoase, ci numai dezarticulări.

Acţiunea şi formarea dinamică a thiopentalului au fost detaliate în adresa I.M.L. Bucureşti nr. A 12/8929 din 29 noiembrie 1994, cu menţiunea că în literatura de specialitate nu se citează accidente grave în doze terapeutice şi în cazul unei injectări lente. în mod cu totul excepţional, se pot produce manifestări alergice, care însă nu sunt de natură a determina decesul.

Probaţiunea cauzei - inculparea Roxanei Călin

Cercetarea la faţa locului efectuată Ia domiciliul inculpatei Călin Roxana din Ploieşti, str. Cuza Vodă nr.2, bloc B2, etj. 2, ap. 4, judeţul Prahova şi la cabinetul medical particular al acesteia din Ploieşti, str. Mihai Bravu nr. 2, bloc 4A, Judeţul Prahova, a condus la descoperirea:

- în congelatorul frigiderului a unui colet cu organe: ficat, plămâni şi cord, de provenienţă umană;
- pe pardoseala camerei de baie a unui fragment osos şi urme de sânge de proveninenţă umană;
- în şifonierul din dormitor, mai multe pungi din material plastic, mănuşi de damă de culoare neagră, una pereche pantaloni blue-jeans şi un tricou din bumbac cu dungi orizontale albe şi bleu-marin aparţinând Roxanei Călin şi prezentând urme de sânge uman, precum şi cuţitul de vânătoare cu caracteristicile descrise anterior, toate prezentând urme de sânge aparţinând grupei AII, grupă de apartenenţă a victimei Ţinteanu Iuliana Constanţa, cu menţiunea că inculpata Călin Roxana are grupa sanguină AB IV.

Din probatoriile administrate, respectiv cercetarea la faţa locului, constatările medico-legale, expertizele criminalistice şi declaraţiile unora dintre martorii audiaţi în cauză se poate concluziona că victima a fost ucisă, că omorul s-a produs la domiciliul familiei Călin, iar depesajul cadavrului a fost făcut de către Roxana Călin pentru a-l îndepărta din locuinţa ei cu forţe proprii şi nu ajutată de o altă persoană.

Fiind interogată cu privire la mobilul şi împrejurările în care a săvârşit faptele, Roxana Călin a declarat, în mod constant, că până în momentul în care i-a injectat victimei thiopentalul, nu luase rezoluţia suprimării vieţii acesteia. Când i-a administrat anestezicul, nu a vrut să

o ucidă, ci numai să o determine să tacă, întrucât victima o acuza că în dimineața respectivă, ea nu ar fi avut intenția să o conducă la laborator, ca să i se recolteze probe de sânge, ci numai să o îndepărteze de soțul ei Bogdan Țînteanu, pentru a rămâne numai cu el. A susținut că după ce i-a injectat anestezicul, Iuliana a devenit inconștientă și a început să prezinte manifestări convulsive; și-a dat seama că nu mai poate să o reanimeze și atunci a luat cuțitul de vânătoare și i-a secționat vasele de sânge din zona cervicală, intenția fiind de a scăpa de imaginea victimei și de corpul acesteia care nu vroia să fie găsit la ea în casă, iar cadavrul l-a depesat pentru a face colete mai ușoare și mai puțin voluminoase, pe care să le poată scoată singură afară și să le arunce.

Este de menționat că susținerile Roxanei Călin pe parcursul cercetărilor, au avut o evoluție graduală, parcurgând patru etape:

- de la data primului interogatoriu - 18 iunie 1994 - și până la data de 12 august 1994, inculpata Călin Roxana a arătat debutul reiaților sale cu victima și împrejurările în care a ucis-o.
- începând cu 12 august 1994 a susținut că uciderea victimei i-ar fi fost sugerată de soțul acesteia, Bogdan Ținteanu, fără să facă alte precizări privind implicarea lui în săvârșirea faptelor.
- de la data de 22 august 1994, a susținut că în noaptea de 16717 iunie 1994 după ce ea ucisese victima și mai avea în casă colete cu segmente din corpul acesteia, a fost vizitată de Bogdan Ținteanu și la rugămintea ei, acesta a coborât din apartament în pivniță două dintre coletele pe care a doua zi ea le-a aruncat în oraş.
  în sprijinul dovedirii veridicității susținerilor sale, Roxana a invocat faptul că în seara respectivă Bogdan și-a uitat o batistă în locuința sa, precum și faptul că în aceeași seară i-ar fi dat acestuia un inel din argint pe care l-a scos de la mâna victimei după ce a ucis-o și că acel inel s-a găsit ulterior la domiciliul lui Bogdan Țînteanu.
- după 14 decembrie 1994, când cauza a fost preluată de Parchetul General și Roxana Călin a declarat că discuțiile pe care le-a avut cu Bogdan Ținteanu și în cadrul cărora el s-a exprimat că, decât să se sinucidă ea mai bufe să moară soția,

victima Ţinteanu Iuliana - nu au fost de natură să o determine să ia hotărârea suprimării vieţii acesteia.

Inculpata Roxana Călin a admis că Bogdan Ţinteanu şi-ar fi putut uita batista respectivă cu altă ocazie în locuinţa ei şi nu neapărat vizitând-o în noaptea de 16/17 iunie 1994, iar atunci când i s-a solicitat să arate cu ce poate să argumenteze faptul că victima a avut pe deget inelul respectiv în momentul în care ea a ucis-o, a răspuns că susţinerea ei este reală, dar că nu o poate dovedi.

- în cauză, la 18 iunie 1994, Călin Roxana a fost inculpată şi arestată preventiv pentru săvârşirea infracţiunii de omor calificat şi pedepsita de art. 174 Cod penal raportat la art. 174 lit. A şi D Cod penal şi la 10 august 1994, soţul victimei Ţinteanu Bogdan a fost inculpat şi arestat preventiv pentru instigare la infracţiunea de omor calificat prevăzut de art. 25 Cod penal raportat la art. 174 Cod penal, raportat la articolul 175 lit. A şi D Cod penal.

La inculparea şi arestarea preventivă a Roxanei Călin şi a lui Bogdan Ţinteanu au fost avute în vedere: relaţiile anterioare săvârşirii omorului, locul în care a fost ucisă victima, folosirea medicamentului thiopental, cu efecte anestezice precum şi susţinerile Roxanei Călin precum că Bogdan Ţinteanu "i-ar fi sugerat" să ucidă victima şi că acesta, solicitat de ea, ar fi vizitat-o acasă în noaptea de 16/17 iunie 1994 şi ar fi ajutat-o la depozitarea în pivniţă a două colete cu segmente ale cadavrului victimei, pe care a doua zi ea le-a transportat şi le-a aruncat apoi pe raza municipiului Ploieşti.

Probele pentru care a fost inculpat Bogdan Ţinteanu

în ziua de 30 august 1994, la locuinţa inculpatei a fost desoperită o batistă bărbătească despre care soţul inculpatei - martorul Călin Doru Cristian - a declarat că nu îi aparţine, iar Roxana a descris-o ca fiind cea pe care a uitat-o Bogdan în locuinţa sa, cu ocazia vizitei pe care i-a făcut-o, în noaptea de 16/17 iunie 1994.

în ziua de 25 august 1994, la locuinţa părinţilor lui Bogdan Ţinteanu au fost descoperite şi ridicate 5 inele din metal alb, printre

acestea aflându-se şi cel despre care inculpata a declarat că 1-a scos de pe mâna victimei după ce a ucis-o şi în noaptea de 16/17 iunie 1-a restituit lui Bogdan Ţinteanu.

Raţiunile pentru care, în legătură cu implicarea Iui Bogdan Ţinteanu, a fost dispusă măsura revocării arestării preventive

în contextul relaţiilor de prietenie ale familiilor Călin şi Ţinteanu, vizitelor reciproce pe care şi le-au făcut la domiciliu, posibilităţii inculpatei de a cunoaşte şi a descrie inelele din argint ale victimei primite cadou cu ocazia unor aniversări, la cumpărarea cărora a contribuit şi Călin Roxana, invocarea de către aceasta a prezenţei în locuinţa sa a unei batiste a lui Ţinteanu Bogdan, precum şi descrierea inelului victimei pe care pretinde că i 1-a scos de pe deget în ziua în care a ucis-o şi i 1-a remis soţului, nu sunt de natură să demonstreze că, în noaptea de 16/17 iunie 1994, inculpatul Ţinteanu Bogdan a vizitat-o pe inculpata Călin Roxana acasă. Aceasta cu atât mâi mult, cu cât s-a constatat că verigheta şi o pereche de cercei din aur, un lănţişor de argint şi ceasul pe care victima le-a avut asupra sa, în ziua în care a fost ucisă Roxana nu le-a reţinut, ci le-a aruncat - separat sau împreună cu segmente din cadavrul victimei. Bogdan Ţinteanu a declarat în mod constant că nu a instigat-o pe Roxana Călin ca sâ-i ucidă soţia şi nici nu s-a deplasat la locuinţa inculpatei în noaptea de 16/17 iunie 1994, ci până la ora 1^{00} a stat acasă lângă telefon, la dispoziţia lucrătorilor de poliţie care efectuau primele cercetări iar după ora 1^{00} până fii jurul orei 2^{30} s-a aflat la Sediul Poliţiei Judeţene Prahova, fapt confirmat de doi ofiţeri de poliţie.

în raport de această situaţie de fapt şi de declaraţiile Roxanei Călin din care rezultă că discuţiile pe care le-a avut cu Bogdan Ţinteanu nu au fost de natură să o determine să ia hotărârea suprimării vieţii victimei, prin ordonanţa nr. 194/P/1994 din 22 decembrie 1994, s-a dispus revocarea măsurii de arestare preventivă a lui Bogdan Ţinteanu.

* * *

Asta a fost... Roxana Călin a fost condamnată 20 de ani închisoare. Niciodată n-am văzut atâta lipsă de profesionalism, de superificialitate

și ignoranță, sentimentul de bâlbâială care însoțește această acuzare și judecată...

întrebările mele vor rămâne peste timp și poate cândva vom avea prilejul să știm adevărul...!

- VINOVĂȚIA - culpă (accident), intenția (premeditare).
- CAUZAMORȚII - ?? - NECONVINGĂTOARE - IMPRECISĂ
- GESTUL CRIMINAL(CONȘTIENT, AUTOMAT - IRAȚIONAL, URMARE A INSTIGARE - SUGESTIEI)

De altfel apărarea ridică obiecții la care subscriu în întregime:

a) metoda de a ucide victima cu thiopental este puerilă, greu de executat, nu are efecte letale (nu au fost găsite seringa, corpul delict și fiola de thiopental);

b) "ne punem problema încadrării juridice și a verdictului și nu știm cum a murit victima" - citat din pledoarie;

c) atmosfera sălii de judecată permanent tensionată de o mulțime isterizată, intimidantă.

Descoperirea adevărului în această dramatică pricină judiciară s-ar fi putut înfăptui sub toate aspectele sale intime dacă s-ar fi respectat - dezideratul Djuvara:

"Este o necesitate inexorabilă pentru acei care aplică legile, atât judecători cât și avocați, ca să caute cât mai mult posibil *prin mijloace științifice* să cunoască *realitatea* adică să cunoască ***intențiunea** agentului **vinovat***[1]".

Ori "***intențiune***" înseamnă psihologie. Perversității, vicleniei, simulării, iraționalității, dinamicii psihanalitice, orientărilor și realizărilor emoționale, tendințelor instinctuale etc. nu le putea răspunde în acest caz decât:

- DETECȚIA CONDUITELOR SIMULATE A CELOR DOUĂ TRAGICE PERSONAJE INCULPATE INIȚIAL;
- INTEROGATORIUL DIN PERSPECTIVĂ PSIHANALITICĂ, APLICAT CELOR DOI INCULPAȚI.

[1] *Djuvara **Mircea,** Teoria generală a **dreptului,vol.** U, Societatea Anonimă, București, 1930,**p.** 24*

N-a fost să fie... Nefericita Roxana Călin, psihanalitic înlănțuită până la posesia persoanei iubite (atașare de OBIECT), își refulează **tendința** de afirmare până când tensiunile acumulate îi dictează distrugerea rivalei (OBSTACOL) și realizează **CATHARSISUL printr-un** gest de îngustare a câmpului de reflexie și abordare a realității...

O astfel de dinamică psihanalitică ne obligă să fim receptivi nuanțelor instigatoare cărora pe o astfel de structură nu le mai este necesară persistența, repetabilitatea și înscrierea lor în probe materiale ci doar o "incitație nevinovată" - *"**decât** să te sinucizi tu, mai bine să moară **soția mea**"* - restul vine de la sine, așa cum a fost demonstrat.

Fără îndoială, Nefericita Călin Roxana își va duce o cruce meritată, dar ce-o va chinui cel mai mult în timpul anilor care vor trece pe lângă ea, va fi sentimentul că poartă o *cruce strâmbă.*

- 7 -

Visul asasinei

Exercițiu de interogatoriu psihanalitic
- analiză de caz -

Scurt istoric

13 aprilie 1992... spre primăvară... Cercetarea la fața locului evidențiază tabloul tipic infracțiunilor de omor.

Victima numită I.M. în vârstă de 58 de ani este găsită în decubit dorsal,cu fața plină de sânge și craniul plesnit de lovituri... câteva scaune răsturnate, pe jos două păhărele şi o sticlă de vodcă, toate mirosind a alcool... La o primă vedere - lipsa buteliei de aragaz tăiată din furtun, pe pereți stropi de sânge... Urmele vizibile ale acestei morți violente au declanșat imediat procedurile ce se impun: cercetarea locului faptei, autopsia, expertizele medico-legale și investigațiile judiciare în vederea descoperirii autorului acestei crime odioase.

Cercetarea criminalistică evidențiase un lucru extrem de interesant, pe paharele și sticla de vodcă răsturnate pe jos, experții identificaseră urme proaspete de ștergere a amprentelor papilare... și cam atât...

Investigațiile judiciare s-au extins cu rapiditate... cerc de prieteni, datorii neonorate, rivalități, interese materiale etc.

Cine avea interes să suprime viața victmei?

Cu cine băuse victima? Cui acceptase aceasta să-i deschidă ușa și să-i fie gazdă?

Analize, versiuni, ipoteze, cerc de bănuiți, interogatorii, verificarea alibiurilor, testări de identificare a indicilor conduitei simulate efectuate asupra martorilor și bănuiților suspectați de nesinceritate și în final, excluderi, excluderi și din nou de la capăt.

De fiecare dată însă o realitate evidentă se impunea cu pregnaţă: victima acceptase vizita unei persoane apropiate cu care consumase vodcă şi întreţinea discuţii, deci, aceasta trebuia identificată din rândul persoanelor cunoscute apropiate, chiar rude, vecini, prieteni.

Iată de ce declaraţiile vecinei de pe palier numită T.M., ţigancă, evidenţiind toate caracteristicile rasei, brunetă, cu ochi de maimuţă, veşnic în mişcare iscoditoare, cu aluniţe bătute în culori indigo şi nări fremătând de animalitate şi mlădiindu-se fentos plină de solicitudine pentru curioşii aflaţi gură cască la faţa locului, se impuneau a fi cercetate cu multă atenţie...

Analiza şi interpretarea psihanalitică a conduitelor femeii bănuite

Am luat cunoştinţă de dosar...

Analiza psihologică a comportamentului tinerei ţigănci a evidenţiat:

1) exces de zel cu privire la solicitudinea cu care răspundea nevoilor mărunte ale specialiştilor care executau cercetarea la faţa locului şi care obiectiv vorbind se desfăşura pe palier în pragul uşii sale.
   a) indice psihanalitic - solicitudinea se dorea a fi o pornire subconştientă legată de nevoia de securizare, de a fi permanent în legătură cu rezultatul cercetării la faţa locului.
2) suspect de liniştitoare intervenţii asupra faptului că victima nu mai fusese văzută, motivate prin aceea că ar fi putut pleca să-şi ajute un frate infirm din provincie, aflate în contradicţie cu ideea de a anunţa autorităţile şi mai ales cu îndoieli repetate pe care ie făcea pentru a sparge uşa victimei.
   b) indice psihanalitic - conduita contradictorie rezultă din tendinţele subconştiente, pe de o parte de a amâna descoperirea faptei (nu sunt probleme a fi plecat la fratele ei infirm din provincie) iar pe de altă parte de nevoia compulsivâ a eternei întoarceri (să spargem uşa să vedem ce se întâmplă, de ce nu răspunde, unde-o fi, că n-am mai văzut-o de trei zile).
3) sărăcia datelor desprinse din declaraţiile tinerei ţigănci, toate lacunare, prudente, în esenţă susţinând că n-a văzut pe nimeni,

că n-a auzit nici un zgomot, că nu știa ultimile preocupări ale vecinei sale și că habar n-are ce s-ar fi putut întâmpla, cum s-ar fi putut defășura lucrurile și cine ar putea fi autorul oribilei fapte.

c) indice psihanalitic - ermetismul deshiderii poate fi efectul vigilenței cenzurii, secretizării posibilei matrici infracționale depozitată în mentalul prezumtivei autoare.

Derularea interogatoriului de sorginte psihanalitică

Am cerut să-mi fie adusă...

Interogatoriul de sorginte psihanalitică se supune unor reguli tactice, între care una stipulează că orice anchetator știe realitatea conform căreia "înainte de a vorbi ești privit".

Prin extrapolare, impresia creată persoanei bănuitului de ambianța în care se derulează interogatoriul psihanalitic cât și de personalitatea criminalistului psiholog este hotărîtoare în derularea ulterioară a demersului judiciar...

O privesc pe sub ochelari trebăluind printre hârtiile de pe birou... creez un moment de tăcere supraveghind-o discret... mă privește cu suspiciune... halatul alb, pereții și ușile capitonate, mocheta pe jos, aparatura de pe birou, cablurile de conectare, electrozii captatori, penițele inscriptoare, ledurile în funcțiune, curățenie, liniște, calm... impactul cu sobrietatea și oficialitatea psihologului criminalist, copleșesc... Realizez intuitiv că pot tulbura apele subconștientului prin *procedura stimulării frontale...*

O privesc în ochi și-mi trag scaunul în fața ei... stăm față-n față, o fixez printre lentilele cenușii ale ochelarilor, îi simt respirația, pe nas și pe pomeții obrajilor îi apar stropi minusculi de sudoare... întreb brusc:

- Să-mi spui când ai stat ultima dată de vorbă cu vecina ta, doamna I.M.? Repede, acum, nu sta pe gânduri vreau adevărul? Și mă ridic trecând în spatele ei... Te ascult...!

Intenționez să redeștept în ea ancestralul, structurile de arhetip ale criminalului încolțit, hăituit, aflat în fața pericolului iminent, teama[1] de

---

[1] *Vezi tehnicile psihanalitice ale lui Auguste Aichhorn - Școala de la Hollabrun, Austria - crearea stării de surpriză fi a paroxismelor agresionale, în acest context forme cathartice de descărcare psih(că cu efect de experiențăemoțională, corectivă.*

a-i fi descoperită fapta... psihanalitic comenzile de alarmă ale subconștientului se activează, instinctul de conservare trece în prim plan, cenzura, autocontrolul sunt paralizate de conduita primară emoțional-destructivă. Aştept fisura și ea se produce... Sunt din nou în fața ei, mă așez pe scaun liniștit, sigur și calm... spune fetițo!... încearcă să fugă cu privirea îh stânga și în dreapta, priveşte-n podea și dintr-o dată mieroasă, lingușitoare...

- Dle doctor, dumneavoastră vă zic, ălora nu le-am zis că s-au dat la mine și mi-au vorbit urât... Am văzut-o chiar cu două zile înainte de a fi fost găsită... am fost pă la ea, că mă mai duceam când și când... io vă zic adevărul că poate m-o și văzut fo vecină și să nu ziceți că v-am mințit... am fost pă la tanti, tanti a scos niște vodcă, am băut două ciocănele și pe urmă am plecat... zicea că se culcă... Am plecat să nu zică femeia că stau pe capul ei.

Are buzele de cretă, un tremur incontrolabil îi străbate tot corpul... mă privește-n ochi, forțându-și intuiția la maxim pentru a aprecia pe mimica mea efectele acestei versiuni pe care-o vrea salvatoare...

Interpretarea psihanalitică

Din disputa matricei morale (cenzura) cu matricea infracțională (ca achiziție mentală îh planul Eului a săvârșirii faptei), subconștientul îi dictase alegerea căii de mijloc (nici recunoașterea comiterii faptei, nici negarea faptului că n-ar fi vorbit cu victima în urmă cu trei zile)...

Mărturisind că o vizitase pe "tanti" la data critică, din punctul de vedere al logicii criminalistice greșise fatal... "Invadată de afectiv, cenzura nu realizase pericolul... obosită de preocuparea permanentă de a ține lucrurile sub control, cenzura fusese fisurată sub chinuitoarele întrebări ale bănuitului oricărui interogatoriu. Ce probe are?... Cum de-a ajuns la mine?... Ce știe? Cât știe?... De unde știe?... în speță... "io vă zic adevăru' că poate m-o fi văzut fo vecină și să nu ziceți că v-am mințit"...

Corelez rapid conținutul afirmațiilor bănuitei cu datele cercetării la fața locului și intuiesc brusc... nefericita comisese crima... Recunoaște că a intrat în casă și a băut vodcă, subconștientul dictându-i această conduită ca supapă de atenuare a acumulării tensiunii instinctului de

conservare, surescitat de pericolul demascării prin faptul că poate o fi văzut-o cineva intrând la victimă și-o denunțase polițiștilor...

în acest sens intuisem corect când alesesem procedeul stimulării frontale, chestionând-o direct cu privire la ultima întâlnire cu victima.

Exploatarea interpretării psihanalitice în planul probațiunii judiciare

În interpretarea logicii criminalistice, raționamentul era pe cât de riguros pe atât de simplu: după cum susținea că ar fi fost o vizită obișnuită, fără legătură cu omorul, pe sticla și paharele răsturnate am fi găsit firesc și natural amprentele digitale ale vizitatorului, ori specialiștii criminaliști identificaseră cert pe pahare și sticlă urme proaspete de ștergere a urmelor digitale. Ce interes a avut atunci tânăra țigancă să-și șteargă urmele de pe pahare? - Unul singur și anume, să ascundă prezența ei în camera victimei în perioada critică! - De ce? Bănuita T.M. trebuia să răspundă acestei "inofensive" întrebări. Am considerat că este încă prea devreme... doream atenuarea stării tensionale, încercând sondarea subconștientului folosindu-mă de *procedura stimulării prin analogie indirectă*. încet, încet, cu marginea halatului alb imaculat, încep să-mi șterg lentilele ochelarilor, pășesc spre birou calm și-mi șterg ochelarii cu meticulozitate, fără grabă. Între noi se instalează tăcerea, doar mișcarea mea la birou și gesturile stereotipe, mecanice ale ștergerii ochelarilor și țiganca privindu-mă cu ochii dilatați. Dintr-o dată încep cu glas abia șoptit:

- Vezi ce fac? Știi de ce fac asta?!... Ce fac eu acum?... răspunde cu gura uscată, cu glas abia șoptit și vocea gâtuită...

- Ștergi ochelarii, Dle doctor!...

- Da, dar de ce-i șterg... poți să-mi spui de ce-i șterg?...

- De dește... e murdari, de deşte...!

Dintr-o dată speriată tace... e prea târziu "E murdari de dește..." subconștientul ejectase nu răspunsul firesc "Îi ștergi pentru că sunt murdari"... murdăria putând fi orice, transpirație, grăsime, praf și urme de degete fără îndoială... cenzura fusese penetrată, însă, prin reliefarea "cauzei" urmele degetelor - efect al simetriei subconștiente a amprentelor slinoase pe care le ștersese autorul omorului de pe paharele și sticla de vodcă.

Gestul inductiv provocase răspunsul analog indus prin simetrie - acest lucru n-ar fi fost posibil dacă faptul real concret, "ștergerea amprentelor digitale de pe pahare și sticlă", n-ar fi existat ca realitate mentală obiectivă în matricea infracțională a săvârșirii faptei (amintirea).

Rapiditatea exploatării "momentelor psihologice" ale interogatoriului psihanalitic este o altă regulă care îi condiționează succesul, atac brusc fără a-i mai da nici o clipă de răgaz.

- Nefericito, citesc minciuna în ochii tăi... ai omorât femeia și te-ai umplut de păcate, credeai că o să scapi ștergând urmele degetelor de pe paharele și sticla de vodcă?!... Salvarea ta este dar în mâinile lui Dumnezeu... Are umerii căzuți, privește-n pământ, nici un gest de apărare, nici o ripostă verbală, tace... Insist...

- Știi de la bărbatu' tău cum este prin gherle și pușcării, hotărăște-te repede căci timp nu prea mai ai acum, descarcă-ți sufletul și mărturisește.

Este bine de știut (psihanaliștii mai mult ca oricare alții confirmă) faptul că semantica cuvintelor, conotațiile mesajului comunicării energizate afectiv prin intonație, pauze, timbru, realizează *transferul persuasiv* al îndemnului, realizând prin inducție mentală transferul către interlocutor al intenției (sugestie-persuasiune) în sensul dorit de psihologul criminalist.

Apelul la divinitate, păcat, salvare, în condițiile tensionate ale crizei de timp, vis-â-vis de reprezentarea pedepsei interiorizate socio-cultural într-o manieră hiperbolizată în codul etniei din care făcea parte, a condus la reechilibrarea tensiunilor în conștiința criminalului. Mărturisirea, catharsis-ul în plan psihologic au curs firesc, eliberator de povara omorului; matricea infracțională ferecată în amintirea mentalului sub apărarea despotică a cenzurii s-a diluat o dată cu mărturisirea faptei... "Sunt halită, să n-am parte, s-a dus tinerețile mele, blestemu-i pă capul meu și pă viața mea... să mor dacă nu spui tot... am intrat la tanti dă i-am adus niște bulinuri, butelia o ginisem mai demult. Femeia m-a cinstit, p'ormă m-a rugat să-i desfac butelia și mi-o dat cheia... da când m-am văzut în mână cu cheia, mi-a venit așa o nebuneală în creier, de-am început să-i dau cu cheia în cap. După ce-am omorât-o m-a luat așa un tremurici și-am luat un cuțit și-am tăiat furtunu la butelie, am luat un capot al lui tanti de m-am șters de sânge cu el, am șters cu

colțul capotului sticla și paharele să nu iasă pă ele deştele mele, p'ormă am înfășurat butelia cu capotul... şi-am trecut holul la mine... Când am ieșit, știu că nu m-a văzut nimeni, să n'am parte..."

Interogatoriul psihanalitic este interogatoriul viitorului, curat, fără violențe, torturi sau amenințări. Toată acumularea tensională a adversarilor, psihologul criminalist pe de o parte și persoana bănuită pe de alta, rezidă exclusiv în interesele lor profund diferite; primul să descopere adevărul și să contribuie la înfăptuirea actului de dreptate, cel de-al doilea să ferece adevărul și să-l ascundă în adâncul ființei sale; unul slujește BINELE, celălalt este robul RĂULUI.

Pe T.M. aveam s-o mai revăd preț de câteva minute înainte de-a fi luată:

- Dom doctor, io zic că mai bine c-am zis'o, să n-am parte m-am ușurat... De la morgă o luasem eu c-o soră de-a ei, d'am bâgat-o la capelă. Sor'sa a dormit o noapte la mine cât i-am făcut cele de cuviință, că era de prin Ardeal și-i cam plăcea și la asta să bea... da noaptea... Dumnezeu e sus,... să mă calce trenu dă spui minciuni, dă n-am visat-o pă tanti cum s-aburcase pă mine să mă strângă dă gât... M-am trezit sufocată, lac dă apă și dă spaimă să nu mă fi scăpat dracu prin somn cu ceva, să m-auză sora moartii... Da' aia n-avea treabă, să n-am parte... puteai să tai butuci pă ea, numai io n-am închis ochii pân' la ziuă...

Elocvent pentru sufletul criminal și pentru evidențierea terenului pe care psihologul criminalist de sorginte psihanalitică îl are de explorat... sufocarea, gestul strângerii de gât, spaima... simbolica reflexă a oniricului, consecinţă a gândului că autoritățile polițienești erau pe urmele ei, interiorizarea psihanalitică inconștientă a cercului care începea să se strângă, diminuându-i orice șansă de scăpare...

T.M. a fost judecată și condamnată pentru infracțiunile de omor deosebit de grav și tâlhărie la ispășirea unei pedepse de 20 de ani. - Butelia, capotul plin de sângele victimei și cheia, corpuri delicte, au fost descoperite în locuința asasinei.

- 8 -

Consideraţii şi perspective vizând psihoterapia la delincvenţi

- demers psihanalitic şi prognostic -

Retuşurile asupra personalităţii delincventului criminal, obiectiv vizat, recent de dr. psiholog Gheorghe Florian, specialist de marcă în psihologia penitenciară[1], ridică exigenţe deosebite perspectivei de intervenţie psihanalitică în această sensibilă zonă.

Reeducarea în aceste condiţii este extrem de dificilă, structura dizarmonică, cameleonică, perversă şi vicleană a personalităţii pacientului de penitenciar, glisarea continuă a reprezentărilor sale faţă de Sine şi Altul, alterarea reprezentărilor sale faţă de societatea pe care-o consideră minată şi faţă de care ejectează o continuă suspiciune, deschide o perspectivă de loc optimistă asupra demersului.

Se impun câteva consideraţii şi perspective:

- reeducarea trebuie să însemne nu adâncirea culpabilităţii ci dezvoltarea unor strategii proprii de adecvare la socialul care este cenzura etică supremă;
- intervenţia psihanalitică trebuie să fortifice reperele matricei morale (grila de valori a cenzurei) prin interiorizarea mecanismelor frenatorii eficiente în reprimarea explozivităţii instinctual-emoţionale;
- căutarea reorientării supapelor defulatorii de la conduitele agresive (sado-masochiste) către reflexia asupra consecinţelor primitive şi de ecou social complex (periculozitatea socială,

[1] *Gheorghe Florian, Reconstruirea personalităţii în mediul penitenciar - teză de doctorat - 16 februarie, 1995 - Bucureşti*

Gestul inductiv provocase răspunsul analog indus prin simetrie - acest lucru n-ar fi fost posibil dacă faptul real concret, "ștergerea amprentelor digitale de pe pahare și sticlă", n-ar fi existat ca realitate mentală obiectivă în matricea infracțională a săvârșirii faptei (amintirea).

Rapiditatea exploatării "momentelor psihologice" ale interogatoriului psihanalitic este o altă regulă care îi condiționează succesul, atac brusc fără a-i mai da nici o clipă de răgaz.

- Nefericito, citesc minciuna în ochii tăi... ai omorât femeia și te-ai umplut de păcate, credeai că o să scapi ștergând urmele degetelor de pe paharele și sticla de vodcă?!... Salvarea ta este dar în mâinile lui Dumnezeu... Are umerii căzuți, privește-n pământ, nici un gest de apărare, nici o ripostă verbală, tace... Insist...

- Știi de la bărbatu' tău cum este prin gherle și pușcării, hotărăște-te repede căci timp nu prea mai ai acum, descarcă-ți sufletul și mărturisește.

Este bine de știut (psihanaliștii mai mult ca oricare alții confirmă) faptul că semantica cuvintelor, conotațiile mesajului comunicării energizate afectiv prin intonație, pauze, timbru, realizează *transferul persuasiv* al îndemnului, realizând prin inducție mentală transferul către interlocutor al intenției (sugestie-persuasiune) în sensul dorit de psihologul criminalist.

Apelul la divinitate, păcat, salvare, în condițiile tensionate ale crizei de timp, vis-à-vis de reprezentarea pedepsei interiorizate socio-cultural într-o manieră hiperbolizată în codul etniei din care făcea parte, a condus la reechilibrarea tensiunilor în conștiința criminalului. Mărturisirea, catharsis-ul în plan psihologic au curs firesc, eliberator de povara omorului; matricea infracțională ferecată în amintirea mentalului sub apărarea despotică a cenzurii s-a diluat o dată cu mărturisirea faptei... "Sunt halită, să n-am parte, s-a dus tinerețile mele, blestemu-i pă capul meu și pă viața mea... să mor dacă nu spui tot... am intrat Ia tanti dă i-am adus niște bulinuri, butelia o ginisem mai demult. Femeia m-a cinstit, p'ormă m-a rugat să-i desfac butelia și mi-o dat cheia... da când m-am văzut în mână cu cheia, mi-a venit așa o nebuneală în creier, de-am început să-i dau cu cheia în cap. După ce-am omorât-o m-a luat așa un tremurici și-am luat un cuțit și-am tăiat furtunu la butelie, am luat un capot al lui tanti de m-am șters de sânge cu el, am șters cu

colțul capotului sticla și paharele să nu iasă pă ele deștele mele, p'ormă am înfășurat butelia cu capotul... şi-am trecut holul la mine... Când am ieșit, știu că nu m-a văzut nimeni, să n'am parte..."

Interogatoriul psihanalitic este interogatoriul viitorului, curat, fără violențe, torturi sau amenințări. Toată acumularea tensională a adversarilor, psihologul criminalist pe de o parte și persoana bănuită pe de alta, rezidă exclusiv în interesele lor profund diferite; primul să descopere adevărul și să contribuie Ia înfăptuirea actului de dreptate, cel de-al doilea să ferece adevărul și să-l ascundă în adâncul ființei sale; unul slujește BINELE, celălalt este robul RĂULUI.

Pe T.M. aveam s-o mai revăd pre{ de câteva minute înainte de-a fi luată:

- Dom doctor, io zic că mai bine c-am zis'o, să n-am parte m-am ușurat... De la morgă o luasem eu c-o soră de-a ei, d'am băgat-o la capelă. Sor'sa a dormit o noapte la mine cât i-am făcut cele de cuviință, că era de prin Ardeal și-i cam plăcea și la asta să bea... da noaptea... Dumnezeu e sus,... să mă calce trenu dă spui minciuni, dă n-am visat-o pă tanti cum s-aburcase pă mine să mă strângă dă gât... M-am trezit sufocată, lac dă apă și dă spaimă să nu mă fi scăpat dracu prin somn cu ceva, să m-auză sora moartii... Da' aia n-avea treabă, să n-am parte... puteai să tai butuci pă ea, numai io n-am închis ochii pân' la ziuă...

Elocvent pentru sufletul criminal și pentru evidențierea terenului pe care psihologul criminalist de sorginte psihanalitică îl are de explorat... sufocarea, gestul strângerii de gât, spaima... simbolica reflexă a oniricului, consecință a gândului că autoritățile polițienești erau pe urmele ei, interiorizarea psihanalitică inconștientă a cercului care începea să se strângă, diminuându-i orice șansă de scăpare...

T.M. a fost judecată și condamnată pentru infracțiunile de omor deosebit de grav și tâlhărie la ispășirea unei pedepse de 20 de ani. - Butelia, capotul plin de sângele victimei și cheia, corpuri delicte, au fost descoperite în locuința asasinei.

alterări ale **imaginei** de sine și în raport cu alții etc.) ale finalizării unor astfel de conduite;

- căutarea interiorizării **defulării** prin hedonismul conduitelor de autocontrol - (în situații similare pentru cele care execută pedeapsa);
- conștientizarea și **energizarea Eului,** prin reflexia asupra gamei soluțiilor posibile "ante **factum"** și care-ar fi evitat săvârșirea infracțiunii;
- comunicarea psihoterapeutică liberă centrată pe situații similare, aprecieri asupra soluțiilor, atitudinilor și consecințelor (lărgirea câmpului de reflexie - **dilatarea conștientului** - interiorizarea de noi experiențe) în scopul reclădirii barierelor mentale prin inhibiția conduitelor de sorginte **agresiv-impulsivă;**
- saltul **"trăirii** spre **libertate",** în care comunicarea psihoterapeutică este centrată pe reenergizarea **motivațională** a Eului și **reorientarea** grilei de valori a SupraEului față de erotism - sexualitate **agresivă, *libertate-spaimă*** de libertate etc. - proiectarea de noi modele posibile ale interrelaționării **social-umane,** muncă, hrană, adăpost, repere religioase morale, existența în sens larg **etc.;**
- angrenarea deținutului delincvent în activități intelective, responsabile, cu solicitarea inițiativei și deciziei - cultivarea hedonismului, **satisfacției** prin conștientizarea utilității demersurilor întreprinse profitabile;
- de bun **prognostic** mi se pare a fi comunicarea psihoterapeutică în sensul transparenței și exercițiului **introspectiv** al deținutului vis-â-vis de experiența proprie de sorginte psihanalitică (demers, desigur, individual și **supercalificat,** centrat pe **decondiționarea** mecanismelor violenței, ca mod de ripostă socială și în replică, condiționări ale unor conduite **eutimice** față de Sine și de Altul).

Demersul psihoterapeutic trebuie să se centreze pe realizarea unui transfer de substanță menit a face ca tensiunea dintre individ și social, încărcată de suspiciune și resentiment mai ales în detenția penitenciară, să sufere un proces de interiorizare prin înțelegerea necesității valențelor corective ale instituțiilor statului, vis-â-vis de lezarea valorilor ocrotite

legal (cu alte cuvinte deținutul trebuie să-și **defuleze** tensiunile, ostilitatea **şi** teama prin înțelegerea firescului), reglării **homeostaziei** sociale din perspectiva confruntării care **există** între necesitățile individuale pe de o parte și elementele morale, socializante pe de alta - inducerea capacității de **autoreflectare** la personalitatea **dizarmonică.**

în linii generale, principiile care generează psihoterapia la delincvenți sunt după cum urmează:

1 Demersul **psihoterapeutic** de sorginte psihanalitică se centrează pe inducerea și energizarea sentimentului de încredere în sine, pe **întărirea** inițiativei și capacității de decizie în contextul încrederii în **posibilităţile reinserţiei** sociale.
2 Terapia urmărește **eliberarea** delincventului de stările **patologice,** de regresie din **evoluţia** sa psihică.
3 Egocentrismul personalității narcisiste este diminuat prin glisarea treptată către un libido obiectual și obiectualizat **(reorientare - recentrare extra).**
4 Terapia încearcă să elimine angoasa și suspiciunea reechilibrând **Ego-ul** cu **Socios-ul** prin **reorientarea** exigențelor **SUPRAEULUI faţă** de realitate.

Stringențele **psihoterapiei** psihanalitice în nevroze (asociația liberă, atenția flotantă, **catharsisul,** clarificarea, **transferul,** rezistenta, proiecția etc.) sunt respectate și în cazul abordării terapeutice a delincvenților, dar cunosc și o serie de nuanțări tehnice, impuse de contextul situațional **psihanalitic.** în acest sens **Aichhorn** sublinia că: "terapeutul trebuie să accepte faptul că delincventul crede că are întotdeauna dreptate". Din punct de vedere **psihodinamic,** experiența emoțională a dialogului terapeutic trebuie să conducă la o restructurare pozitivă a formelor de comportament deviant, de la privirile antisociale din psihopatii **şi** până la nevrozele cu **conflictualitate intrapsihică** acută.

O categorie aparte de criminali deținuți o constituie autorii unor fapte deosebit de grave comise pe fond sexual (viol cu moarte, **necrofilie,** homosexualitate cu omor în scop de jaf sau având drept mobil răzbunarea; violatori în serie cu manifestări **sadice,** omor în cuplu **sado-masochist** etc.) - de către așa-zișii psihopați sexuali.

I-am întâlnit frecvent în practica interogatoriului de tip psihanalitic

și m-am documentat cu seriozitate asupra personalității psihopatului sexual. După părerea mea, dintre recidiviști, pacientul cu cea mai mare repetabilitate a recidivei îl constiuie această categorie de infractori.

N-am fost surprins de această realitate dat fiind forța energizantă a potențialului biologic al instinctului sexual în concepția Erosului freudian. Pe măsură ce avansam m înțelegerea fenomenului, o notă de pesimism îmi altera convingerile cu privire la eforturile în direcția corectării conduitelor psihopatului sexual în vederea salvării sale.

Recent am avut prilejul să cunosc punctul de vedere al unui cercetător de peste ocean, prof. Andrew Vachss care se pronunță tranșant: "obsedații sexual nu pot fi salvați" - The New York Times, Tuesday, Ianuary 5, 1993 - găsesc necesar să-l redau integral.

"Westley Allan Dodd a fost planificat să fie spânzurat la 12 iunie la penitenciarul de Stat din Washington în Walla Walla, pentru omorîrea prin tortură a trei băieți. Dl Dodd a refuzat toate eforturile de a se face recurs la cazul său. Probabil nu a epuizat remediile legale, dar îh mod cert a epuizat eforturile societății de "reabilitare". Un sadic cronic și calificat, a afirmat, la o recentă sesiune a curții: "Dacă voi scăpa, promit că voi viola și omorî din nou și mă voi bucura în fiecare clipă a actului". Expresia acestui act de reflexie psihanalitică retrospectivă mi se pare a fi dincolo de orice comentariu. Amenințarea dlui Dodd cere un răspuns pentru că știm că nu este unic. Nu poate fi contestat faptul că monștrii trăiesc printre noi. Singura problemă e ce să facem cu ei o dată identificați. Condamnarea la moarte nu este un răspuns.

Predispusă la o interpretare rasială și economică infinit tărăgănată, implică enorme costuri sociale și economice. Deși este eficientă - ucigașul nu va lovi din nou - condamnarea la moarte e limitată la criminali; nu ne protejează de violatori și molestatorii copiilor care după efectuarea pedepsei vor fi eliberați și cu certitudine vor comite noi crime.

Dacă nu intenționăm să-i executăm pe criminalii sexuali, speranța noastră ar fi eliminarea impulsurilor lor distructive? Dl. Dodd și tagma lui sunt sociopați. Ei sunt caracterizați printr-o fundamentală lipsă a empatiei (altruism). Toți copiii se nasc pur și simplu egoiști. își percep nevoile până la excluderea celorlalți. Numai prin socializare învață că

anumite forme de gratificații trebuie amânate iar altele refuzate. Când dezvoltarea unui copil este pervertită sau incompletă, el tinde să nu dezvolte empatia. Este o carte care lipsește, una care nu se mai poate pune înapoi în pachet după ce personalitatea este complet formată. în timp ce experiențele din copilăria timpurie îndeamnă spre o anumită conduită ele nu constrâng până la urmă răul (variantă pentru care optează individul). Sociopații pot învăța să se protejeze cu o poleială de civilizație; pentru obsedați este o parte a camuflajului lor - dar nu vor avea niciodată abilitatea de a simți altă durere decât a lor înșiși, urmărind doar satisfacerea propriilor lor dorințe. Nu toți sociopații aleg violența sexuală. Pentru unii ieșirea poate fi skulduggery politic sau economic. Dar, pentru cei care sângele și durerea sunt stimuli acționează nu mai puțin eficient și la un cost teribil și inacceptabil. Unii sociopați pot fi descoperiți. Nici unul nu poate reabilitat, pentru că nu pot fi aduși într-o stare pe care nu au avut-o niciodată. Conceptul de terapie coercitivă este o contradicție; tratamentul psihiatric eficient necesită participarea subiectului nu ca simplu recipient. Ceea ce fac obsedații sexuali atât de neînduplecați și periculoși, așa cum a afirmat candid dl. Dodd, este că lor le place ceea ce fac și intenționează s-o facă din nou.

Obsesia lor poate fi exemplificată în persoana lui Donald Chopman, un violator din New Jersey care a fost eliberat după o detenție de 12 ani, maximul pentru crima sa. A urmat un continuu tratament terapeutic în "închisoare și a rămas cu desăvârșire neinfluențat de el. Jură să atace femei în continuare - o amenințare care se reflectă în absorția sa totală cu tortura sexuală.

Ca rezultat al amenințării, el stă în casa din Wycoff cu gardă de poliție 24 de ore din 24.

Un studiu făcut în 1992 asupra a 767 violatori și molestatori de copii din Minnesota a concluzionat că cei care au urmat un tratament psihiatric au fost arestați ulterior mai des decât cei care nu au fost tratați deloc.

Un studiu canadian care a urmărit molestatorii de copii, eliberați după prima condamnare, timp de 20 de ani a relevat o rată de recidivism de 43% indiferent de terapie.

Diferența dintre cei pur și simplu încarcerați și cei supuși unei

complete game de tratament de recuperare apare statistic neglijabilă. Și cu cât actul a fost mai violent și mai sadic, cu atât are șansa mai mare să fie repetat. Un alt factor care împiedică reabiltatea este necesitatea inculpaților de a căuta nivelurile din ce în ce mai înalte de stimulare, de excitaţie. Nu există nici un declin observabil al dorințelor lor în timp. Obsedații sexuali nu exteriorizează comportarea lor, dimpotrivă, demonul se ascunde nu odată sub masca îngerului; psihopații sexuali dovedind un camelionism de excepție, vezi homicidul Romca Cosmici - cazul Anca, în al cărui mod de operare în acostarea victimei intră politețea, tandrețea, manierele, solicitudinea etc - similar altor doi asasini pe fond sexual, Pascu Nicolae (1990) și Stroe Adrian (1992) pe care-i consider rebuturi irecuperabile ale jocului genetic. Deși cei mai sadici dintre ei nu sunt arestați prima oară pentru omucidere pot încerca să omoare pe cineva în viitor după eliberarea din detenție. Dar ce putem spune de tradiționalul program de autoajutorare? Ne putem concentra să le creștem autoconsiderația? Obsedații încarcerați primesc la fel de multă corespondență ca și stelele răului. Sunt curtați de mass-media, studiați de sociologi devotați, fiecare cuvânt le este prețuit ca și cum ar fi profund. Picturile lor le sunt colectate, poeziile le sunt publicate. Trading cards le celebrează trecerea sângeroasă printre noi.

Obsedații sexuali sunt deja narcisişti; ei râd în spatele măştilor lor de încercările noastre de a-i înțelege și reabilita. Le-am câștigat disprețul prin credința noastră că ei se pot schimba prin confuzia noastră între "nebun" și "periculos", între "bolnav" și "îmbolnăvitor".

Dacă nu intenționăm să executăm obsedații sexuali și nici nu există tratament, care este ultima noastră linie de apărare? Statul Washington are aşa-numita lege a obsedaților sexuali care permite încarcerarea permanentă a celor care sunt socotiți a fi periculoși dacă sunt eliberaţi. Criticii legii susțin că psihiatria a indicat prin această măsură o precauție inadecvată. Alții citează problemele constituţionale ale încarcerării bazate pe conduita în perspectivă. Recent se vorbește mult despre castrarea voluntară. Un astfel de "remediu" ignoră realitatea. Violența sexuală nu este sex dus prea departe, este violenţa cu sex ca instrument al său. Furie, sadism și dorința de a controla sau înjosi pe ceilalți sunt forțele conducătoare. Castrarea poate fi reversată fizic cu hormoni de pe piaţa neagră și totuși există crime sexuale care au fost

comise de violatori castrați fizic. Și cum castrezi femeile. Răspunsul societății oferit obsedaților sexuali trebuie să echilibreze întinderea și intensitatea comportării posibile cu probabilitatea ca aceasta să aibe loc. Un fost condamnat care poate să se expună într-un metrou aglomerat, poate fi un risc pe care noi suntem dispuși să ni-l asumăm? Un prizonier, chiar cu o moderată probabilitate de tortură sexuală şi crimă nu este un potențial pericol. Când se ajunge la violență sexuală suma cunoștințelor sociale și psihiatrice concluzionează: comportamentul este adevărul. Obsedații sexuali cronici au trecut de membrana osmotică. Ei nu pot reveni în cealaltă parte - în partea noastră. Și nici nu vor. Dacă nu îi omoram sau eliberăm, avem doar o singură şansă[1]: să-i numim monștrii și să-i izolăm. Când se ajunge la sadicul sexual diagnosticul psihiatric nu ne protejează. Autoliniștirea ne pune în pericol. Reabilitatea este o glumă. Am vorbit cu mulți obsedați de-a lungul anilor. Ei sunt totdeauna mirați că nu-i vânăm.

Atunci când îi capturăm eventual le dăm drumul. Atitudinea noastră este o interferență deliberată cu darwinismul - o periclitare a speciei umane.

Un experiment potrivit produce răspunsuri. Experiențele cu sadicii sexuali au produs doar victime. Legea obsedatului sexual din Washington va fi în mod cert atacată la curte și vor trece probabil ani până când criteriile constituționale și criminologice să încarcereze un criminal dincolo de sentință. Probabil că un anumit răspuns pentru crimele sexuale ar fi încarcerarea pe viață, fără posibilitatea de recurs sau eliberare. Oricum, astfel de legi oferă singura noastră speranță, împotriva unei violențe sexuale epidemice care amenință societatea noastră dincolo de posibilitatea propriei ei reabilitări.

Trebuie să recunoaștem duritatea adevărurilor prezentului material şi a notelor sale de pesimism.

în fața perspectivelor investigative și psihoterapeutice ale psihanalizei, singura care poate reechilibra dizarmoniile abisale cu efectele lor criminogene stă viitorul; viitor, care în opiniile[2] distinsului nostru

---

[1] *Pentrucă nu pot savura, pentru că nu am disponibilitate psihogenetică de a vrea în acest sens, pentru că sunt "hominizi defecți", deci ei nu pot reveni la o stare normală pe care nu au avut-o niciodată.*

[2] *Eugen Papadima - postfață la "Omul cu şobolani, Sigmund Freud, editura Trei, 1995,pg. 199.*

coleg profesor psihanalist Eugen Papadima, este prognozat a ne oferi senzaționale descoperiri de genetică şi psihogenetică, deschizând perspective de o deosebită spectaculozitate investigațiilor psihanalitice a secolului XXI .... să fim deci optimişti.

Problema psihanalizei la delincvenții criminali are o serie de exigențe specifice care o diferențiază față de modelul nevrotic, subiect prin excelență al psihoterapiei psihanalitice tradiționale.

Dizarmoniile de tip nevrotic se bucură în planul ecoului social de o mult mai crescută toleranță față de formele de deviantă antisocială unanim aprobate și menționate juridic. în același sens ameliorarea stărilor nevrotice nu se resimte în indicele de sanogeneză al comunității atât de mult cât s-ar resimți efectul terapeutic pozitiv înregistrat la personalitățile dizarmonice criminale, care o dată eliberate, s-ar reinsera societății sub sancțiunea unui indice minim de recidivă heteroagresivă.

Pe de altă parte fără îndoială că disfuncțiile sociale și de aici interesele colectivității față de ansamblul măsurilor ce trebuiesc întreprinse (măsuri de siguranță, obligare la tratament etc.) sunt mult mai stringente Ia delincvenți decât la nevrotici.

Primele încercări de abordare psihoterapeutică, după principiile freudismului ale delincvenților și configurarea unor modalități de reinserție socială ale acestora aparțin lui Auguste Aichhorn în perioada de după primul război mondial (la Hollabrun în Austria), intervenția psihoterapeutică fiind centrată pe sentimentul trăirii de către delincvenți a apartenenței la o societate sau grup și asanarea "tarelor sociale" hic et nunc prin dialog interuman transparent, prin comunicare. Stilul terapeutic al lui Aichhorn consta în crearea unei stări de surpriză, fără însă a intimida sau a introduce o frică prin care să domine; de asemenea el reușea să arate tărie, fără însă a fi amenințător, știa să inducă o empatie pozitivă, fără să facă însă promisiuni false. Acest mod "charismatic" prin care terapeutul se impune în fața pacientului este de natură să creeze un sentiment de respect al celui din urmă. Aichhorn conducea dialogul terapeutic până la punctul în care aștepta ca delincvenții (cu caracter agresiv pronunțat) să ajungă într-o stare de confuzie și anxietate, de disconfort. În acest moment

aceștia nu mai erau în stare să găsească o supapă pentru exteriorizarea agresivității pe **care-o afişaseră** până în acel moment; de aici, concluzia că și formele acute de agresivitate ajung la un punct de saturare și, de aici, la inhibare. Statutul dominant al psihoterapeutului condamnă la insucces încercarea pacienților delincvenți de a perturba comunicarea prin gesturi de intimidare și conduite agresive autoîntreținute, căci în **faţa** unei atitudini ferme, superioare și- în același timp **comunicativ-transparente** directe, toate acestea sfârșesc prin a fi gesturi **catharsice,** de **descărcare** psihică, ce au efectul unei experiențe emoționale corective cu caracter **"energizant".**

Interpretări psihanalitice şi repere orientative ale psihanalizei în interogatoriul judiciar

Sediul conflictului

în cercetările noastre referitoare la conduitele simulate[1] atragem atenţia că forţa metodei rezidă în conflictul dintre *matricea morala* şi *matricea infracţională*[2], ambele disputându-şi supremaţia în raport cu răspunderea faţă de fapta a cărei investigaţie face obiectul detenţiei.

în mod similar vom vedea că psihanaliza criminală pune accentul pe achiziţiile sociale exprimate în cenzură şi gama refulărilor aflate în subteranele sufletului delincventului.

Astfel, cenzura morală în sensul comentat de noi, nu este nimic altceva decât conştiinţa înţeleasă ca o grilă de exigenţe ale societăţii interiorizată în individ, ea este glasul altuia. Eul social din noi!

începând cu perioada copilăriei, omul priveşte continuu valenţe sancţionator-prohibitive adresate hedonismului de tip anarhic capricios, energia voluptoasă a libidoului fiind orientată de influenţa educativă a familiei către tablele de valori ale ambianţei sociale, care i se gravează astfel în conştient.

Astfel în structura personalităţii oricărui delincvent vom identifica două Euri:

---

[1] *Butoi Tudorel, Zdrenghea Voicu, Investigaţia psihologică a comportamentului simulat, Serviciul Editorial al M.I., 1991.*

[2] *Butoi Tudorel, Zdrenghea Voicu, Biodetecţia Judiciară, Editura M.I., 1992. Autorii utilizează termenii de matrice morală psihanalitic corespunzătoare cenzurii - principiului realităţii şi matricea infracţională, psihanalitic corespunzătoare Sinelui, principiului plăcerii (hedonismului infracţional).*

a) Eul *înnăscut,* dominat de legile lui Libido;

b) Eul *social,* interiorizat în timp prin contactul cu subiectul social.

între aceste două Euri trebuie să existe armonie. Dacă echilibrul a fost deranjat, apar nevrozele și delictele ca expresie neliniștitoare a dezacordului materializat în conflictul trăit.

Prin săvârșirea crimei, a delictului sau prin dezlănțuirea crizelor se intră în centrul conflictului care generează criza.

Mai devreme sau mai târziu, în forme clare sau numai prin acte simptomatice - a căror detecție și interpretare face obiectul psihanalizei criminale - împotriva voinței sale, făptașul se va demasca, dându-se Ia iveală pentru a elimina tensiunea discordiei (conflictului) dintre cele două Euri.

Autorul infracțiunilor se poate ascunde de multe, numai de sine nu...

Lăsarea obiectelor

Deseori în cursul cercetărilor ştiinţifico-tehnice (inexact denumită cercetare criminalistică) desfășurate asupra câmpului faptei[1], specialiștii identifică primele acte simpotamtice ale subconștientului, care sunt veritabili indici orientativi în direcția identificării făptașului, psihanalitic ele constituind simptome de autodemascare.

Ne referim la lăsarea de obiecte, "uitarea" în câmpul faptei a unor delicte, obiecte personale (brichete, cuțite, legitimații, cărți etc.) care după cum vom vedea au o sorginte și explicație simptomatică-psihanalitică.

Lăsarea obiectelor nu este o neglijență întâmplătoare (în psihanaliză totul este relevant; sufletul omenesc refuză hazardul deopotrivă cu actele gratuite) ci dorința confuz exprimată a Eului social, refulat, de autodenunțare, de revenire pe locurile crimei. Acest act simpotmatic este explicabil prin automatismul psihologic dezvoltat în metafizică sub terminologia "eternei reveniri".

Revenirea la locul faptei

Revenirea la locul faptei (deseori au fost identificați autorii unor crime din chiar grupul de curioși, cu ocazia cercetării ştiinţifico-tehnice

[1] *Repere modeme asupra domeniului* ***dezvoltă*** *distinsul nostru coleg, prof.* ***univ.*** *dr.* ***Emilian Stancu*** *în* ***"Ştiinţa*** *investigării* ***infracţiunilor"****, tn Criminalistica, Editura Șansa,* ***Bucureşti,*** *1994*

la locul faptei) este o consecință a realității psihanalitice a **necesității detensionării** făptașului de sub presiunea **Eului** social, care reprobă inconștient actul criminal.

Plăcerea înfiorătoare și dureros de dulce a tensiunilor **emoțional-afective** pe care i-o prilejuiește făptuitorului revenirea la locul faptei (fie chiar și retrăirea mentală sub forma reveriei a celor întâmplate), contribuie la descărcarea treptată a tensiunilor. Desensibilizarea **tensională** poate fi asemuită obișnuinței treptate **într-o** situație de adaptare, fiind de fapt consecința psihanalitică a fenomenului de **apărare-defensă.** Refularea faptei nu poate **fi** păstrată multă vreme fără inconveniente și chiar pericol pentru sănătatea psihică.

În interogatorii profesioniste cu demers psihanalitic - anchetatorii cu dublă pregătire (licențiați în psihologie și drept) din rețeaua de detecție a conduitelor simulate a Poliției Române au demonstrat excelent acest lucru - criminalii surprinși sunt aduși în situația de a mărturisi deschis și în detaliu comiterea crimelor (de fapt interogatoriul nu face nimic altceva decât să **energizeze Eul** social din conștiința individului, mărturisirea fiind în cele din urmă opțiunea sa **personală** ca act finalmente necesar **de** eliberare, **detensionare** a refulărilor).

Comentarii asupra interogatoriului judiciar de tip psihanalitic

în interogatoriul care se adresează unor bănuiți criminali aceștia se vor **autodemasca** sub influența Eului sedimentat în subconștient alături de Eul primitiv și brutal, identificând la aceștia: **lapsus-uri,** erori caracteristice, acte simptomatice, uitarea sau **defomarea** unor nume familiare **etc.**

De modul în care sunt identificate și interpretate în comportamentul acestor criminali **simptomaticile** subconștientului delincventului depinde orientarea primelor cercetări către **soluții** corecte, juste și **civilizate**[1]**.**

Sarcina specialistului psiholog pentru care interogativul este de a pătrunde în mod indirect în subconștient, unde cenzura a refulat crima sau **delictul,** pentru a apăra individul față de eventuala **demascare** și responsabilitate.

[1] *Necesitatea pregătirii psihologice a funcțiilor publice din serviciile de* ***interogatorii*** *ale* ***poliției****, parchetului* ***și*** *judecătoriilor este o necesitate a gradului de* civi-***lizație și*** *a* ***aspirațiilor*** *viitoare ale* ***societății*** *contemporane.*

Totuși cenzura este și ea supusă unor scăderi ale stării de vigilență (sentimentul religios, alcoolul, evenimentele emoționale pozitive sau negative, stresul etc.), situații în care dacă nu direct și expus, atunci deghizat și simptomatic, ecouri ale refulărilor evenimentului criminal răzbat intempestiv în comportamentul vizibil. Intuiția psihologului expert constă tocmai în identificarea corectă și justa interpretare prilejuită de surprinderea acestor momente. Iată de ce o condiție esențială a interogatoriului psihanalitic este crearea unor stări de intimitate, confort și linişte, apte să inducă relaxarea și detenta (inclusiv diminuarea spiritului critic și vigilenței cenzurii) când bănuitul se supraveghează mai puțin, când cenzura se anihilează în stereotipul mental al ideilor, să nu mai fie supus restricțiilor cum este de obicei în starea de veghe.[1]

Exemplificativ:

Porfiri Petrovici, genialul judecător de instrucție al lui Dostoievski, care utilizează metoda psihanalitică la delincvenți, poate nu atât în detalii cât în spiritul ei, caută atunci când anchetează pe Rascolnikov să-l facă să-și părăsească atenția care-i era concentrată asupra Eului său interior și să se îndrepte spre alte lucruri. Îi vorbește cu persistență enervantă despre chestii indiferente. Rascolnikov care era un coleric, sfârșește prin a se enerva și a-și ieși din sărite, comițând gesturi și spunând lucruri foarte semnificative pentru ceea ce căuta intuitivul Porfiri Petrovici.

Din experiență personală, facem remarcă asupra faptului că uneori o dată cu realizarea atmosferei de intimitate, se poate obține detenta, starea de încredere și climatul de confianță proprice atmosferei în care un interogatoriu profesionist permite Eului social - matricei morale (în sensul detecției conduitelor simulate) să se armonizeze cu tensiunile refulate, prin actul mărturisirii și detensionării matricei infracționale, până la anularea (recunoașterea faptei și acceptarea pedepsei).

[1] *Ne opunem cu hotărîre utilizării în interogatorii a hipnozei sau utilizării narcoanalizei care induce artificial o stare de scădere a vigilenței - experțiipsihologi trebuie să-l respecte pe adversar, lăsându-i nealterată capacitatea de ripostă cognitiv-afectiva și volitivă, dreptul de a se apăra cu inteligență și viclenie, inclusiv de a-și nega fapta - demersul psihanalitic este prin excelență terenul care respectă drepturile și libertățile persoanei interogate.*

Psihanaliză medicală - psihanaliză criminală (similitudini și deosebiri)

Obiecția cea mai serioasă care se poate aduce psihanalizei criminale ca disciplină independentă 'de psihanaliza medicală este faptul că în acest din urmă caz, bolnavul are tot interesul să coopereze cu psihologul în identificarea motivelor ascunse care-i tulbură sistemul nervos, pe când delincventul va pune la contribuţie toată reaua lui credință și toată viclenia perversă -nu o dată înnăscută spre a disimula și sustrage de la stabilirea vinovățiilor și răspunsurilor.

Această obiecție nu rezistă experienței practice, alături de Wittels remarcând nu o dată impendentabilitatea arătată de unii din pacienții noștri, ca și de curioasa lor încăpățânare de a ascunde detaliile cele mai semnificative. Asta și pentru faptul că, așa cum psihanalitic se cunoaște, bolnavul își face din boală un refugiu confortabil din care cu greutate evadează. Nu o dată pacientul se baricadează în sine și nu ține deloc ca detaliile, gândurile și preocupările-i interne sâ-i fie cunoscute și de ceilalți.

Același lucru și la criminal. Repulsia de a mărturisi este prezentă din fericire însă mai temporală, fiindcă psihanalitic omul este supus legităților comentate de Platon și Nietzsche - "eterna reîntoarcere" - ce-a fost vrem să fie, să mai simțim o dată plăcerea sau durerea retrăirii întâmplărilor trecute, să repetăm emoțiile violente sau delicate prin care am trecut.

Ce-l împinge pe criminal să viziteze locul unde a comis crima dacă nu legea eternei reveniri. Experții psihologi specializați în interogatorii au remarcat faptul că o curiozitate ce nu ține seama de nici o primejdie îl îndeamnă pe infractor nu o dată să reexamineze împrejurările în care a comis fapta.

Reîntoarcerea pe urma pașilor făcuți este o necesitate fundamentală a individului. Psihologii remarcă reveriile maturilor către imaginile copilăriei și ale bătrânilor către vigoarea maturității, imposibile de reactualizat. "Le retour eternei" - o forță irezistibilă îndeamnă pe fiecare să peregrineze în" trecut! De aceea demersul interogațiilor de tip psihanalitic este mult ușurat. Pe lângă tendința de refulare, subzistă și voluptatea fatală a reîntoarcerii pe drumuri deja parcurse.

Astfel ne putem explica aviditatea cu care asasinii citesc presa de senzație referitoare la abominabilele lor fapte - asasinii dirijorului Ioan

Luchian Mihalea, la data arestării mărturiseau că citiseră cu o curiozitate diabolică tot ce se scrisese în presă, zi de zi cu privire la fapta pe care-o comiseseră.

în ce-l privește pe Rascolnikov puțin timp după omorârea bătrânei se întoarce la locuința ei şi face o vizită amănunțită. Deși camera era goală, recunoaște, după urma lăsată pe tapet, un ungher unde era locul dulapului și al icoanelor. întreabă pe vopsitori unde este pata de sânge și trece în coridor să tragă clopoțelul. "Era același clopoțel, același sunet de tinichea! Sună o dată, a doua oară își aţinti urechea chemându-și amintirile. Impresia grozavă ce o simțise înainte, la ușa bătrânei, îi veni și acum în minte cu o claritate și o trăire mai pronunțată. De fiece dată se înfiora și îi făcea o plăcere tot mai mare!"

Practica demonstrează că inclusiv autorii unor omoruri care premeditează până Ia detalii crima scapă din vedere câte un lucru cu o neglijență de necrezut și în contrast frapant cu pregătirea metabolică a restului. Nu este neglijență ci act simptomatic generat de subconștient și care arată dorința de reîntoarcere.

în conformitate cu nucleul personalității criminale compus de Jean Pinatel, asasinii cei mai insensibili afectiv care operează în câmpul faptei, făcând dovada unui calm sinistru sunt totodată și cei mai avizi de a se reîntoarce la locul crimei. în același timp tot ei sunt cei care fac o serie de greșeli frapante, uitându-şi în câmpul faptei uneltele ucigașe sau obiecte personale.

Ipoteza nervozității și a fricii este greu de acceptat dată fiind îndrăzneala, calmul și cinismul cu care făptuiesc omorurile. Singura explicaţie a acestor uitări este de a le considera acte simptomatice. E. Jones spune că un medic poate măsura gradul simptomatic pe care îl au clienții pentru dânsul, după numărul umbrelelor, galoșilor, ziarelor, fularelor etc. pe care le poate strânge în timp de o lună.

Deci, dorința de reîntoarcere într-un Ioc se manifestă prin uitarea unor obiecte acolo, care te obligă să te duci să le iei. Regularitatea cu care infractorul își lasă câte ceva care îi aparține dovedește nevoia de a reveni, lucru care este întărit și de experiențele judiciare, căci nu o dată autorul faptelor a fost reținut din chiar "grupul curioşilor" polarizați în jurul faptei.

în cadrul interogatoriului psihanalitic psihologul ştie că la început cenzura îl va opri pe bănuit de la confesiune, dar curând va fi slăbită

de nevoia retrăirii a ceea ce a fost, retrăire care mai are avantajul detensionării eventualelor refulări.

Nu va fi o confesiune propriu-zis conștientă ci una inconştientă. în vorbele sale se va observa chiar că are lucruri pe care le ocoleşte. În felul în care evită punctele nevralgice se exteriorizează influența conștientului încă treaz iar slăbirea cenzurii se vădește prin comiterea de lapsusuri semnificative, acte simptomatice etc. pe care le vom examina în capitolele următoare.

Considerații de interogatoriu psihanalitic desprinse din opera lui Dostoievski

Interogatoriile clasice (inclusiv cele contemporane) păcătuiesc prin aceea că se centrează aproape în exclusivitate pe construirea probațiunii, exclusiv pe baza materialității faptelor, uitându-se că nu întotdeauna se pot găsi dovezi concludente. Jocul coincidențelor și întâmplarea pot conduce la erori pe cât de grosolane pe atât de iremediabil regretabile[1]. Un exemplu edificator îl oferă episodul misticului Nikolai din "Crimă și pedeapsă" al lui Dostoievski, care se denunță pentru o crimă pe care n-o săvârșise aducând dovezi convingătoare. însuși Porfiri Petrovici abilul judecător de instrucție, rămâne uimit. Inteligența sa care mânuie la perfecție metoda psihanalitică (cu mult înaintea lui Freud) l-a prezervat de comiterea unei dureroase erori judiciare. De altminteri, romanele marelui scriitor rus oferă un material documentar criminologie de primul ordin. Enrico Ferri a fost primul din Școala pozitivistă italiană întemeiată pe baze științifice care a recunoscut intuiția genială în trasarea tipurilor de criminali a lui Feodor Dostoievski.

Găsim necesar să adăugăm că nu este numai intuiție genială ci și o vastă experiență căpătată în închisorile Siberiei. Se știe că autorul "Fraților Karamazov" a fost condamnat la moarte ca deținut politic.

7. *Vezi cazul "Anca", 1977, București, în care interpretându-se strict tehnicist materialul probatoriu, excelent coroborat printr-un joc al coincidentelor și hazardului • ți cu totala ignorare a factorului uman • negarea faptei de către presupusul asasin, atitudinea și conduita expresivă în interogatoriu, fără a mai vorbi de expertiza privind detecția conduitelor simulate care-l excludea total - a fost condamnat un nevinovat.*

Cu puţin timp înainte de execuţie i s-a schimbat pedeapsa cu deportarea în Siberia. "Amintirile din Casa morţilor" ca şi romanele ulterioare cuprind o vastă colecţie de tipuri de criminali. Observaţiile sale pertinente cu privire la psihologia delincvenţilor se datorează nu numai timpului petrecut în Siberia ci şi unei pătrunzătoare şi geniale autoanalize, condusă în spirit creştin primitiv. Din punct de vedere al trăirilor autentice se spune că marele romancier într-un acces de epilepsie a violat o fetiţă - coşmarul lubric al lui Svidrigailov, din noaptea care a precedat sinuciderea, constituie probabil a reminiscenţă. împins de remuşcări şi-a mărturisit crima lui Turgheniev pentru al cărui caracter de altfel avea mare dispreţ. La sfârşitul spovedaniei a mai adăugat că acum îl dispreţuieşte şi mai mult. Rusul occidentalizat Turgheniev rămăsese înmărmurit în faţa acestor zguduitoare defulări. Romanele lui Dostoievski oferă, aşadar, un material documentar de prim rang pentru psihologia delincvenţelor. Una din părţile slabe pe care o are metoda faptelor materiale în cercetarea judecătorească este demonstrată de probaţiunea în autoacuzarea lui Nikolai, care în întregime conducea la vinovăţia acestuia în aşa fel încât însuşi abilul Porfiri Petrovici 1-a crezut culpabil. Dar judecătorul de instrucţie în care Dostoievski a pus atâta inteligenţă, subtilitate, simţ al datoriei şi umană compasiune pentru vinovaţi vedea bine că probele materiale erau în conflict cu observaţiile psihologice strânse de dânsul.

Interogaţiile psihanalitice cer iată aşadar (şi acesta credem că este saltul calitativ al interogaţiilor viitorului) interpretarea sufletului delincventului, punând accentul mai mult pe ceea ce delincventul spune şi face fii mod lămurit şi conştient, decât pe acţiunile inconştiente.

Dostoievski a avut ca nimeni altul înaintea lui Freud intuiţia felului cum se exteriorizează subconştientul. Tipic pentru cazurile de "uitare simptomatică" este interpretarea momentului când mama lui Raskolnikov vine împreună cu fiica sa Avdotia Romanova la Petersburg. Amândouă fac neuitată vizita în mansarda în care Rodea îşi concepuse crima. Pe când se aflau cu toţii acolo soseşte şi Sonia prostituata sfântă ca să-l invite la parastasul lui Marmeladov. La plecare mama sa n-a putut s-o salute şi şi-a luat rămas bun numai de la Razumihin. Sora sa s-a înclinat însă cu amabilitate în faţa prostituatei, iubită şi respectată de Rodion. în coridor, deşi îşi dăduse mâna pentru plecare Rascolnikov

uită aceasta și-i spune - **Dunio,** adio! Dar **dă-mi** mâna! La care **Dunia** îi răspunde oarecum contrariată: - Dar **ţi-am** mai dat-o, ai **uitat?!**

Uitarea ad-hpc era o formă sub care se arată recunoștința lui **şi** dorința de a-i mai strânge **încă** o dată mâna. Detalii de genul acesta abundă în "Crimă și pedeapsă" - "Amintiri din casa morților" și în general în toată opera lui **Dostoievski** - ceea ce dovedește că psihanaliza și interogatoriul psihanalitic au fost intuite genial de celebrul autor.

Lapsus-ul

Se pare el că este tributar imaginilor flotante care sunt în apropierea cercului luminos al conștiinței. Influența lor se resimte făcând să devieze curgerea normală a vorbirii nu din cauza **asemă**nărilor pur acustice **dintre** două **cuvinte** ci din pricina unui gând ținut ascuns sau din pricina unei stări sufletești **general-contradictorii** celei pe **care-o** afirmă verbal.

în interogatoriul judiciar psihanalitic, **lapsus-ul** este de o impor**tanţă** evidentă în găsirea adevărului ascuns de bănuit. Nu este nevoie ca între înțelesul cuvântului care trebuia pronunțat și între cel care s-a pronunțat să fie o înrudire, căci lapsus-ul nu trebuie neapărat să se refere la crimă prin înțelesul lui direct **explicit.**

Lapsus-ul **dintr-un** interogatoriu criminal apare de regulă fără **legătură** directă cu crima, dar apariția sa ca simptomatologie psihanalitică se poate interpreta în legătură cu crima.

Exemplificativ:

Un caz de amnezie temporală, urmat de lapsus este următorul: o pacientă a lui Freud nu-și poate aminti partea corpului "murdărită" de mângâierea unei mâini impertinente și voluptoase. Câteva zile mai târziu era în vizită la o prietenă și se întreținea cu ea despre vacanță și călătorii. La întrebarea unde se găsește casa sa din localitatea **M.,** aceasta răspunde: pe COAPSA muntelui, în loc să **zică** pe COASTA muntelui.

Similar se poate imagina un delincvent care a provocat leziuni în COAPSELE cuiva și nu vrea să **mărturisească.** La întrebarea unde se află situată casa lui, comite un lapsus: pe COAPSA dealului X. Specialistul psiholog inițiat în psihanaliză va interpreta lapsus-ul în sensul legăturii bănuitului cu leziunile provocate pe coapsele victimei.

Fenomenele de "UITARE"

Fenomenul frecvent și banal al uitării căruia nu i se dă altă importanță decât cea a unei enervări de-o clipă a fost ingenios studiat de Freud, descoperindu-i-se legi și mecanisme care ne pot pune în legătură cu preocupările intime ale delincventului.

Cercetarea numelor proprii în interogatoriu este de-o însemnătate primordială. Atenția trebuie îndreptată nu atât spre unele nume în legătură directă cu vina și asupra cărora conștiința veghează, ci mai mult asupra numelor proprii incidentale. Deformarea lor într-un sens care indică o legătură cu numele victimei sau în relație cu victima este un indiciu concludent.

Adeseori încercăm zadarnic să ne reamintim un nume de care ne dăm bine seama că îl cunoaştem. în locul său se substituie alte nume a căror inexactitate este imediat recunoscută de memorie. între numele adevărat și cel substituit Freud găsește o relație cu preocupările intime refulate. Substituirea nu se face în mod cu totul întâmplător ci după legi posibile de stabilit. Dealtminteri, orice gest, orice cuvânt, orice mișcare au cauze previzibile și își găsesc întotdeauna o explicație.

Un gând intenționat ascuns face oricând erupție. Pentru un psiholog specializat în interogatorii judiciare de tip psihanalitic care are o bănuială poate să şi-o verifice cu ajutorul numelor deformate, al omisiunilor sau al substituirilor de nume. Datele sufletești, cu ajutorul cărora se poate reconstitui adevărul ascuns, sunt furnizate de aflarea până în cele mai mici detalii, nu numai a împrejurărilor în care s-a făptuit delictul ci și prin cunoașterea directă a personalității și caracterului celui bănuit[1].

Analizând datele recoltate cu declarațiile obținute gândul refulat se poate identifica fie:

a) printr-o uitare a unui nume foarte familiar acuzatului, dar care este în legătură directă ori indirectă cu victima;

b) printr-o deformare a unui nume, deformare făcută în sensul unei afinități cu crima.

Ideea care este refulată răzbate la cea mai mică ocazie și felul cum se exteriorizează este specific pentru structura morală și intelectuală a individului.

1.*Recomandăm în acest sens utilizarea tehnicilor proiective Rorscharch, Szondi şi Lücher.*

La un individ caracterial format sub grila unor exigențe moral etice și religioase refularea îndelungată a crimei duce la o adevărată explozie, asemenea unei cantități de aburi foarte mari închisă într-un volum prea mic. Rascolnikov după comiterea crimei, pentru a scăpa de tortura remușcărilor, face explozie, adică își mărturisește vina și își ușurează conștiința.

în cazul unui interogatoriu judiciar psihanalitic putem iniția următorul mecanism: găsim un nume care, din dosar, este familiar acuzatului și care să fie în legătură - chiar numai o simplă asemănare de sunete. - cu numele pe care vrea să-l ascundă. îi punem apoi întrebarea dacă își reamintește de acest nume, în legătură cu un fapt oarecare din viața lui. în cazul unei ezitări, a unei deformări, a unei uitări, evident că avem un indiciu mai bun că ceea ce i se impută nu-i este străin.

Erorile de lectură și de scris

Interpretarea erorilor de lectură și de scris își găsește de asemenea utilizarea în lumea labirintică a interogatoriilor psihanalitice, al cărui demers vizează descifrarea subconștientului.

Sorgintea erorilor este aceeași ca și la un lapsus: o idee refulată sub presiunea unor neplăceri ulterioare.

De altfel există o strânsă corelație între mecanismul unui lapsus și între felul cum se comit erorile de lectură și de scris.

Imaginile flotante din jurul conștiinței prin forța lor dinamică, modifică mersul normal al scrisului și al cititului! Este cunoscut de altfel faptul curent că în cazul când o emoție invadează psihicul cuiva, expresia nu mai urmează drumul obișnuit ci suferă deformări profunde. Un gând interior, pe care nimeni nu trebuie să-l afle, este o piedică în limbajul obișnuit. Petre Pandrea dă în acest sens un exemplu foarte sugestiv[1] în sensul că o doamnă, ridicând de pe jos un bilet de hârtie pierdut de soțul ei în sufragerie, citește pe dosul acesteia cuvântul TESTAMENT (scris de soțul acesteia). Uitându-se de fapt mai atent sesizează că era scris cu totul altceva TĂNASE - TEATRU, însemnarea având rostul de a aminti soțului să cumpere bilete la teatru.

1. *Petre Pandrea, Psihanaliză judiciară, Edit. Cartea Românească 1945 București, pg. 50.*

Interpretarea erorii de lectură este următoarea: doamna respectivă avusese certuri cu soțul său, pentru a-i face proprietatea unei case pe numele ei personal, temându-se de un eventual divorț. încercarea a fost zadarnică. Gândurile refulate și prea puțin favorabile la adresa soțului său s-au dat însă la iveală prin această eroare de lectură, care a pus-o în vădită perplexitate!...

Iată așadar că, analiza documentelor bănuitului (înscrisuri, declarații date în dosar etc.), de dinaintea ca și după comiterea crimei, pot oferi indicii orientative cu privire la implicarea sa. Nu este lipsită de interes practica de a-l pune pe bănuit ca în final să-și citească propriile declarații interpretându-i erorile de lectură și comportamentul expresiv în raport cu anumite cuvinte sau pasaje pronunțate eronat.

Actele simptomatice

în interpretarea psihanalitică actele simptomatice sunt mărturisiri involuntare ale unor gânduri, ale unor afecțiuni sau ale unor repulsii ce scapă de sub controlul vigilent al Eului conștient. Autorul unei acțiuni simptomatice își dezvăluie o intenție a subconștientului într-un moment când cenzura nu-și exercită cu strictețe rolul său. Cele mai mici tulburări funcționale ale vieții noastre psihice au înțelesul lor profund. Influența lumii subterane din noi se arată nu numai la marile cotituri ale vieții, în momentele critice ci și într-o considerabilă sursă de fapte accidentale.

Hanns Sachs ne dă m acest sens un exemplu semnificativ: "... am avut ocazia să asist la masa unei perechi în vârstă, cu care sunt înrudit. Ea are o afecțiune hepatică și ține un regim riguros. Când s-a adus friptura, bărbatul a rugat-o pe soția sa să-i dea muștarul. Ea deschide bufetul,de unde ia un mic flacon care conținea pastilele pentru afecțiunea ei hepatică și îl pune în fața soțului. între flaconul cu pastile și borcănașul cu muștar nu era evident nici o asemănare susceptibilă de a fi creat vreo confuzie; totuși soția nu și-a dat seama de eroarea sa decât atunci când soțul i-a atras atenția făcând haz de această gafă banală, de fapt expresie elocventă a unui act simptomatic..."

Actele simptomatice, pe care fiecare le facem aproape zilnic sunt determinate mai ales de lupta pe care Eul nostru interior o duce pentru

adaptarea sa la realitate și mediul social. Între ceea ce dorim și ceea ce trebuie să facem este totdeauna o diferență.

Cu cât organismul este mai puternic cu atât actele simptomatice se înmulțesc. Comiterea unei crime sapă o prăpastie între ceea ce simte și între ceea ce trebuie să facă cineva, de aceea și actele simptomatice sunt mai numeroase la delincvenți.

Asociațiile de idei

Aglutinarea ideilor și centrarea acestora pe un trunchi ideativ principal nu mai este o noutate în psihologie. în acest sens se vorbește de stereotipii ideative, mentale în sensul că o idee aduce după sine o altă idee de care este legată într-un fel sau altul.

Anarhia și haosul mental nu se găsesc decât în delir sau în stări cu totul patologice. Chiar și în delir se găsește lait-motivul care ajută la sondarea abisurilor sufletești. În acest sens pentru Porfiri Petrovici din "Crimă și pedeapsă", nu delirul lui Rascolnikov, ci lait-motivul perlelor și ascunderea ghetelor (pătate de sângele bătrânei cămătărese) au fost un indiciu pentru descoperirea crimei. Relativa ordine a inteligenței umane contribuie ca ideile să se asocieze unele cu altele după afinități. Un cuvânt sau o idee, care face parte dintr-un anumit complex psihic va avea ca ecou alt cuvânt sau altă ideee din același complex.

Breuer și Jung au ințiat experiențe de asociații verbale, în care persoana examinativă răspunde Ia un cuvânt pronunțat înaintea sa prin alt cuvânt care îi vine în minte cu această ocazie; timpul scurs între excitație și reacție fiind măsurat.

Aceste experiențe pot fi pentru psiholog un fel de tensiometru al evoluțiilor sufletești ale bănuitului. Modul cum reacționează față de un cuvânt oarecare, arată ceva din starea sufletească în care se află. Cuvintele alese ca excitante pentru producerea reacției sunt preferabile să se refere indirect la crima sau delictul pe care acuzatul se încăpățânează să-l nege, în experiență este bine să se repete. Pentru ca o excitație (stimulare verbală) să devină concludentă trebuie ca răspunsul să fie dat fără amestecul reflexiei conștiente, perioadă de latență (întârzierea răspunsului asociativ) sau simbolica răspunsului în

raport cu stimulul inductor, devenind singurele repere semnificative în interpretarea celui ce conduce interogatoriul.

Din punct de vedere al metodei[1], inițial se realizează detenta prin așezarea delincventului într-un fotoliu comod, într-o cameră liniştită din care sunt absenți stimuli parazitari, pentru ca atenția să-i poată fi orientată exlusiv introspecționist. Psihanalistul se așează în spatele lui și-i sugerează să-i comunice tot ceea ce-i trece prin minte, pentru început banalități accesibile sau incitante.

Din când în când specialistul în interogatorii psihanalitice intervine în gândurile care se înlănțuie prin întrebări și cuvinte inductoare semnificativ canalizării reveriei persoanei interogate, în sensul pe care-l bănuiește a fi cel adevărat. Criteriul care arată apropierea de complexele refulate este în primul rând emoția pe care o arată delincventul, la care se adaugă lapsus-urile, epuizarea, plânsul sau râsul nervos etc.

în condițiile contemporane s-a agravat conflictul etern dintre Eul individual și cel social. în locul dualismului mai mult sau mai puțin echilibrat avem o dureroasă diversitate de idealuri, în conflict cu viața interioară individuală creând astfel confuzie, haos și dezorientare. Neliniștea, spaima, torturile intime sau dezabuzarea, cinismul rece și ratarea sunt caracteristicile dedublărilor și multiplicărilor sufletești. Limanul salvator este totdeauna cunoașterea exactă a patrimoniului său veritabil în găsirea mijloacelor care vor duce la înlăturarea piedicilor din afară, în echilibrarea forțelor și a tendințelor interne și externe, aflate în conflict și mai ales în trăirea elementelor proprii, și nu a celor împrumutate.

Cu ocazia comiterii unor crime, se interpune un element străin in angrenajul psihic. Refularea fără tulburări periculoase nu este posibilă decât pentru scurtă vreme.

Interpunând verbiajul incoerent oferit de o asociație de idei descoperim complexele latente și ascunse ale individului. Dintre toate mijloacele

---

[1] *Autorul recomandă excelenta contribuție în materie a redutabilului psihiatru prof. univ. dr. George Ionescu în lucrarea "Tratat de psihologie medicală și psihoterapie", Editura Asklepios, București, 1995, capitolul "Psihanaliza și psihoterapia psihanalitică" - p. 231+252.*

tehnice ale psihanalizei judiciare, acesta pare a fi cel mai bun, deoarece omul are o pornire înnăscută de a da la iveală ceea ce a ascuns, după cum ochiul trebuie să elimine firele de praf care îl jenează sub pleoapă, în cazul contrar, a unei iritații dezagreabile și periculoase.

Mărturisirea unei greșeli, spovedania din punct de vedere religios, corespunde necesității de a elimina refularea. Nevoia de comunicare nu implică remușcare, sentiment cunoscut numai de criminalii experți și absolut ignorat de criminalul iresponsabil. Refularea și demascarea refulării există însă la toate categoriile de criminali.

Iată de ce în finalul acestei modeste contribuții la dezvoltarea psihanalizei la noi, pledez pentru captarea psihologului psihanalist-polițist în rândul celor care fac front comun împotrivirii la răul din om, punctându-i abisurile și scoțându-l la iveală în lumina pururea eternă a adevărului!

- 10 -

La limita răului
- studiu de caz -

Am fost solicitat să fac lumină într-un caz care avea să-mi releve nu numai partea frumoasă a exercițiului psihanalitic, dar mai ales partea lui spectaculoasă prin efectul eficienței.

Totul se petrecuse într-un cabinet de stomatologie a unui reputate clinici universitare din balcanica noastră capitală.

în fapt, distinsa dră doctor T.F. rămăsese mută de uimire, stupefiată chiar în momentul în care ducându-se să depună la bancă cei 800$ pe care îi avea, constatase că de fapt casiera băncii îi numărase 1 000 $, atenționând-o că dintre aceștia două bacnote a câte 100$ sunt false.

Dacă dra doctor era de bună credință înseamnă că cineva îi introdusese m poșetă încă 200$ falşi. în ce scop? Desigur, să-i facă rău Cine? Acasă era exclus să se fi întâmplat ceva pentru că tânăra locuia singură, iar cei care o vizitau sporadic erau prieteni apropiați de mare probitate, dincolo de orice bănuială.

Atunci rămânea de verificat ipoteza conform căreia "minunea"... să se fi întâmplat la serviciu. Cu alte cuvinte una dintre cele două asistente sau colega de cabinet, doctor S.T, să fi introdus în poșetă între banii originali cele 2 bancnote false.

Am cerut să cunosc persoanele bănuite. Discuțiile preliminarii și interogatoriile de tip psihanalitic mi-au relevat în cazul celor două asistente de specialitate două individualități conturate, în structuri, cu exercițiul frânei mentale suficient de profund interiorizat pentru a putea să comită trista farsă. Discuții colaterale evenimentului mi-au relevat o inserție normală, o imagine de sine nealterată de complexe

și o suficiență benefică, specifică tehnicianului de laborator, conștiincios și harnic, care-și vede de ale lui, atâta timp cât este lăsat să-și facă treaba. Am concluzionat că nu există interes în cauză și am renunțat să le mai examinez sub aspectul conduitelor simulate...

Dra dr. S.T., înaltă, subțire cu halatul impecabil de alb și apretat, ea însăși o prețiozitate malițioasă, mi-a trezit interesul prin faptul că emitea cel mai fanteziste ipoteze care ar fi putut explica evenimentul (ba că cineva la etajul superior ar fi putut coborî la fereastra în dreptul căreia se afla cuierul și poșeta lor, ba că în timpul deplasării colegei sale spre serviciu hoții de buzunare ar fi operat în această manieră atipică, etc).

La întrebarea mea de ce ar fi făcut-o? Răspunsul ei era invariabil:

- Ca să se amuze, dle expert? Pur și simplu ca să se amuze! Să vadă ce iese, cum vor evolua lucrurile? ... E simplu...

Replica mea constând în aceea că autorul faptei nici măcar nu-și putea savura fapta. O deruta de fiecare dată, ca și când i-ar fi părut rău, comentând cu interes...

-Vă dați seama ce ochi a făcut casiera băncii?... Oricum colega mea T.F. trebuie să fi rămas stupefiată bucurându-se inițial că are cu 200$ mai mult, pentru ca ulterior să mai dea și socoteala pentru cele două bancnote false etc., etc.

întrebată brusc, dacă valuta falsă a fost plasată de ea...?! Se îmbujorează la față și râde copios, etalându-și dantura superbă și gropițele duble din ambii obraji... "Eu, de ce a-și fi făcut-o? Poate că în scopul de a vă vedea pe dumneavoastră cum vă forțați imaginația... da, ar fi fost o idee, dar vă rog să mă credeți că nu am făcut-o ..."

Am avut convingerea că ea este autoarea acestei farse dar în urma insistențelor șefului clinicii, la niveluri care mă depășeau, s-a renunțat la testarea conduitei simulate a prețioasei doctorițe și lucrurile au rămas în coadă de pește...

Recent aflu că în același cabinet se pretrecuse o nouă minune. întoarsă din Austria, după perioada de stagiu în implantologia stomatologică o tânără stagiară constatase, după ce a executat un înconjur triumfal al policlinicii, că superba ei geantă - rucsac de piele veritabilă cu fermoar și ținte se afla în cuier pur și simplu spintecată de lama unui obiect tăietor. Un gest inutil, gratuit, al cărui autor rămânea, iată, din nou în penumbra misterului.

Cât despre intriga faptului, "totul la vârf, ipoteze, verificări, supoziții, cercetare polițienească și prezența caraghioasă a staff-ului policlinicii, cu ochelarii aburiți, pe post de detectiv... Evenimentul a trecut periferic preocupărilor mele şi poate l-aş fi uitat cu desăvârșire dacă într-una din zile nu mi-ar fi trecut pragul cabinetului dr. S.T. ... principala mea suspectă... Am apreciat actul de curaj și forța nevoii interioare a celei aflate în suferință... Pe scurt, mi-a mărturisit totul. Nevoia compulsivâ de a se agita permanent în habitatul social în care se mișca, de a-i trezi din amorțeala stereotipă a cotidianului pe cei apropiați, de a se amuza văzându-le neputința în fața absurdului situației, de a fi singura care deține secretul, trăind hedonismul unui orgoliu satisfăcut...

Temerea pacientei rezulta din aceea că pe măsură ce timpul trecea tendințele compulsive se exacerbau din ce în ce mai mult. Se gândea să pună foc, să amestece substanțele de amalgamare, să dea telefoane anomine și să scrie scrisori sau să expedieze fax-uri incendiare...

Am stabilit relația psihoterapeutică și am realizat demersul analitic... Mă apropiam și mă depărtam de cauza inițială, eram satisfăcut de maniera în care prin relatarea liberă și analiză centrată, intuiam de fiecare dată potențiale morbide pe care le asanam, realizând detensionarea, defularea prin catharsis... Dar, eram tot nemulțumit de faptul că nu reușeam să apuc un fir care să-mi ofere posibilitatea reactualizării conștiente a gestului declanșator comportamentului compulsiv.

Și așa cum se întâmplă în analiză, în cele din urmă am avut revelația... da, am avut satisfacția ecforării tipice a fixației compulsive în mica copilărie.

Am trimis pacienta, prin procedeul regresiei, în timpul micii copilării, având drept temă o zi când trebuia să fi fost singură acasă[1].

"... Da, eram cu sora mea Cristina îmi amintesc ca acum, ea să fi avut vreo patru anișori iar eu vreo șase. Părinții plecaseră parcă la o petrecere. De câte ori îi vedeam că se îmbracă simțeam o teamă în

[1] *Din experiență proprie recomand trimiterea în trecut a pacientului, în ecforarea evenimentelor petrecute când micuța se afla singură acasă. Singurătatea micii copilării este fie populată de fantasme, fie de comportamente compensatorii ale stării de teamă, ele însese evenimente apte de fixație traumatizantă.*

mine că rămânem singure iar eu eram cea mai mare și în capul meu se spărgeau toate boroboațele Cristinei (pe post de copil preferat)... Am conceput o trăsnaie hazlie, poate și incitată de minuțiozitatea cu care mama se făcea frumoasă... Am dat iama în farduri și vopsele, m-am rujat, mi-am dat cu pudră și mi-am pus mărgelele și cercei. Eram tare frumoasă, dar pentru a fi sigură că la sosirea părinților eu voi fi cea lăudată pentru cumințenie și pentru frumusețe, i-am sugerat Cristinei să se vopsească și ea, punându-i la dispoziție însă crema neagră de ghete împreună cu pasta de dinți, ajutând-o copios...

De la petrecere au sosit părinții împreună cu unchii și mătușile mele. A fost un haz și branbureală până dimineața, dar cele scontate de mine nu s-au realizat... După râs a venit plâns, căci tot Cristina a fost cea compătimită, iar eu cea care a încasat-o."

Am discutat mult cu tânăra doctoriță S.T.; aici fusese de fapt o fixație a conduitei infantile. Nerealizarea carthasis-ului dorit atunci a perpetuat o continuă dorință de revanșă, conștientizată deghizat la nivelul conduitelor compulsive de felul celor ce nu îi dădeau pace. Am reușit. Astăzi tânăra este vindecată deplin. Este căsătorită în Israel și împreună cu soțul ei sunt printre cei mai buni profesioniști în implantologie stomatologică.

- 11 -

Demersul psihanalitic în argumentarea psihologiei judiciare

în excelenta sa lucrare - Caiete de psihanaliză - figuri ale crimei la Dostoievski - Editura "Jurnalul literar" - 1993, pag. 267/282, Vladimir Marinov aduce contribuții hotărîtoare pe linia demersului psihanalitic în argumentarea psihologiei judiciare.

Cu alte cuvinte perspectivele interogatoriului ştiinţific care prefigurează orientările modeme asupra anchetei judiciare ale viitorului sunt anticipate exemplar...

De aceea ne vom permite să-l citām integral pe Vladimir Marinov, orice interpretări personale neputând aduce în plus decât, poate nuanțe insignifiante la care probitatea profesională ne obligă să renunțăm...

... "Desigur, întrevederile pe care le are judecătorul cu Raskolnikov sunt rare: doar trei. încă de la început însă, judecătorul este preocupat mai degrabă să-i provoace lui Raskolnikov o mărturisire spontană provenită dintr-o nevoie internă decât să-i probeze culpabilitatea prin dovezi exterioare (în fapt nu vom afla până la sfârșitul anchetei sale în ce constă "dovada mică", materială pe care susține că o posedă).

încă de la început, el analizează cele mai slabe manifestări simptomatice ale "pacientului" său și încearcă să-i pătrundă caracterul (astfel, îi analizează conținutul articolului, prăbușirea fizică intervenită imediat după evenimentul omorului, leșinul din comisariatul de poliție în momentul când sunt evocate omorurile, râsul cu care intră Raskolnikov prima oară în biroul său, tremurul vocii și al trupului în momentul în care îl lasă să înţeleagă că știe tot, comportamentul din timpul întoarcerii la locul omorului etc.)

Nu se teme nici măcar să-i expună lui Raskolnikov tehnica sa, chiar dacă uneori mimează naivitatea şi se preface că ignoră culpabilitatea "pacientului" său, pentru a-i incita mai bine dorința internă și a-l convinge să realizeze un travaliu independent de intervenția sa. Pentru că judecătorul își dă seama că amintirea omorului tinde să se închisteze în sufletul criminalului sub forma unui "corp străin intern" care caută să iasă la suprafață, împins de o forță internă. Pentru a-i zdruncina teoria "delirantă" care este simptomul său cel mai manifest, judecătorul contează pe nevoia sa inconștientă de mărturisire și mai ales rușinea de a fi eșuat în punerea ei în practică, mizând pe nașterea la acesta a unui atașament față de el. El așteaptă ca angoasa față de singurătate să devină mai puternică decât angoasa față de rușine.

... Dar pentru a angaja transferul "pacientului" său, judecătorului nu-i este suficient să înțeleagă, să "pătrundă" mișcările cele mai subtile ale sufletului lui Raskolnikov și să-i sesizeze trăsăturile de caracter; îi mai trebuie să se degaje de imaginea de monstru pe care eroul are tendința să o proiecteze asupra sa, să-i câștige simpatia și "bunăvoința", să încerce să-l seducă și în final să-i ofere în schimbul mărturisirii spontane o reducere, o diminuare a pedepsei. Pe scurt, în schimbul adevărului, dacă el îi promite iertarea. De fapt, în spatele severității și cruzimii sale aparente, judecătorul reușește să erotizeze relația pe care o angajează cu Raskolnikov. El nu numai că-și îndulcește judecata prin sentimente de milă, dar încearcă în egală măsură să menajeze narcisismul eroului. Nu numai că este atent ca m momentul în care îi cere mărturisirea să-și pună în lumină propriile slăbiciuni, calitatea de "om sfârșit", nu numai că în momentul când îl învinge pe criminal are grijă să-i sugereze că-i este inferior, dar îi sugerează și faptul că actul său nu este doar absurd sau odios, ci posedă poate un sens ascuns.

Acest tată judecător menajează idealul lui Raskolnikov, deși îi aplică legea sa implacabilă, îl consideră ca un fel de țap ispășitor care îi scutește pe ceilalți să-și murdărească mâinile, luând asupra sa păcatele, care altfel ar fi trebuit comise de ei.

Cât privește erotizarea subterană a relației pe care o angajează cu clientul său, ea este cea care pune capăt dezintricării pulsionale operate de teoria și omorul său. în final acest judecător vindecător promite în

schimbul sincerității mărturisirii, renașterea oferită de viață, fără a se considera creatorul ei divin, ci doar umilul ei mamoş. Ca într-o analiză, judecătorul propune ca recompensa pentru rostirea adevărului şi pentru acceptarea suferinței pe care o implică această mărturisire, "vindecarea"...

Nu o dată autorul prezentelor note a urmat intuitiv interiorul demersului psihanalitic aidoma judecătorului de instrucție din opera dostoievskiană. în urma a zeci de ore de interogatoriu la capătul tunelului s-a ivit lumina, mărturisirea, lacrimile ușoare, catharsisul eliberator și mai presus de toate a triumfat ADEVĂRUL.

întreaga prezentă lucrare este un omagiu adus adevărului și justiției, se vrea a f i o probă de exorcism în care epuziat și sleit la capătul interogatoriului, DEMONUL RĂULUI din om crapă... o dată cu mărturisirea demersul psihanalitic aduce ușurarea, eliberarea.

Pe drumul crucii pe care fiecare făptuitor de omor trebuie să-l urce va urma pedeapsa, suferința păcătuirii, remuşcarea iar undeva în final în sfârșit vindecarea... vindecarea sufletului.

* * *

Specialiştii în tehnicile interogatoriului judiciar ale viitorului trebuie să fie fără excepție specializați în psihologie și drept, dubla licență oferindu-le doar temelia începuturilor.

Pe baza ei vor trebui să utilizeze și să construiască proceduri și tehnici de abordare psihanalitică a personalității umane implicate în drama judiciară. Fără îndoială vor fi intuitivi, inteligenți, spontani, actori, profesioniști, exigenți și totodată umani.

Pentru ei am scris această carte.

În loc de final

In contextul actual din România, deși pare poate absurd, întrebarea "Ce este psihanaliza?" este mai justificată decât "De ce psihanaliza?".

Să fie oare inacceptabilul din psihanaliză datorat presupunerii neinițiaților (şi acceptat ca un adevăr general valabil) că " se suprasexualizează umanul ?" In nici într-un caz. Acesta este doar un motiv comod.

Ceea ce incomodează este bineînțeles refulat și acest refulat este răspunsul primei întrebări.

Nu putem culpabiliza societatea românească de necunoașterea acestui răspuns. Să nu uităm că, deși psihanaliza are un secol de existență, la noi abia acum, după Revoluţie,începe să se manifeste explicit Iar, mai devreme sau mai târziu, va deveni im curent cultural dominant, pe măsură ce oamenii vor descoperi sau vor înțelege că ceea ce acum nu vor să accepte este de fapt o realitate necesară.

O afirmație de tipul " psihanaliza este idealistă, mistică, iraționalistă, etc." dovedeşte pe de o parte o necunoaștere a conținutului disciplinei, o stagnare a intelectului, b angoasă în fața noului, o refugiere într-un " turn de cetate " a unei superiorități auto - afirmate, o negare a realității evidente.

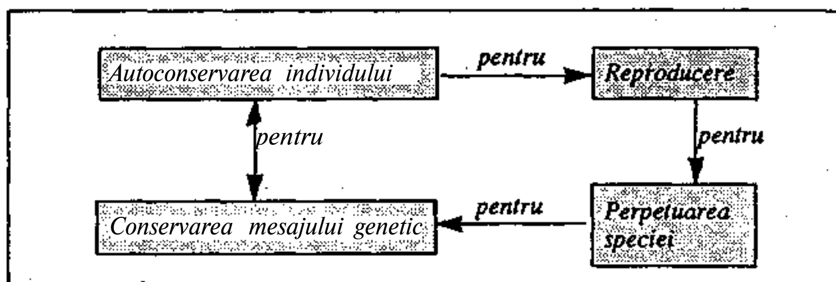
Ca orice altă specie omul și-a ocupat nișa biologică specifică în care a evoluat Ceea ce l-a ajutat să-și depășească propria animalitate este generic denumită *inteligență.* Care este originea *inteligenței* nu se poate preciza, în schimb moștenirile arhaice, *animalice* pot fi ușor recunoscute.

Omul trăiește prin autoconservare și reproducere, printr-o goană perpetuă de satisfacție, o "foame" de plăceri - libido - expresia unei

energii vitale care pune psihicul în mişcare, acţionând sub două aspecte:

- o pulsiune erotică, de reproducere - pulsiunea îui"**Eros**";
- o pulsiune a conservării - dar şi o**întoarcere** spre anorganic - denumită de **Freud** "pulsiunea **Thanatică"** (a morţii)

Cele două pulsiuni sunt conectate biologic într-un mecanism **feed-back:**

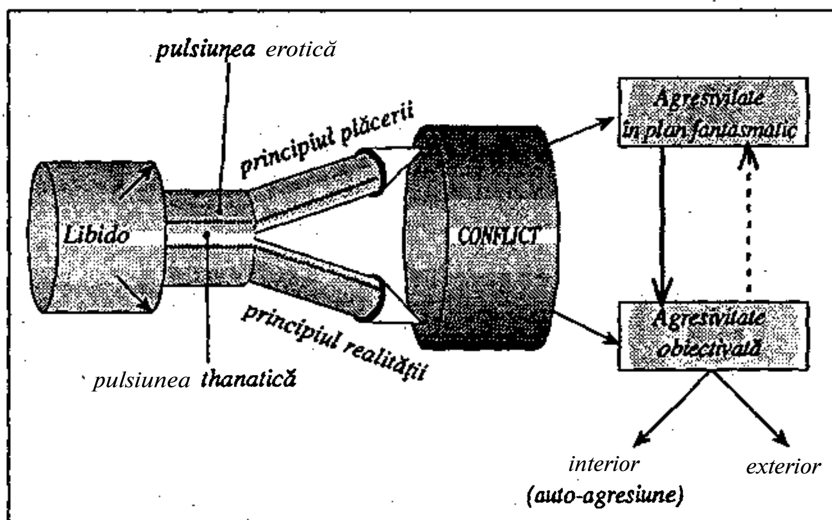
Dinamica acestui mecanism este susţinută de *libido* pe care **l-am** putea **redefini,** într-un mod simplist, ca fiind energia rezultată din presiunea trebuinţelor primordiale. Ca orice trebuinţă, ca pentru orice "spaţiu gol" există un "volum" **dezirabil** care **să-l** ocupe, **să-l** umple şi un **"volum-ofertă"** existent, disponibil pentru a fi însuşit şi folosit.

Deci, libidoul impune **pulsiunilor** să **"ia"** cât mai mult "spaţiu" pentru a se "umple", dar, totodată să nu se piardă în dorinţă şi "să înghită" ceea ce se oferă. Cu alte cuvinte, orice pulsiune are tendinţa de a se satisface concomitent, conform "principiului plăcerii" - ceea ce se doreşte şi "principiului realităţii" - ceea ce există.

Din conflictul celor două principii izvorăşte agresivitatea ca o necesitate a omului de a se **proteja,** ca o modalitate de a-şi depăşi sentimentul de inferioritate prin **dorinţa** de putere.

Atunci, este absolut necesar ca motivaţiile inconştiente ale comportamentului agresiv (crima) manifestat de către adult, să fie căutate în primii ani ai copilăriei, perioadă în care se dezvoltă un potenţial agresiv în cel mai înalt grad.

La naştere se presupune că se produce o traumă. Expulzarea în **lumea** reală este ea însăşi un **discomfort,** la care se adaugă diferenţa

dintre protecția şi satisfacerea existentă înaintea nașterii și vulnerabilitatea cumulată cu primele "lipsuri" resimțite după naștere. Apare astfel o frustrare primară, un nucleu nevrotic pe care copilul îl va purta întreaga viață. Dintr-un anumit punct de vedere, nașterea echivalează cu izgonirea din Paradis; protecția și satisfacerea "organică" permanentă oferită de mamă este ruptă, iar în continuare existența trebuie asigurată, într-un fel, prin efortul propriu.

În primele luni de viață, în faza denumită *orală,* atât pulsiunea erotică cât și cea de autoconservare sunt satisfăcute de sânul matern, prin plăcerea suptului - prima plăcere narcisică.

Astfel, de la bun început, Thanatos se subordonează lui Eros. Copilul va introiecta sânul și mama într-un *Sine,* care mai degrabă - datorită incapacității de diferențiere poate fi denumit *Mine:* "în Mine - foame și frică; ingurgitez, sug, plăcere-protecție". "Mine"-le este totul. Mama și apoi ceilalți sunt doar extensii ale sale.

O dată cu faza orală activă începe diferențierea: "Mine"-le se transformă în "Sine-Eu", păstrând (peste ani) la nivel fantasmatic, plăcerile "Mine"-lui primar.

Diferențierea aduce și primul sentiment de inferioritate: "Eu"-l este dependent de ceilalți, "Sine"-le i-a introiectat şi-l presează să-i satisfacă pulsiunile. Astfel, pentru satisfacerea fantasmatică Eu-l poate

deveni tiranic, deplasând o parte din pulsiunea thanatică, în care a **introiectat** inițial obiectul iubirii, spre o agresiune îndreptată **împotriva** obiectului real - pentru **a-l** obliga să se supună **(printr-un** "Eu" distructiv mai târziu) Sinelui pulsional erotic. Instinctul distrugerii apare în tendința de-a încorpora obiectul, de a-i anihila existența chiar în acest prim stadiu de organizare **libidinală.**

O dată cu apariția dentiției, copilul intră în perioada **orală-activă;** el va mușca, iar mușcătura lui este prima **pulsiune** agresivă; sânul îi va fi interzis iar acest fapt trage după sine **frus**tarea.

Ulterior importanța zonei bucale este preluată de cea anală, perioadă în care plăcerea este focalizată asupra eliberării spontane a **sfincterelor,** în care se fac primele descoperiri ale autoerotismului de tip **sado-masochist.** Copilul va avea nevoie de substitute asupra cărora să-și poată deplasa afectele. El nu va renunța la nici o **plăcere.** își va folosi **într-o** manieră agresivă forța musculară, iar dacă aceasta nu este substituită simbolic, ulterior, ca adult va face uz de sadism la cel mai mic stimul **frustrant.**

Fetița, în stadiul **sadic-anal,** manifestă cam același grad de agresivitate ca și băiețelul.

Ulterior, în stadiul falie, fata descoperă că nu are acel "ceva" pe care băiatul "îl are". Se simte nedreptățită de această lipsă și o învinovățește pe mamă.

Dorința de a deține **"ceva"-ul** băiatului este dezvoltată acerb în plan **fantasmatic, dorință** care în evoluția sa, va fi reprimată cu un mare consum psihic. Interdicțiile, severitatea și agresivitatea mamei vor deveni agresivitatea interioară a fetiței.

Fantasmatic, **ea** își va "ucide" mama, devenind obraznică, impertinentă, iar atunci când îngăduința și severitatea sunt realizate în contratimp, ea nu va putea să investească un cuantum suficient de plăcere în actele voluntare primare.

Într-un fel sau altul, **fiecare** om are nevoie de un eșapament pentru propria agresivitate, folosind orice prilej pentru a o descărca.

Exteriorizarea **pulsiunii** morții ca pulsiune spre distrugere se poate orienta fie spre exterior, fie asupra propriei persoane; fie se manifestă **într-o** realitate concretă, fie este **realizată** în plan fantasmatic.

Acest lucru nu trebuie interpretat neapărat într-o manieră **sexualizantă. Însă,** fuzionarea instinctului morții cu cel sexual barează,

contracarează dorința de a ne distruge prin libidoul narcisic. Astfel, o parte din tendințele de autodistrugere se orientează spre ceilalți pentru a-i anula. Multe din crime sunt înfăptuite în vederea autopedepsirii, tocmai pentru a elimina stările de vinovăție cauzate de complexul oedipian.

Dificultățile inerente ale oricărei societăți sunt resimțite diferit de către fiecare individ în conflictele Eu-Socios și, numai când limita de toleranță individuală pare să fie depășită, el începe lupta cu el însuși, cu ceilalți, cu sistemul de norme și valori.

Sensibilitatea omului modern la orice tip de agresiune și impactul ei afectiv au crescut foarte mult, drept răspuns al mecanismelor prost articulate ale societății.

Înțelegerea și controlul acestui răspuns ne-ar putea conduce la elaborarea unui nou sistem coerent și operant de profilaxie, în cu totul alte coordonate psihoterapeutice.

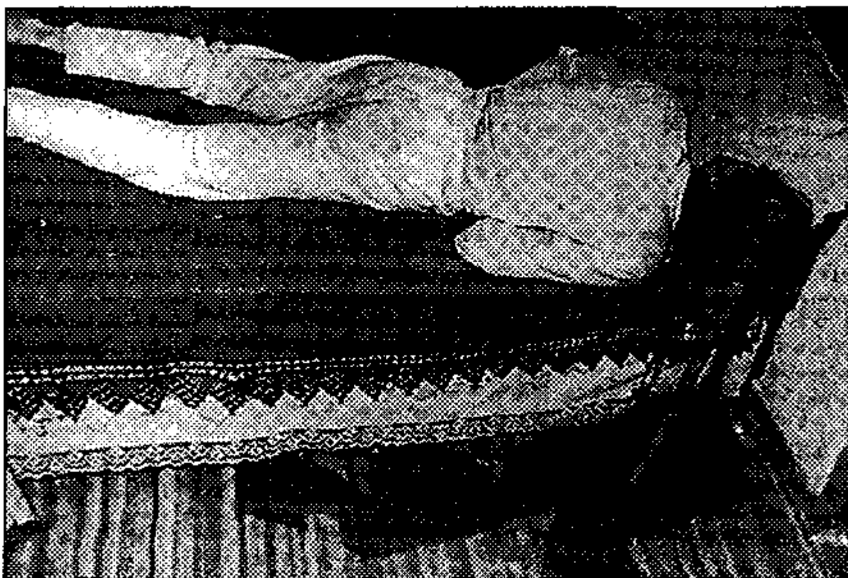
Cristina Anisescu
Augustiniu Mihăilă

BIBLIOGRAFIE

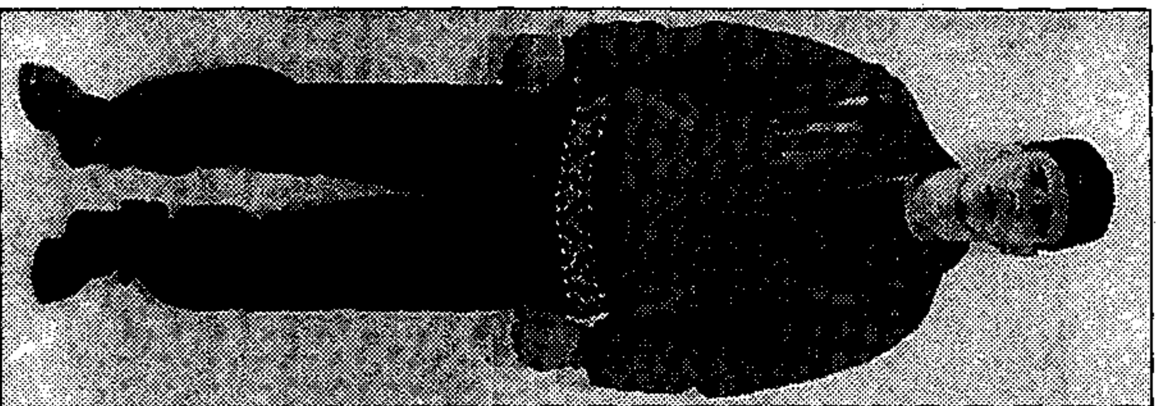
1. Bălăceanu C., Nicolau Ed. - *Personalitatea umană - o interpretare cibernetică,* Editura Junimea, Iași, 1972
2. Beliş Vl.şi colab. - *Tratat de medicină legală,* vol I, II, Editura Medicală, București, 1995
3. Bruckner P., Finkielkraut A. - *Noua dezordine amoroasă,* Editura Nemira, 1995
4. Butoi T., Zdrenghea V., Mitrofan N. - *Psihologia judiciară,* Editura Șansa SRL, Bucureşti, 1992
5. Dolto F. - *Când apare copilul - o psihanalistă dă sfaturi părinților,* Editura Humanitas, 1994
6. Dragomirescu V.T. - *Determinism şi reactivitate umană,* Editura Științifică, București, 1990
7. Dragomirescu V.T. - *Psihosociologia comportamentului deviant,* Editura Științifică și Enciclopedică, Bucureşti, 1976
8. Enăchescu C. - *Elemente de psihologie proiectivă,* Editura Științifică, București, 1973
9. Eibl-Eibesfeldt I. - *Agresivitatea umană,* Editura Trei, 1995
10. Freud S. - *Angoasa şi viaţa instinctuală - Feminitatea,* Editura Universitaria, Bucureşti, 1991
11. Freud S. - Introducere în psihanaliză, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992
12. Freud S. - *Trei eseuri asupra teoriei sexualității,* Editura Măiastră, Bucureşti, 1990
13. Freud S. - *Totem et tabu,* Paris, P.U.F., 1969

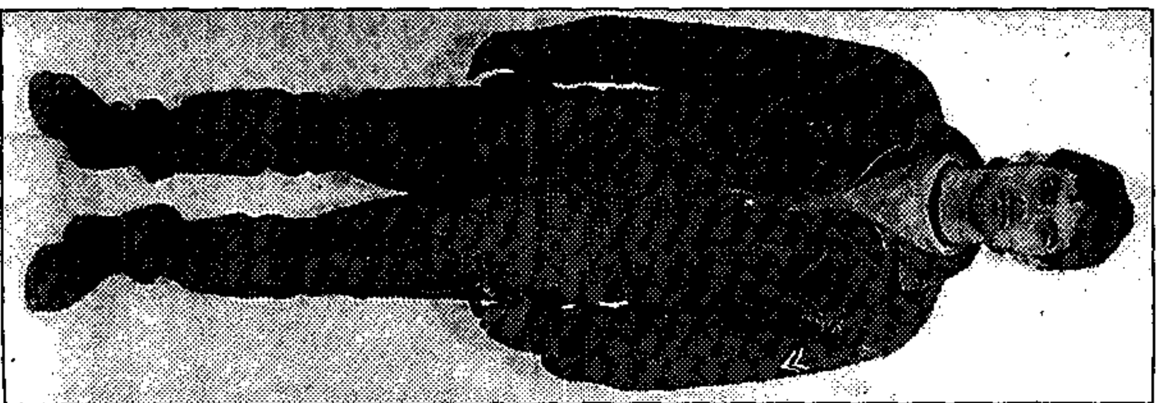
14. Freud S. - *Interpretarea viselor,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1992
15. Freud S. - *Omul cu şobolani* - Jurnalul psihanalistului, Editura Trei, 1995
16. Freud S. - Eseuri de psihanaliză aplicată, Editura Trei, 1994
17. Horney K. - *Direcţii noi în psihanaliză,* Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1995
18. Ionescu G. - *Tratat de psihologie medicală şi psihoterapie,* Editura Asklepios, Bucureşti, 1995
19. Jung C.G., Kérenyi K. - *Copilul divin-Fecioara divină,* Editura Amarcord, Timişoara, 1994
20. Leonhard K. - *Personalităţi accentuate în viaţă şi literatură,* Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1968
21. Marinov Vl. - *"Figurile crimei la Dostoievski",* Editura Jurnalul literar, Bucureşti, 1993
22. Pandrea P. - Psihanaliza judiciară, Editura Cultura Românească, Bucureşti, 1990
23. Ralea M., Botez C.I. - *Istoria psihologiei,* Editura Academiei, Bucureşti, 1958
24. Rank O. - *Le traumatisme de la naissance,* Petit bibliotheque Payot, Paris, 1976
25. Rădulescu S., Banciu D. - *Introducere în sociologia delincvenţei juvenile,* Editura Medicală, Bucureşti, 1990
26. Schneider K. - *Psychopathologie clinique,* Nauwelaerts, Louvian, 1957
27. Sutherland H. E., Cressey R. D. - *Principles de criminologie,* Cujas, Paris, 1966
28. Zamfirescu V.D. - *în căutarea Sinelui,* Cartea Românească, 1994
29. Zlate M. - *Introducere în psihologie,* Editura Şansa, 1994
30. Zlate M. - *Fundamentele psihologiei, partea a III-a,* Editura Hyperion, 1995

ITINERARIU CRIMINOGEN ÎN LABIRINTUL DEMERSULUI ETIOLOGIC AL SUPRIMĂRII VIEȚII

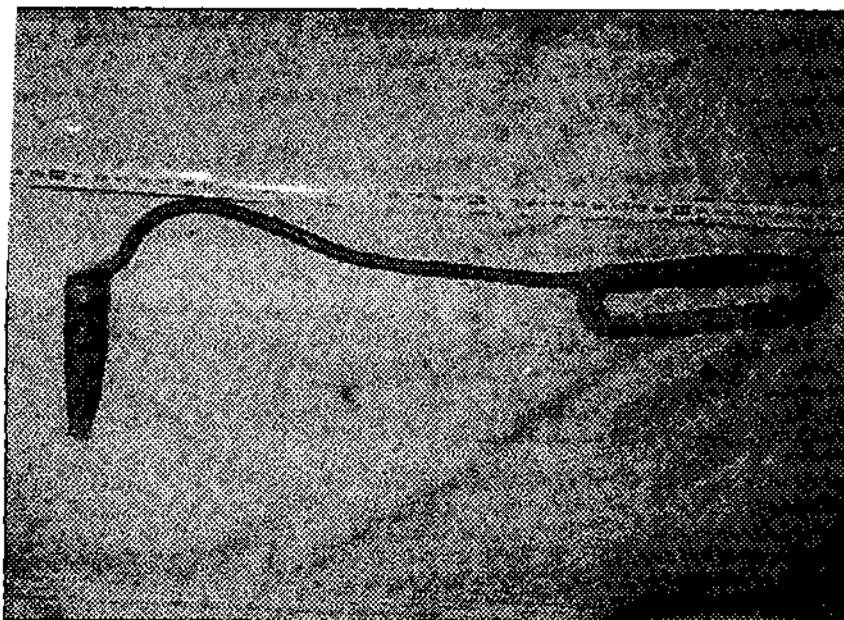
Evitând disputa directă, femeia asasin surprinde în somn victima și ucide (într-o clipă de nebunie gestul este consumat).

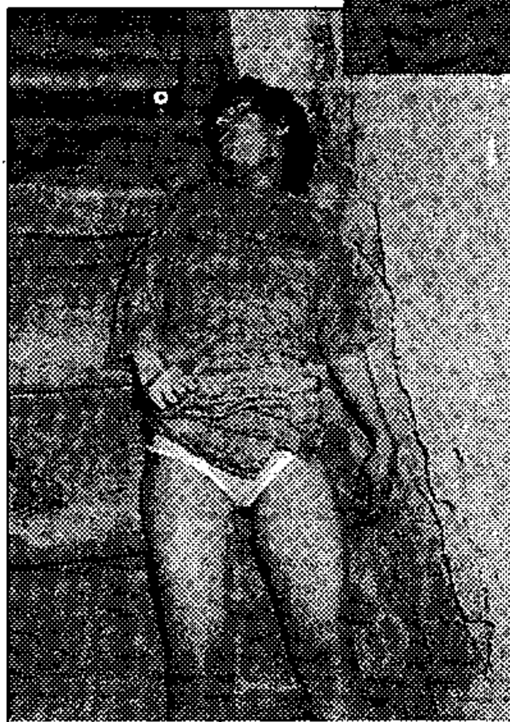
Victima Ioan Luchian Mihalea și asasinii săi (aceeași temă: parteneriat homosexual, degradare morală, sadism, gelozie - jaf)

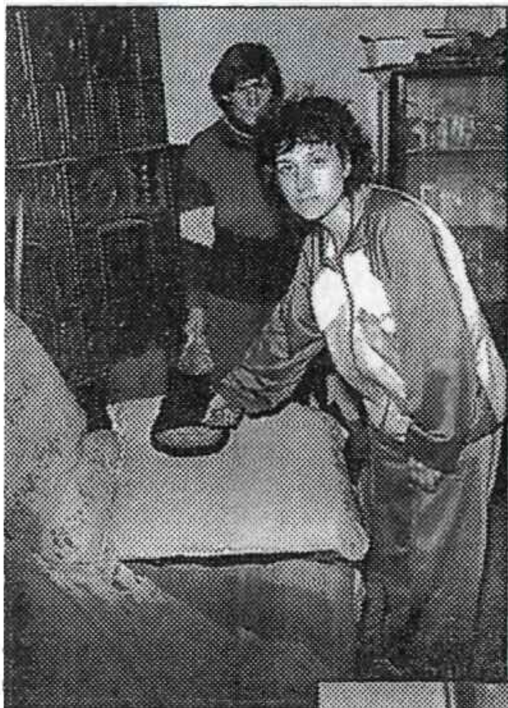
Ștrangulatorul din labirint
Doi tineri și un destin tragic (de o parte temnița, de alta veșnicia).
Moarte din iubire?
De ce degetele care mângâie cu tandrețe se transformă în menghina neiertătoare, care îngheață pe buzele iubitei **zâmbetul?!!**

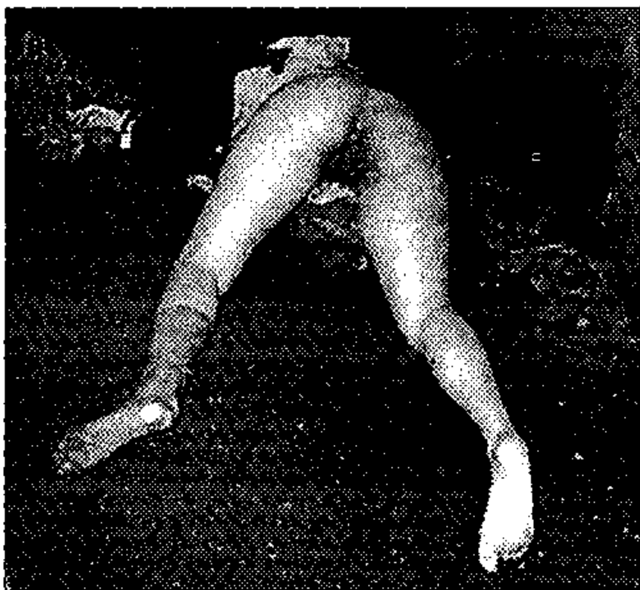

Femei ucigând în scop de jaf, escaladând gardul și surprinzând victima în somn (aspecte de reconstituire).

Una dintre victime și amprenta psihopatului sexual de trist renume... Râmaru. O imagine dură pentru a reflecta o dată mai mult asupra necesității sancționării extrem de severe a monștrilor care mișună printre noi.

... Călău și victimă...
Cosmici Romca... homicid lipsit de scrupule în finalizarea acelorași odioase triade: viol, jaf, omor (2 omoruri probate),... viclenie perversă, geniu criminal, cameleon de sorginte asasină... Din ce tainice tenebre ale abisurilor inconștientului era dictată țesătura perversă a acostării civilizate, manierate, delicate... plasa încrederii în care o dată căzută, victima era atrasă în dosul ușilor, ale căror zăvoare cădeau brusc iar din ochii albaștri cu gene întoarse izvora laserul morții... posesia violentă, sugrumare, jaf... colete macabre, dintr-un trup tânăr și curat... demon și înger într-un tragic destin - a fost artist-sculptor.